

LUNDS
UNIVERSITET

Pedagogiska institutionen
Box 199, 221 00 Lund

Kurs: PED 460
Magisteruppsats, 20 poäng
61-80 poäng
Datum: 2002-01-03

Valet inför framtiden

En studie om hur invandrarelever i en teoretisk och en praktisk gymnasieskolan i årsklass tre i Malmö motiveras vid valet av framtiden samt hur etnisk och social bakgrund påverkar de i denna process.

Nihad Pasalic

Handledare:
Margareta Johansson

ABSTRACT

- Stady: 61-80 credit essay
- Number of pages: 70
- Title: THE CHOICE OF THE FUTURE- A study of how Swedish pupils and immigrant pupils in the third year of gymnasium in Malmö are motivated in the choice of their future and how their social background affects this process.
- Author: Nihad Pasalic
- Tutor: Margareta Johansson
- Date: 2002 03 15
- Background: The conclusions that emerged from my prior C-level essay formed my opinion that segregation has a negative effect on the learning of the Swedish language. Segregation creates an atmosphere where the identity development of immigrant pupils can be damaged with the result of low self-esteem, which influences the education in a negative way. The future of immigrant pupils doesn't look very promising if you assume that self-esteem and a positive view of oneself are crucial factors for a good mental and physical health. In this essay I wanted to analyze how teenagers with similar experiences are motivated in their choice of future and investigate if social background has any affect on motivation and choice of future.
- Purpose: The investigation has two purposes; To look at how Swedish pupils and immigrant pupils, from one practical and one theoretical course at a Swedish gymnasium (year 3), choose their future in relation to their social and ethnical background, where social background can be looked upon as an indicator of integration/segregation in Swedish society focused on immigrant pupils. The second purpose is to investigate how they perceive their own position in relation to the future and how they are motivated to choose a certain future.
- Method: I have used a combination of three methods: a combination of quantitative (survey) and qualitative (interviews) methods with research as a complement. The research is hermeneutic.
- Result: The survey results indicate that the majority of the pupils in the practical course at gymnasium are immigrants and that the majority of the pupils in the theoretical course are Swedish. The standard of living is higher in the group with Swedish pupils in the theoretical course. The majority of them lives in "Villa, semidetached house or own their own apartment" while the vast majority of pupils in the practical course live in "rented apartment". The majority of "All students" in the practical course claims that their neighborhood influence their results in school in a negative way, but only a small percentage of "all the pupils" in the theoretical school feels that their neighborhood has any influence on their school results. The employment rate of the parents is 25% higher in the group in the theoretical school. "All students" in the practical school is to a higher extent forced to choose a certain future. Just a small percentage of the immigrant pupils in both of the schools want to continue their studies straight after gymnasium. The motivation behind the choice varies despite the fact that many of the immigrant pupils in both of the schools choose to work.
- Keywords: Social background, Motivation, Future choice, Choice of Future, Identity, Educational sociology, Habitus, Pedagogical psychology, Language as a factor in teenagers development, Behaviorism, Phenomenology, Hermeneutics.

Förord

Jag skulle vilja tacka min handledare Margareta Johansson för all den hjälp hon gett mig. Utan denna hjälp hade det blivit svårt att genomföra och färdigställa min uppsats.

En stor tack till alla gymnasieungdomar som deltagit i min undersökning i Malmö hösten/vintern 2001/02.

Dessutom vill jag tacka min familj och mina vänner som på olika sätt har hjälpt och stöttat mig under mitt arbete.

Sist och inte minst vill jag tacka min far för hans positiva inverkan på min förståelse för ungdomarnas utvecklingsprocess. Hans logiska och pedagogiska sätt att tänka, handla och förstå både mig och omgivningen lämnade mig ett arv av ett rationellt och kritiskt förhållningssätt gentemot världen.

Författare 15.03.2002

”Sverige genomgår sedan lång tid en omvandling från ett i kulturellt avseende mer homogent samhälle till ett samhälle med mångfald, vilket givit vårt land en rikedom, som vi inte tidigare haft. Sverige är idag en del av världen på ett helt annat sätt än tidigare. Idag har nästan 20 procent av befolkningen sitt ursprung i ett annat land och i en annan kultur. Att lyckas ta vara på denna mångfald och skapa levnadsförhållanden i Sverige, där människor med olika etnisk bakgrund lever och arbetar tillsammans på jämlika villkor och med respekt för varandras särart, är den största gemensamma uppgiften för vårt land just nu”

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1.	INLEDNINGS DISKUSSION	1
2.	PROBLEMFÖRMULERING OCH SYFTE	3
❖	Litteratur sökningsstrategi	
3.	TIDIGARE FORSKNING	5
4.	TEORI	8
-	Lpo 94	8
4.1	Det behavioristiska perspektivet	8
4.2	Det fenomenologiska perspektivet	9
4.3	Identitet	10
4.4	Kort översikt över begrepp invandrare	12
4.5	Bourdieu- habitus	12
4.6	Birmighamskolan	14
4.7	Ziehne och Frimodt: Samhällsförändringar	14
4.8	Motivation	15
4.8.1	Definition...	15
4.8.2	Kort diskussion av begreppen	16
4.8.3	Inre och yttre motivation	16
4.8.4	Objektiva kontra subjektiva motivteorier	16
4.8.5	Maslows motivsteori	19
4.9	Språkets roll i människans utveckling	21
5.	METOD	22
5.1	Kvalitativ, kvantitativ forskning eller metodtriangulering?	22
5.2	Enkät	24
5.3	Population och urval	25
5.4	Intervju	26
5.5	Urval av intervjuinformanter	27
5.6	Hermeneutik- att tolka och förstå människan	27
❖	Inledning i empiriska delen: Kort observation	28
6.	RESULTATREDOVISNING	31
6.1	Teoretisk och praktisk skola: En jämförelse av enkätresultat i båda två skolor med både svenska och invandrarelever	32
6.2	Teoretisk och praktisk skola: Elever med invandrar bakgrund i både två skolor i relation till varandra	38
6.3	Teoretisk och praktisk skola: Socialbakgrund förvandlat i boende, föräldrarsutbildningsnivå och sysselsättningssituation hemma	42
6.	ENKÄT: ANALYS	48
7.1	Teoretisk och praktisk skola: Analys av enkätresultat i båda två skolor med både svenska och invandrarelever	48
7.2	Teoretisk och praktisk skola: Elever med invandrar bakgrund i både två skolor i relation till varandra	50
7.3	Teoretisk och praktisk skola: Socialbakgrund förvandlat i boende, föräldrarnasutbildningsnivå och sysselsättningssituation hemma	51

8.	INTERVJU REDOVISNING OCH ANALYS	51
8.1	Motivation	53
8.2	Informanterna och Maslövsteori	58
9.	AVLUTNINGS DISKUSSION	62
9.1	Har uppsatsen uppfyllt syfte?	62
9.2	Val av framtid: Orsaker som ligger bakom ett visst val?	64
9.3	Viktiga slutsatser	66
9.4	Pedagogikens roll i dagens ”multikulti” Sverige!	68
10.	BILAGA 1	
	BILAGA 2	
	BILAGA 3	

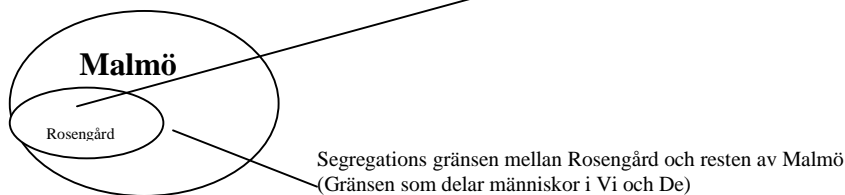
1. INLEDNING

Malmö är, enligt (erkänner) alla en mångkulturell och mångetnisk stad i Sverige. För vissa människor är Malmö en positiv förebild av ett mångkulturellt samhälle som Sverige är på väg till. För andra är Malmö en negativ förebild som visar hur människor inte ska leva tillsammans. Segregation och integration är här två begrepp som ständigt tar plats i den allmänna debatten, när det gäller Sverige. Utifrån denna situation skulle man kunna utveckla diskussionen i flera olika social- vetenskapliga riktningar. Låt mig att gå tillbaka och avgränsa mig till staden Malmö, en stad som både är en positiv och negativ förebild av mångkulturalismen, en stad som enligt min uppfattning är en stor "försöks kanin" när det gäller integrationsarbetet i Sverige, en stad där allt är möjligt att pröva, där allt förhoppningsvis kommer att prövas. Det är en stad där allt är möjligt men ändå omöjligt för en del av dess invånare. Vi vet att varje samhälle har sina positiva och negativa sidor och att det idag inte är någon som strävar (någon kanske drömmer om) mot universalismen, men vissa orättvisor kan utan tvekan leda till stora konsekvenser i framtiden, när det gäller gemensamt liv i Sverige. Jag bryr mig om ungdomar och deras framtid i en sådan atmosfär. Jag är rädd att segregations konsekvenser i framtiden kan förstöra de ungdomar som är utsatta för detta fenomen. Den tanke lede mig till att skriva min C- uppsats (våren 2001)¹ om just såna ungdomar som är direkt utsatta för segregering i staden Malmö (Rosengård).

Min C- uppsats, en utgångspunkt till vidare studier!

Jag gjorde jag en kvalitativ studie med 5 ungdomar (Rosengårds ungdomar) varav fyra var invandrarungdomar och en av de var etnisk svensk. Undersökningen hade i princip två syften. Huvud syftet var att undersöka hinder och möjligheter som står framför dem under integrationsprocessen i det svenska samhället. Ett sekundärt syfte var att undersöka Tegelhusets² roll i förhållande till dessa ungdomars integration. Resultatet påvisade en hög grad av segregation, brist i språkkunskap (svenska), samt en stor risk för dålig självkänsla. Men ett positiv inslag såg i deras öppenhet gentemot resten av samhället, alltså en tydligt vilja att möta "andra" och "visa" dem vem och hur de är. Tegelhuset kan, enligt min uppfattning, vara till stor nytta för dessa ungdomars integration. Litteratur som jag har använt i teori delen och som sedan användes i resultat analysen förklarar tydligt (ibid) problemen som invandrarbarn möter i sin dagliga interaktion, både privat (familj och kompisar) och offentligt (i första hand i skolan). I slutet av min C-uppsats ritade jag en bild (1.) som presenterade Rosengårdsungdomarnas position i förhållande till resten av Malmö. Den förklarade att de intervjuade ungdomarna inte var "helt medvetna" om segregationen och att de inte kände på sig den framtida isoleringen så länge de lever och går i skolan på Rosengård. Konsekvenserna av isoleringen ackumuleras och kommer i de flesta fall att "aktivera sig" när de blir äldre och när vuxen livet börjar kräva en viss grad av aktivitet (högskolestudier, arbetsmarknadskonkurrens) vilken vi alla människor mer eller mindre måste uppfylla för att kunna existera "normalt". Med normal existens menar jag här i första hand ett (bra) arbete, en (bra) lön, en (bra) lägenhet.

Så länge ungdomar lever inne i Rosengård känner de inte till någon segregation

¹ Rosengårdsrosor får (inte) vissa Nihad Pasalic Telefon: 040-973763

² Ny fritidsgård på Rosengård

3. PROBLEMFORMULERING OCH SYFTE

Enligt Holme & Solvang (1997) ska problemformuleringen vara *spännande, fruktbar* och *enkelt*. Spännande undersökningsfrågor krävs för att vi som forskare ska ha ett positivt förhållande till det vi ska arbeta med, hävdar samma författare. De förklarar vidare att andra kan hjälpa forskare i att formulera frågor, men i sista hand ska valet vara forskarens eget. Frågorna ska vara utformade så att de lämnar plats för ny kunskap och inte bara accepterar den kunskap som redan finns. Kravet på att frågeställningen ska vara fruktbar ligger i att man ska tänka på att all ny kunskap är i förhållande till nuvarande kunskap, annars kommer vårt resultat i de flesta fall att vara givet. I enkelhetskravet ska man lägga betoningen på att vi i ett forsknings- och utredningsarbete inte kan lösa alla de problem som finns inom ett visst ämnesområde. Därför måste vi avgränsa frågeställningen (ibid).

”Ofta är det så att vi vill kunna uttala oss om många faktorer inom det tema vi valt. Det krävs därför ett stort mått av självdisciplin att snäva in och begränsa frågeställningen och sedan hålla oss kvar vid detta. Kravet på enkelhet innebär också att vi måste utveckla en precis uppfattning av det problem eller den fråga vi ska arbeta med”⁴.

I september 2001 bestämde jag mig för att inte vänta och se vad som händer ska med mina (segregerade) intervjuade ungdomar när de blir lite äldre. Jag ville istället pröva mina egna föreställningar och ställa mina frågor i en verklighet, och till just sådana ungdomar (elever) som är i en ålder och vid just *den tidpunkt* då jag prognoserade ”aktivering” av den ackumulerande segregationsfaktor⁵ (ibid). Jag funderade länge om den grupp som skulle kunna passa för min forskning. Till slut bestämde jag mig för gymnasieelever årsklass tre.

Elever i gymnasiet tredje årsklass ser jag som grupp som befinner sig mitt i nämnda problemen. De befinner sig i situationen att aktivt planera och snart bestämma *hur* och *var* de ska gå vidare i livet. Den tidpunkt som de befinner sig i kommer jag att kalla ”livets korsning”. De står enligt min uppfattning vid en korsning med flera alternativa vägar. Eleverna ska objektivt sagt, om mindre än sex månader välja var och hur vidare man ska ta vägen. Jag anser att deras val av framtid handlar om att välja bland följande alternativ:

- Börja jobba
- Försätta studera på högskola eller universitet
- Komplettera betyg på komvux eller högskolan för att kunna studera vidare
- Bli arbetslös och på det sättet bli beroende av socialbidrag.

⁴ Holme & Solvang (1997) sid. 37

⁵ Ibid

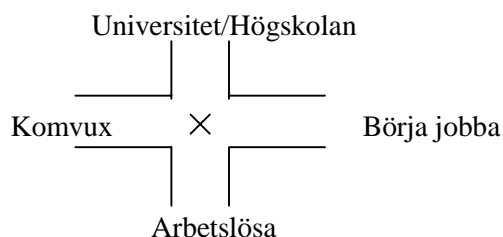

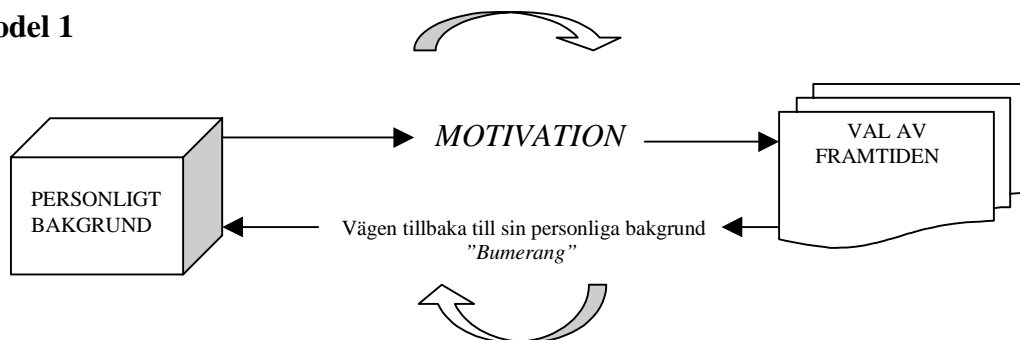
Bild 3 (Fyra vägar och bara ett liv!)

En viktigt problem för undersökningen motivation vid valet av framtid. Hela undersökningen är därför koncentrerad kring följande frågor:

- Vad och vem påverkar ungdomar när de väljer sin framtid?
- Väljer dessa ungdomar själva sin framtid eller blir framtiden "serverad" till dem beroende på deras sociala bakgrund?
- Hur motiveras dessa elever?
- Vad och vem påverkar motivationen hos dem?
- Varför väljer ungdomar just den framtid som de gör?
- Hur ser relationen ut mellan *personlig bakgrund* och *val av framtid*? En möjlig relation mellan dessa två variabler ser jag i form av en "bumerang". Med en "bumerangrelation" menar jag att personlig bakgrund påverkar motivation och att motivation påverkar val av framtid vilken sedan skickar eleven tillbaka till sin personliga bakgrund. Hela den här cirkulativa processen påminner om en bumerang som oavsett var vi kastar den, kommer tillbaka till det första läget.

Dessa frågor presenterar jag i en modell som tydligare visar totala forskningsproblemet.

Model 1

Undersökningen har två syften:

- att undersöka hur svenska och invandrarelever på ett teoretiskt och ett praktiskt program (årsklass tre) väljer sin framtid i förhållande till deras etniska och sociala bakgrund där social bakgrund också kan uppfattas som grad av integration/segregering i det svenska samhället med invandrareleverna i fokus.
- att undersöka hur invandrarelever själva upplever sin position i förhållande till framtiden och hur de motiveras till att välja en viss framtid.

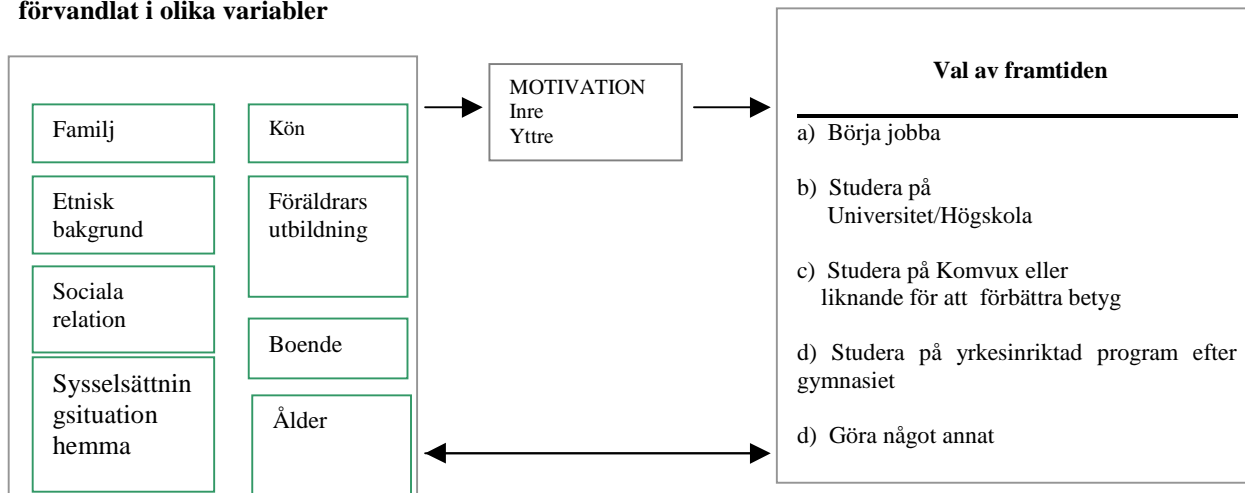
För att kunna undersöka invandrarungdomarnas integrering i det svenska samhället, vill jag även undersöka svenska ungdomar i årskurs tre. Jag anser att sociala fenomen förklaras bättre och lättare när de kompareras. Med *personlig bakgrund* menar jag ett komplext begrepp som i detta fall är sammansatt av följande värden som ska

undersökas: kön, ålder, etnisk bakgrund, familjförhållande, föräldrars utbildning, sysselsättningssituation, sociala relationer och boende. (Modell nr.2)

Modell 2

Social bakgrund

förvandlat i olika variabler

För att kunna genomföra en sådan komplex undersökning måste man hitta rätt metod, en metod som både kontrollerar och belyser nya fenomen. Efter en lång förberedelse och diskussion med min handledare bestämde jag mig för att göra en kombination av enkät och intervju undersökning⁶.

♦ Litteratur sökningsstrategi

Litteratur söktes på olika sätt. En del av litteraturen fick jag av min handledare, en annan del hittade jag själv på olika bibliotek i Lund och Malmö. Den tredje delen hittade jag via elektroniska databaser: Lolita, Libris, Eric och Vega.

Nyckelord i sökningen var: Ungdomar och framtid, Motivation, Motivation hos gymnasieelever, Invandrare och sociala förhållande, Sociala teorier om påverkan, Psykologiska teorier om påverkan, Pedagogik i det mångkulturella, Pedagogisk psykologi etc. Många artiklar hittade jag också genom att söka via Internet med hjälp av Yahoo och Altavista.

2. TIDIGARE FORSKNING

Det finns en del forskning om hur social bakgrund påverkar gymnasieungdomar i deras val av framtid. Motivations forskning finns också men att någon tidigare har bedrivit forskning om hur dessa två variabler påverkar invandrarungdomar kunde jag inte hitta. Samtliga undersökningar jag kunde hitta via olika källor⁷ är mer allmänt inriktade på svenska ungdomar oavsett deras etniska bakgrund. Invandrarnas social bakgrund (menas på elever i gymnasiets årsklass tre) i förhållande till motivation och val av

⁶ förklaras i kapitel Metod

⁷ Jag hade sökt i olika databaser: Libris, Erick, Lolita och har själv varit i olika bibliotek i Malmö och Lund. Bibliotek som jag har varit i både Malmö och Lund är: Malmö stadsbibliotek, Rosengårds bibliotek, Malmö Högskola bibliotek, Nydala bibliotek, Lunds Universitetsbibliotek.

framtiden tas väldigt lite upp som självständigt fenomen i den litteratur som jag hade hittat⁸.

I Högskoleverkets rapport (1997:79) står följande: 1996 studerade nära två tredjedelar av alla naturvetare vid högskola drygt ett år efter avslutad gymnasieskola medan enbart 7 % av gymnasieeleverna på de yrkesorienterade programmen gjorde det. År 2001 var övergångsfrekvensen som högst för naturvetarna och låg på 80 procent. (Högskoleverkets årsrapport 2001). Bland de studerade vid högskola/universitet 1998/1999 kom 24 procent från arbetarhem och 27 procent från högre tjänstemannahem. Ungdomar med arbetarbakgrund utgör 35 procent av befolkningen och ungdomar med bakgrund i högre tjänstemannahem endast 18 procent av hela befolkningen. Således en snedrekrytering (ibid). Utrikes födda är underrepresenterade i högskolans grundutbildning. De är totalt 9 % jämfört med 15 % svenska ungdomar (SCB-SM_UF19SM0001-I korta drag. År 1999 hade 13 procent av de unga kvinnorna och 11 procent av de unga männen som läste grundutbildningen vid Lunds universitet utländsk bakgrund. Dessa siffror har inte förändrats från år 1994 även om andelen har ökat marginellt, speciellt vad gäller unga kvinnor med utländsk bakgrund (Högskoleverket och SCB, 2001).

Enligt SCB (2000) väljer barn till högre tjänsteman, som gått studieförberedande gymnasieutbildning, i högre utsträckning att läsa vid universitet /högskola än ungdomar med föräldrar som inte är facklärd arbetare (73% jämfört med 49%). Föräldrars utbildningsnivå är av något större betydelse än den sociala bakgrunden knuten till yrke. Här går ca 60% av ungdomarna med föräldrar med eftergymnasial utbildning vidare till universitet / Högskola jämfört med ca 15% av ungdomarna vars föräldrar har en gymnasial utbildning (ibid).

Verica Stojanovic (2002) har skrivit en rapport vars undersökningssyfte var att beskriva, en grupp gymnasister: *nämligen ungdomar med utländsk bakgrund* för att kunna förstå deras handlingsalternativ och förhållningssätt till studier vid Lunds Universitet; Följande tre alternativ var viktigast vid valet av gymnasiet:

- Jag var intresserad av ämnena som ingick i programmet
- Programmet verkade vara en bra förberedelse för högre studier
- Programmet verkade vara rolig

Motivet att programmet ska leda till jobb efter gymnasiet hade liten betydelse för alla grupper⁹. Å andra sidan det faktum att programmet kan leda till jobb har haft större

⁸ En bok som jag själv hade läst i början av den här uppsatsen men som jag inte kommer att använda i uppsatsen på grund av uppsatsens storlek vill jag ändå rekommendera till alla de som kommer att forska kring invandrar levnads villkor i Sverige, är *"Så här bor vi"* av Siv Ehn (red) (1992). Fast att boken är 9 år gammal och att vissa saker har förändrats i vårt samhälle vill jag ändå påstå att den här boken har sin giltighet i "våra dagar" och att boken enligt min uppfattning har sin universella värde. Ett annat "viktig" bok som ökar förståelsen för integration och segregation av invandrare i Sverige heter i *"I Krusbärs landet"* och är skriven av Rojas, Bevelander, Karlsson (1998). Sådana böcker som mest allmänt och sociologiskt eller sociogeografisk behandlar invandras levnads villkor är mer eller mindre möjligt att hitta i bibliotek men det som jag var intresserad av som jag har beskrivit i början av denna rubrik var inte lätt att hitta.

⁹ Stojanovic 2002 har indelat eleverna med utländsk bakgrund i två grupper: de asiatiska och de europeiska ungdomarna och naturligtvis en tredje grupp är svenska elever.

betydelse för både européer och asiater än för svenska ungdomar. Stojanovic (2002) skriver att val av gymnasieprogram, liksom social bakgrund, spelar mindre roll när elever med utländsk bakgrund väljer att söka in till högskola/universitet. Mönstret för svenska gymnasieelever är att de med akademisk bakgrund läser på studieförberedande program och de andra utan akademisk bakgrund på yrkesförberedande program. Men unga med utländsk bakgrund går enligt den undersökning, oavsett social bakgrund, lika ofta på studieförberedande som på yrkesförberedande program.

Tabell visar; Föräldrarnas utbildningsbakgrund, gymnasisternas val av program och motiv att läsa vidare

	<i>Svenskar</i>		<i>Ungdomar med utländsk bakgrund</i>	
	Akademiker	Icke Akademiker	Akademiker	Icke Akademiker
Naturvet	30%	19%	24%	24%
Samhälle	46%	39%	33%	30%
Yrkesförb	24%	42%	43%	46%

Stojanovic (2001) också presenterar den här tabellen:

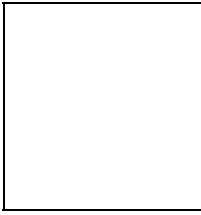
Tabell 2 presenterar ”karriärvägen efter gymnasiet”

<i>Svenska ungdomar</i>	<i>Asiatiska ungdomar</i>	<i>Europeiska ungdomar</i>
Universitet/ Högskola	Universitet / Högskola	Universitet/Högskola
Utbildning utomlands	Utbildning utomlands	Komvux
Utbildning på arbetsplatsen	Utbildning på arbetsplatsen	Folkhögskola
Kvalificerad utbildning	Komvux	Utbildning utomlands
Komvux	Folkhögskola	Utbildning på arbetsplatsen
Folkhögskola		

En annan viktig rapport som jag inte kommer att presentera här¹⁰ och som jag återkommer till i analysen är *Etnisk segregation i skolan* av Helene Dryler (2001) i vilken hon talar om situation om ungdomar som är utsatta för etnisk segregation och konsekvenserna som följer av denna. Detta arbete är lätt tillgänglig via Internet på adress <http://www.sou.se/valfard/betankande.htm>)

¹⁰ Författaren skickade mig arbetet lite för sent och jag har inte hunnit beskriva det under rubriken ”Tidigare undersökning” men jag har naturligtvis läst hela rapporten och därför rekommenderar den till de läsare som kommer att vara i behov av att läsa den.

4. TEORI

människan är ständigt i kommunikation med sin omgivning (både social och fysisk) och oavsett vem som påverkar vem mest, hon sin omgivning eller omgivningen henne, vill jag påminna om att varje kommunikation och påverkan inte är målinriktad/ intentionell. I den här teoretiska deskriptiva delen kommer jag att beskriva olika teorier som tillsammans med mina egna antaganden blir viktiga utgångspunkter för uppsatsens empiriska och analytiska del. När man talar om analys av samspelsrelationer brukar man tala om två olika övergripande inriktningar. Den ena utgår från individens beteende som en funktion av antingen individ- eller miljöfaktorer och den senare där fokus ligger på en ömsesidig relation mellan individ och miljö. Jag kommer att använda mig av den andra inriktningen. Den kan ses ur två spektra: dels ett samspel som utgår från individens dels ett samspel som utgår från omgivningen. För att få ett så bra resultat som möjligt betraktar jag eleverna som både subjekt och objekt.

Lpf 94

Jag betonar här just de delar som är speciellt relaterade till elevers studier:

- Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar, behov och kunskapsnivå
- Undervisningen skall bedrivas i demokratiska arbetsformer
- Undervisningen skall utveckla elevernas förmåga och vilja att ta personligt ansvar
- Eleverna ska ges möjlighet att utöva inflytande på undervisningen
- Utbildningen skall främja elevernas utveckling till ansvars-kännande människor
- Att ge eleverna en grund i etik för att främja deras förmåga till personliga ställningstagande
- Varje elev skall ha respekt för sin person och sitt arbete
- Skolan skall stärka elevernas tro på sig själva och deras framtid.

4.1 Det behavioristiska perspektivet

Behaviorismen som psykologisk riktning utvecklades i USA under första delen av 1900-talet. Behavioristiska ideal lånades från filosofiska traditioner hämtade hos Aristoteles, Locke och Hume. Enligt behavioristerna kan sann vetenskap endast grunda sig på det som kan observeras, räknas och mätas. Imsen (1992) förklarar att enligt behavioristerna kan man endast observera det som påverkar individen och vilket slags beteende som följer på denna påverkan. Påverkan kallas stimulus och reaktionen hos individen kallas respons. Man kan inte veta det som försiggår inne i individen från det hon har registrerat sinnesintrycket och till dess hon reagerar på ett eller annat sätt, anser behavioristerna¹¹. Tänkande kan inte användas som vetenskapligt begrepp eftersom man kan inte observera en annan människans tankar (ibid).

¹¹ I alla fall de mest ortodoxa

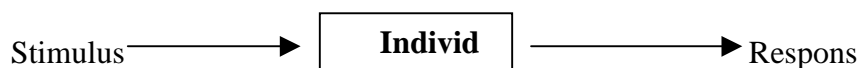

Bild 4; Den behavioristiska påverkans modell.

Behavioristiska forskare menar att det finns en lagbundenhet mellan stimulus och respons och forskningens mål är att finna dessa lagar. Människan betraktas som en "black box" som reagerar automatiskt på yttre stimuli¹². Centrala teoretiker i den här traditionen är Ivan P Pavlov (1849-1936), Edward Lee Thonrdike (1874-1949), John B Watson (1878-1958). Burrhus Fredric Skinner (1904-1990) etc. Behavioristerna har kritiserats för dess förenklade och mekaniska syn på individen, dess fokusering på yttre faktorer och för dess bristande helhetssyn, skriver Ohlsson & Swärd (1994). Teoriernas vetenskapliga värde har ifrågasatts genom att de ofta utifrån begränsade experimentella försök gör vida generaliseringar av mänskligt beteende. Det har skett en stark utveckling av teorierna från de tidigare ortodoxa behavioristerna till de neobehaviorister vi har idag:

" I ökande grad har icke- observerbara fenomen fått insteg i teorierna, t.ex. hur människans förväntningar som ju inte kan observeras, blivit ett centralt begrepp i många nyare teorier eftersom förväntningar verkar att kunna förklara mycket av det människan gör. Likaså har det getts plats för begrepp som behov, drifter och motiv. En viktig princip som präglar behavioristisk motivationsteori är nyttoprincipen (den unitaristiska principen) individen gör det som lönar sig i eget intresse. Särskilt är motivationsprinciper som att söka glädje och att undgå smärta genomgående (hedonism)"¹³.

4.2 Det fenomenologiska perspektivet

Den rena objektivismen (behaviorismen) begränsar sig till att studera yttre, observerbara förhållanden av mänskligt beteende medan subjektivismen (fenomenologin) är öppen för den mänskliga, värderande medvetenheten både hos den som observerar och den som observeras. Enligt Imsen (1992) utgår fenomenologi från påståendet att den yttre världen inte existerar först och främst i sig själv, utan så som den tolkas eller uppfattas av den observerande personen. Hon skriver om olika varianter både inom filosofiskt och psykologiskt fenomenologiskt perspektiv. Filosofiska varianter av fenomenologiskt perspektiv blev t ex representerade av Kant ("Das Ding fur mich), senare Husserl, Heidegger, Jaspers och Sartre. Psykologiska teoretiker som tog utgångspunkt i ett fenomenologiskt perspektiv är t ex George A Kelly och Fritz Heider. Bogdan och Taylor (1975), förklarar fenomenologi på följande sätt:

"Fenomenologer betraktar mänskligt beteende... som en produkt av hur människor tolkar sin värld. Både fenomenologernas och de kvalitativa forskarnas uppgift blir därför att fånga denna tolkningsprocess... I syfte att få fatt i

¹² Enligt behavioristerna är människan vid födelsen en ren tavla ("tabula rasa"). Bara ett fåtal reflexer är medfödda, i övrigt är allt som en människa har tillägnat sig av kunskaper och erfarenheter inlärt.

¹³ Imsen (1992) sid.32

innebörden av en individs beteende försöker fenomenologin uppfatta saker och ting utifrån den individens synvinkel”¹⁴.

Fenomenologiskt perspektiv har kritiserats av behavioristerna för att detta enligt dem saknar en etablerad objektivistisk vetenskapsstatus. Enligt behavioristerna som har baserat sig på etablerad hypotetisk- deduktiv forskningsmetod med underlag i objektiv sinnes erfarenhet, människans inre värld. Hennes/hans känslor, tankar och intentioner, kan inte observeras direkt skriver Imsen (1992). Inom pedagogiken har det fenomenologiska perspektivet i praktiken överlevt på ett naturligt sätt. Lärarna gör intuitivt det som fenomenologerna måste kämpa för i vetenskapligt sammanhang: De föreställer sig saker och ting från elevernas synvinkel och låter sig inte bara ledas av yttre, synliga beteendedrag (ibid). Att förstå en annan människa är mer än att bara värdera henne/honom utifrån yttre handlingar. Att förstå en annan människa betyder att tränga igenom den yttre fasaden och kunna föreställa sig, ja, t o m leva sig in i den värld den andra bär i sitt inre, avslutar Imsen (1992).

4.3 Identitet

Erik Erikson¹⁵ social-psykolog, har definierat ett modernt identitetsbegrepp. Han skiljer mellan personlig identitet och ego identitet. Med personlig identitet menas det sätt på vilket vi uppfattas och tolkas av andra, medan ego identiteten innebär möjligheten att upprätthålla ett inre sammanhang och en inre kontinuitet. Identiteten utformas genom ett samspel mellan en individ och de människor man dagligen möter, skriver Wellros(1998) och förklarar vidare att man genom att tala och bete sig på ett visst sätt i olika roller och situationer, visar ”vem man är”. Den bild som uppstår finns i ”betraktarens öga” och hur den bilden ska tolkas beror på åskådarnas sätt att tolka, dra slutsatser och kategorisera. Deras ögon i detta fall fungerar som speglar och återger den bild de har fått. Det kan hända att man får en mångfasetterad och ibland motsägelsefull bild av sig själv. En del människor kan uppfatta oss som snälla medan andra uppfattar oss som elaka. Lärare kan tycka att vi är lata, medan våra föräldrar kanske tror att vi är ovanligt intelligenta och jätte duktiga.

Ljunggren (1994) anser det vara avgörande för en positiv självbild att omgivningen tycker jag är en värdefull, accepterad och bra person. Men om omgivningen inte ser mig, och jag inte är viktig för någon, då nedvärderas jag och får på så sätt också en negativ självbild. Heyman (1990) menar att de barn som utvecklas med en positiv självbild får starkt självförtroende, en trygghet och en tillit, del i en gruppidentitet och en individuell identitet i gruppen. Å andra sidan om utvecklingen inte är positiv, blir barnet istället otryggt, otillitsfullt, skadat i sin självkänsla och måste hitta förklaringar, någon eller något att skylla på och/eller rikta sin aggressivitet mot. Ibland riktas den rent av mot den egna personligheten. Så får man, skriver Heyman (1990), en positiv eller negativ plats i sin kultur och utvecklas längs positiva eller negativa linjer.

¹⁴ Bryman (1995) sid. 67

¹⁵ Erikson i Sociologiskt lexikon, Universitetsförlaget, Stockholm (1998)

Ahmadi(2000) illustrerat hur vissa forskare talar om identitetens individuella och sociala nivåer och i vidare kontext blir det indelning mellan objektiva (externt tilldelade) och subjektiva (självskapande) identiteter (Erikson 1968; Zavalloni 1973; Lange & Westin 1981; Magnusson 1968)¹⁶

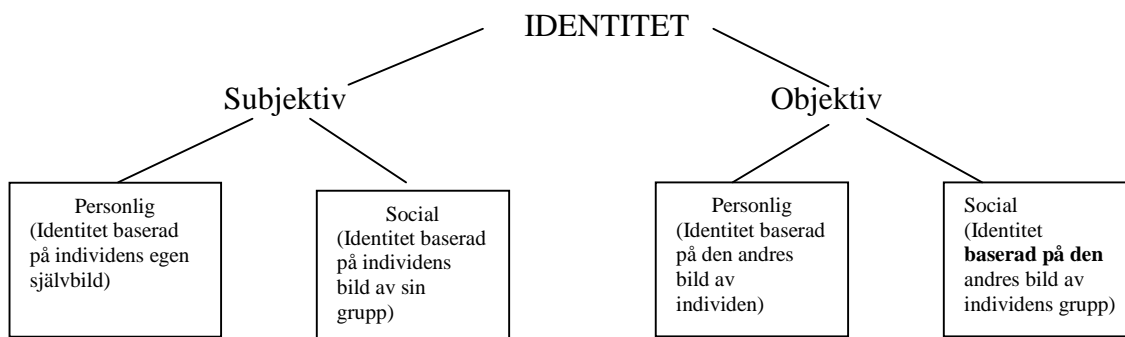

Bild 3 (Ahmadi 2000)

Objektiva identiteter menar Ahmadi (2000) är den identitet som tillskrivs individen av andra. I detta fall är individen definierad eller kategoriserad antingen utifrån vad andra tror vara hans/hennes egna egenskaper (objektiv personlig identitet) eller med hänsyn till det som av andra anses känneteckna den sociala grupp han/hon tillhör (objektiv social identitet). När individen själv tillskriver sig vissa attribut, eller när han/hon erkänner sin egen kategorisering som medlem av en viss social grupp, kan man tala om subjektiv identitet. Den första formen blir subjektiv personlig identitet medan den senare har att göra med subjektiv social identitet. En objektiv identitet menar Ahmadi (2000) kan ifrågasättas eftersom en s.k. objektiv identitet inte är någon identitet utan en stämpel eller en etikett. Det är omgivningen som identifierar individen med någon eller något. Att utgå från objektiv identitet innebär att framhäva ”den andres” betydelse för individens självdefinition. Med andra ord anses validiteten i självkänslan ligga i den andres erkännande av ens identitet. Om individen själv erkänner denna utifrån tillskrivna identitet, och accepterar att han/hon är en man, kvinna, invandrare eller svensk, förvandlas denna etikett till hennes/hans subjektiva identitet. Det betyder att identitet på det objektiva planet blir meningslöst, ty när den internaliseras av individen då är den hennes/hans tolkning av identitet, alltså något subjektiv, menar Ahmadi (2000).

4.4 Kort översikt av begreppet invandrare

Det finns ingen entydig definition av vilka individer som omfattas av begreppet ”invandrare”, oavsett sammanhang. Från forskning till allmän debatt används olika definitioner och avgränsningar. Jag syftar på utlandsfödda som är folkbokförda i Sverige¹⁷. Men det är klart att barn och ungdomar med en svensk och en ”utländsk” förälder i vissa situationer också kallas invandrare.

Ålund (1997) kritiserar i sin bok *Multikultiungdom* beteckningar som invandrare, utlänning, flykting osv. och skriver att sådana kategoriseringar får lätt en negativ

¹⁶ Nader Ahmadi(2000)

¹⁷ Statens Invandrarverk, 1997 sid. 271

funktion genom att uppmåla bilden av en homogen grupp av i grunden specifikt annorlunda människor. När människor mötts som en homogen massa, skriver Ålund (1997), tenderar också dessa stigmatiserade att formas efter den stereotypa bild som de bemöts av:

”Vi får därför homogena ‘invandrare’, formade av kollektiva erfarenheter i bostadsområden och på arbetsmarknad, i mellanmännsliga kontakter och genom möten med myndigheter, institutioner och media”¹⁸.

Aleksandra Ålund (1997) skriver att ungdomar med invandrarbakgrund delar i många avseenden liknande sociala livsvillkor präglade av kulturell marginalisering. Hon menar att de har liknande erfarenheter av segregerade bostadsmiljöer och att de har känt av såväl diskriminering som stigmatisering. Enligt Ålund (1997) spelar vuxnas uppfattningar, beteckningar och omdömen en stor roll i ungdomarnas utvecklingsprocess för att alla nämnda flätas in i och speglas av ungdomarnas uppfattning om sig själva och andra. Därför skriver hon att vardagslivets erfarenheter och möten inte är oskyldiga:

”... de bär istället på viktiga betydelser som påverkar ungdomarna själva, deras självbild, ambitioner samt ömsesidiga relation”

4.5 Pierre Bordieus kultur och utbildningssociologiska perspektiv

I Bordieus kultur- och utbildningssociologi finner vi stöd för vår uppfattning om vikten av att sätta människans existensbetingelser i relation till livsstilar, smaker och handlingsmönster. Brody & Lundgren (1984) skriver att smaken är ”vårt finaste instrument för att orientera oss i den sociala världen och särskilja oss från andra och från deras smak”¹⁹. Jönsson m fl (1993) skriver så här:

”När individers uttryckta uppfattning vad gäller val av musik, konst, litteratur, mat dryck osv. bildar gemensamma mönster som i sin tur kan relateras till olika sociala klasser och skikts existensbetingelser talar Bourdieu om livsstil eller livsstilarnas rum. Livsstilar kan ses som ett system av egenskaper som passar bra ihop. På samma sätt kan också våra praktiker eller social handlingar betraktas. De val vi gör är med andra ord mycket starkt relaterade till det sätt på vilket våra existensbetingelser har format oss”²⁰.

Klassbegrep kan också relateras enligt Bourdieu (1986) till existensbetingelser, livsstilar, smaker och praktiker. Bourdieu (1986) definierar klass som en grupp människor som är underkastade homogena existensbetingelser, som i sin tur påtvingar människor ”homogena betingningar” och producerar ”system av homogena dispositioner” som i sin tur ”alstrar likartade praktiker” och smaker.

Jönsson m fl (1993) skriver att ett sådant system utgör en livsstil och att därför livsstil kan ses som ett särskiljande tecken, dvs. något som bidrar till att upprätthålla social distans eller åtskillnad mellan olika sociala klasser och skikt vilket kan bidra till att generera olika framtida livsvillkor och möjligheter.

I situationer när praktiker eller sociala handlingar sätts i relation till reproduktionsprocessen används begreppet reproduktionsstrategier som enligt Bourdieu

¹⁸ Ålund, 1997 sid.81

¹⁹ Broady & Lundgren (1984) sid. 64.

²⁰ Jönson m fl (1993) sid. 25

(1986) syftar på alla de praktiker, som kan te sig mycket olika, genom vilka individerna eller familjerna omedvetet strävar efter att bevara sitt kapitalinnehav och därmed behålla eller förbättra sin position i den struktur som klassförhållandena utgör. Alla dessa strategier har sin grund i individens, familjens eller klassens livsvillkor och är riktade mot framtiden.

Jönsson m fl (1993), förklarar att genom att växa upp i en viss miljö och formas av sin existensbetingelse, handlar det om att investera i vissa former av tillgångar. Bourdieu (1986) utvecklar därför sina olika kapitalbegrepp, där ekonomiskt kapital avser innehav och kontroll över ekonomiska tillgångar i gängse mening. Kulturellt kapital innefattar tillgången till den legitima kulturen, skolsystem och den högre utbildningen. Behärskandet av språket på det sätt som gynnas i skolan är också en dimension av det kulturella kapitalet, och den tredje formen av kapital ser Bourdieu i sociala kontakter och förbindelser som kan vara av stor vikt för ens möjlighet i livet. Den individ som har tillgång till alla dessa kapitalformer erbjuds givetvis helt andra möjligheter än den individ som saknar dem.(Ibid)

Enligt Bourdieus (1986) kultur- och utbildningssociologi får inte människor ses som enkla bärare av strukturer, även om det kanske är lätt att uppfatta Bourdieus reproduktionsteori som deterministisk. Genom att vistas i bestämda sociala miljöer erhåller människor dispositioner i form av vissa tanke- och handlingsätt. Dessa tanke- och handlingsramar, eller en individs *habitus*, hjälper oss att utveckla de livsstilar, smaker och praktiker som är förknippade med de egna existensvillkoren och som omedvetet leder till att man för vissa utbildningsval, dvs. till erhållandet av det som Bourdieu (1986) benämner det praktiska bemästrandet.

Habitus förklarar Jönsson med flera (1993) som en enande och genererande princip bakom smakerna och praktikerna, på samma gång en ”strukturerad” och ”strukturerande” princip. Den är strukturerad därför att individen är formad av klassens existensbetingelser, strukturerande därför att klasshabitus också utgör ramen för hur individen varseblir, klassificerar och värderar andra människor, miljöer och produkter.

”Skilda habitus innebär skilda ”system av generativa scheman för klassificerbara praktiker och produkter och för varseblivning och värdering”²¹.

Fastän att Bourdieu själv inte har intresserat sig för *etnicitet* menar Högström (1999), kan hans begreppsapparat användas för att beskriva relationer mellan grupper av olika etniskt ursprung, inklusive värdbefolkningen. Högström (1999) talar om Rahikainens syn på habitus där begreppet habitus också kan användas för etniska grupper. Rahikainen (1995) föreslår därför termen *etnisk habitus*. Med etnisk habitus menar han ett etniskt betingat varseblivnings, värderings- och handlingsschema som internaliseras, främst under människans uppväxt, men också som internaliseras genom en livslång socialisation. Samma författare tycker att etnisk habitus utformas i relation till andra etniska grupper som står i ekonomisk, social, kulturell och symbolisk makt och

²¹ Bourdieu (1986b) sid. 293

dominansförhållanden till varandra. En persons individuella habitus kan alltså ses som en kombination av såväl klass som etnisk habitus.(Ibid)

4.6 Birmighamskolan

Birmighamskolan skriver Jönsson m fl. (1993), har gjort sig känd genom att lägga stor vikt vid de ungas egna aktiva deltagande i skapandet av livsformer och uttryck. Företrädarna för den skolan intresserade sig mest för relationen mellan kulturella uttrycksformer, samhällsstruktur och klass med betoning på hur människor i sin historiska existens skapar sitt sociala liv i relation till de livsvillkor som råder i deras liv. Den skolan intresserar sig mest för hur klassförhållandena bestämmer ungdomars liv.

Willis (1983) visar i sin studie *Fostran till lönarbete* hur arbetarklasspojarna i den skolkultur som inte är deras egen, upprätthåller sin manliga arbetarklassidentitet som ett skydd mot skolans deklassering av deras kompetenser och erfarenhet. Huvudfrågan i Willis studie är varför arbetarklassbarn får arbetarklass jobb och varför medelklassbarn får medelklass jobb. Författaren tar till exempel pojkarna ifrån arbetarklass och förklarar att de väljer själva sin framtid men förståelsen av hur den gestaltar sig och att den reproducerar deras egen sociala situation måste sättas till de sociala villkor, erfarenheter och personliga relationer som tillsammans strukturerar hur valen sker och definieras, dvs. hur individens möjligheter och begränsningar ser ut inom ramen för stundens givna strukturer. (Ibid)

4.7 Ziehe och Frimodt; Samhällsförändringar

Den tyske socialisationsteoretikern Thomas Ziehe (1986) skriver att förändringar i samhällsutvecklingen inte har förbättrat möjligheterna för ungdomars subjektivitetsutveckling. Han talar om en ny typ av socialisering i vilken människors personlighet förändrats. Samhällsutveckling, förändringar i familjestrukturer ledde bland annat till att faderns roll i samhället och familjen förändrades. Fadern är inte längre någon auktoritet och inte den enda familjeförsörjaren. Istället blir modern för honom den person som håller samman familjen. Moderns osäkra roll, menar Ziehe (1989), kan leda till att hon binder barnen till sig själv alldeles för mycket. Konsekvensen av den situationen kan bli att föräldrarna tappar kraft som identifikationsobjekt och att ungdomarna genom det tappar balansen i sin egen frigörelse. Ziehe (1989) tycker att det traditionella samhällets gemensamma referensram har fått en minskad betydelse genom ökad teknokratisering och specialisering i arbets- och vardagsliv. Moralkodexen har förändrats, inom familjformer, uppfostringsmönster, inställning till auktoriteter och samhälleliga institutioner. En dominerande tradition och ett riktigt sätt att leva, tänka och organisera sitt liv existerar inte längre.

Frimodt (1986) varnar för att den kulturella friställningsprocess som innebär en upplösning av de traditionella sociokulturella norm- och värdesystemen som tidigare definierade individens sätt att organisera sina liv har två olika sidor. Författaren menar att den nya friställningsprocessen erbjuder nya möjligheter till ett annat liv än det som erbjudits föräldrarna och att ungdomarna kan låta sig befrias från traditionens kraft och att de på ett sådant sätt kan skapa sig ett eget liv och en egen identitet. Men å andra

sidan skapas inre konflikter och frustrationsupplevelse över vem man är, vart man är på väg och att det man kanske önskar sig, inte går att förverkliga. Två psykiska processer regression och progression är därför ständigt närvarande i ungdomarnas liv.

4.8 Motivation

Latinskt ord: *motivere* betyder att röra sig

4.8.1 Definition

<i>Nationalencykl opedin</i>	”Motivation är den sammanfattande psykologiska term för de processer som sätter igång, upprätthåller och riktar beteendet. Teorier om motivation förklarar varför vi över huvud taget handlar och varför vi gör vissa saker snarare än andra” ²² .
<i>Berliner & Gage</i>	”Motivation is what move us from boredom to interest. It is what energizes us and directs our activity. Motivation is sometimes likened to the engine and steering wheel of an automobile. Energy and direction are at the center of the concept of motivation” ²³ .
<i>Egidus</i>	”Motivation är medveten eller omedveten inriktning hos en person att vilja utföra vissa handlingar” ²⁴ .
<i>Imsen</i>	”Motivation handlar om hur känslor, tankar och förnuft flätas ihop och ger färg och glöd åt de handlingar vi utför. Känslor och förväntningar ligger före aktiviteten, och de lägger sig som en slöja runt minnet av handlingar”.

4.8.2 Kort diskussion

Enligt Imsen (1992) är *motivation* det som orsakar aktivitet hos individen, det som håller denna aktivitet vid liv och det som ger den mål och mening. Motivation är det centrala när det gäller att förstå mänskligt beteende. Författaren förklarar att ordet motivation ofta används i negativa eller oönskade sammanhang. Exempel// De elever som är bråkiga, okoncentrerade och upptagna av något helt annat än det som lärare talar om, förklaras vara omotiverade (ha brist på motivation). När man undersöker ett kriminellt fall söker man efter motivet som låg bakom handlingen etc.(ibid). Ordet motivation används också i positiva sammanhang. Exempel// Den positiva, pliktuppfyllande eleven som alltid är tillmötesgående och åter ur handen på läraren, den uthålliga eleven som aldrig ger upp, eleven som är intresserad och aktiv, som sprudlar av intresse och nyfikenhet inför allts som är nytt och okänt. (Ibid)

Motivation kan man betrakta på flera sätt beroende på perspektiv och synsätt. Det som är gemensamt hos alla motivationsteorier är att motivation handlar om ett aktivt beteende hos individen som syftar till någon form av behovstillfredsställelse.

²² Nationalencyklopedin (1994) sid. 474

²³ Berliner 1992 sid 326

²⁴ Egidus (1995) sid. 174

Motivation är, skriver Berliner & Gage (1992), ett brett och komplext begrepp och för att förstå hur motivation fungerar måste man även förstå de faktorer som påverkar motivationen, t ex behov, intressen, värderingar attityder osv.:

”It embraces several other terms that influences on the energy and directions of our behaviour: *needs, interests, values, attitudes, aspirations and incentives*. Our needs and the urge to satisfy them are a primary source of motivation. But we follow as well the paths picked for us by our interests, our values, and our attitudes toward activities or events. Our aspirations, and the incentives we are interested in, influence our behaviour as well”.²⁵

4.8.3 Inre och yttre motivation

Motivation skriver Imsen (1992), kan uppdelas i inre och yttre motivation. Med *inre motivation* menar man att det hos individen finns ett naturligt behov för t ex inläring och lek. Det man gör upplevs som skojigt och meningsfullt. Detta synsätt på motivation har sin grund i ett humanistiskt perspektiv. Med *yttre motivation* menar man att inläring (en viss handling) håller en vid liv för att man hoppas på en belöning. Exempel på detta kan vara en elev som studerar endast för att få höga betyg. Skillnader mellan inre och yttre motivation sammanfaller på många sätt med de viktigaste kännetecknen mellan kognitiv och humanistisk psykologi, å den ena sidan och behavioristisk teori å den andra sidan. Man ska inte glömma fortsätter Imsen (1992), att gemensamt för båda motivationsformerna är en lustbetonad erfarenhet eller förväntan, antingen det är inre glädje med något man gör eller hopp om framtida belöning som är källan till aktiviteten.

4.8.4 Objektiva kontra subjektiva motivteorier

Madsén (1968) har systematiskt analyserat och jämfört ett stort antal välkända motivationsterorier inom västvärldens beteendevetenskapliga forskning. Han urskiljer tre grupper av teorier med skilda teoretiska referensramar och skilda forskningsmetoder:

- *Fysiologisk orienterade teorier*. Hebb framstår som centralgestalt. Bindra, Berlyne m fl nämns bland de som utvecklade Hebb's teorier vidare.
- *Inläringsteoretiska teorier*. Hull's arbete står i förgrunden. Tolman och Skinner hör till denna grupp också.
- *Personlighetsterorier* om motivation, ofta förankrade i psykoanalytisk teori. Madsén dröjer här särskilt vid Murray och McClellands teorier.

Fast att de skiljer sig från varandra, finner Madsén det möjligt förena dem i en ny teori som han presenterar i form av fem axiom och ett antal teorem. Madsén definierar *motivation* som ”all dynamogenic functions which determine the energy characteristics and behaviour”²⁶.

²⁵ Berliner & Gage sid. 326

²⁶ Madsén (1968) sid. 339

Madsén och Egidius (1974) skriver om olika motiv som gör att vi människor reagerar, eller kanske inte reagerar:

- Organiska motiv
- Emotionella motiv
- Sociala motiv
- Intellektuella motiv
- *Sömnaktivitetsmotiv*

Madsén & Egidius (1974) skriver att *biologiska* eller *organiska* motiv är lokaliserade till specifika hjärncentra i hypotalamus. Tack vare hypotalamus har vi följande; hunger, törst, könsdrift, temperatur och smärta vilket leder till att vi vill tillfredsställa dem genom att äta, dricka, ha samlag osv. Ur en biologisk synpunkt är dessa motiv mycket viktiga för individens och artens existens. Om man emellertid betraktar de ifrån ett pedagogiskt perspektiv blir dem mindre viktiga. (Ibid)

Emotiva motiv är känsloberoende, det är känslor som styr vårt beteende. Känslor som lust och glädje, fruktan och ängslan, vrede och kamplust. De två viktigaste emotionella motiven är fruktan och vrede.

Sociala motiv aktiveras i den sociala situationen. Enligt Madsén och Egidius (1974) anser en del psykologer, att sociala och emotionella motiv hänger ihop. Skillnaden mellan dem skulle då vara att sociala motiv framkallas endast av inlärd motiverande faktorer. *Kontaktmotivet*, *maktmotivet* och *prestationsmotivet* är de tre huvudsakliga sociala motiven. Kontaktmotivet är medfött och är det viktigaste motivet för gruppbyggnad och socialt beteende. Det så kallade gruppsytrycket kan i styrka konkurrera med motivet som gäller betydelsefulla enskilda personer som till exempel lärare. I konflikter mellan läraren och gruppens krav är det vanligt att den senare vinner. Maktmotivet enligt Madsén och Egidius 1974, har minst pedagogisk betydelse. Maktmotivet handlar om den sociala rangordningen. Prestationsmotivet har emellertid stor pedagogisk och social betydelse. Det motivet uppstår i konkurrens med andra individer eller genom individens tävlan med sig själv. Man har kommit fram till att styrkan i prestationsmotivet beror mycket på uppväxtmiljön och då särskilt på hur det varit under den tidiga barndomen. Personer med starkt prestationsmotiv har en tendens att föredra medelsvåra uppgifter, medan människor med svagt prestationsmotiv föredrar antingen mycket svåra eller mycket lätta uppgifter. Dessa individer är vanligen de största chanstagarna.

De intellektuella motiven uppstår ur kognitiva processer. Ett pedagogiskt viktigt intellektuellt motiv är nyfikenheten, skriver Madsén & Egidius (1974). Nyfikenheten innebär att individen har ett undersökningsmotiv för att göra saker och ett informationsbehov att tillfredsställa. Detta leder till olika former av undersökande beteende. Stimuli för nyfikenhet kan vara nya eller överraskande impulser, sammansatta, otydliga, osäkra impulser eller motstridande information. Alla dessa impulser innehåller osäkerhets eller konfliktmoment. Detta startar ett undersökande arbete.

Sömn och aktivitetsmotiven är två motstridande motiv som tillsammans bygger upp dygnsrytmen hos människan. (Ibid)

Madsén har blivit kritiserad av en del forskare och De Chams (1968) är en av kritikerna. I sin bok "Personal Causation" kritiserar han de teoririktningar som Madsén presenterat för att ha försummat väsentliga iakttagelser om orsaker och drivkrafter till människors handlingar. De Charms (1968) skriver att Madsén i sin strävan att i naturvetenskaplig anda beskriva individen som ett fysiskt och biologiskt objekt, har glömt att individen är medveten om sin egen existens och uppfattar sig ha en egen vilja och förmåga till självständigt handlande. De Charms (1968) tycker att de behavioristiska motivationsteorierna är värdefulla men att de måste kompletteras med förstapersonsanalyser av människan som subjekt. Efter en mycket ingående granskning av etablerade motivationsteorier hävdar han att det har en avgörande betydelse för individens sätt att handla om hon/han upplever sig själv kunna styra sitt boende eller om hon/han upplever sig vara styrd av krafter utanför sin kontroll. Det är individens upplevelse av situationen, fortsätter han, som är avgörande och inte objektivet registrerade förhållanden som avgör om han är motiverad inifrån eller utifrån. Han definierar *inre* respektive *yttre* motivation på följande sätt:

"...whenever a person experiences himself to be the locus of causality for his own behaviour... He considers him to be intrinsically motivated. Conversely when a person perceives the locus of causality for his behaviour to be external to himself... he will consider himself to be extrinsically motivated"²⁷.

Vid *inre motivation* kännetecknas individens beteende enligt De Chams(1968) av:

a) the total involvement of self och b) the lack of anxiety and threat²⁸. Det mest framträdande vid *yttre motivation* är beteendets "in- order- to quality i.e the instrumental quality of behavior that is engaged in only for the sake of obtaining an extremely mediated goal"²⁹.

Nämnda distinktioner mellan inre och yttre motivation påminner om Deweys (1913) diskussion i boken. *Interest and Effort in Education*. Han ställer två typer av inläring mot varandra. I den ena står individen i ett personligt och aktivt förhållande till sin uppgift. All uppmärksamhet och alla tankar kretsar kring det objekt hon/han intresserar sig för. Stimulansen är själva arbetet och inte det eventuella slutresultatet. Termen *unified activity* betecknar hur individen fullständigt förenas med sin uppgift. I den andra typ av inläring förklarar han att inläring genomförs bara för att undvika obehag eller vinna fördelar. Termen *diverted activity* förklarar den typ av inläring, där en uppmärksamheten växlar mellan själva uppgiften och de konsekvenser slutprodukten kan ge. (Ibid).

4.8.5 Maslows motivationsteori

Abraham Maslow är en av de centrala teoretikerna inom den humanistiska psykologitraditionen. Maslow tar avstånd från att förklara beteende utifrån enskilda fysiologiska behov. Enligt honom kan ingen drift isoleras, de kan inte lokaliseras till delar av kroppen och de kan inte betraktas som om de är det enda som håller människan i ögonblicket.

²⁷ De Charms (1968) sid. 328

²⁸ De Charms (1968) sid. 325

²⁹ De Charms (1968) sid. 325

Som vi har redan sett är människans behov starkt kopplade till hennes/hans motivation och Maslow (1970)³⁰ har grupperat dem i olika i kategorier³¹:

1. Fysiologiska behov	Ööverlevnadsbehov: äta, andas etc.
trygghetsbehov: att morgondagen är säkrad för en själv och ens närmaste
2. Sociala behov	a) Tillhörighetsbehov: att tillhöra en grupp, att andra uppmärksammar dig och vill vara tillsammans med dig.
b) Självförtroende behov: att bli erkänd som en unik person med särskilda förmågor och värdefulla egenskaper, att vara speciell och annorlunda
3. Behov att uppnå mål och intellektuella behov	a) Kunskapsbehov: att ha tillgång till information, att veta hur man gör saker, att förstå innebörden och betydelsen av saker.
b) Förståelsebehov: att ha kunskaper om förhållanden, system och processer, att integrera kunskaper i strukturer.
4. Estetiska behov	Att uppskatta ordningen i allt liv, en känsla för skönhet och kärlek för allt
5. Självförverkligande	Att uppvisa en fullt fungerande individens behov, att bli den man verkligen är.

Samma kategorisering hittar vi i Imsen (1992) men förvandlat i bild:

Figur nr. 1.
Maslövs behovs
hierarki

³¹ Maslow gjorde denna kategorisering i början av 50- talet. På bild som följer efter förklarning av de olika behoven följer en "behovs hierarkisk pyramid" hittad i Imsen (1992) sid. 61. I min egen undersökning kommer jag att använda både pyramiden och denna uppdelningen!

Enligt Maslow (1970) är människan en rationell varelse och alla behov kanaliseras genom ett filter av reflektion, värderingar och mer eller mindre realism i förhållande till den yttre världen. Alla de fem behoven ska inte ses som isolerade ifrån varandra utan i ett sammanhang. Enligt honom är människan en sökande varelse och när ett behov är tillfredställt är det alltid ett nytt som anmäler sig. Människan blir aldrig tillfreds. Hon/han söker alltid efter något mer.

”Några behov är mer grundläggande än andra och Maslöv ordnar dem i en hierarki, där primärbehoven kommer först och där de mer socialt orienterade och humanistiska behoven är placerade högre upp i hierarkin, därför att de anmäler sig efter det att de mer grundläggande behoven är någorlunda tillfredställda”³².

Berliner & Gage (1992) skriver att man inte kan möta en elevs intellektuella behov förrän dess fysiska och sociala behov är tillfredställda. Först måste de grundläggande behoven tillfredställas och sen kan man gå vidare i hierarkin. En elev som inte har tillfredställt sina grundläggande behov kommer inte att vara särskilt motiverad i skolan därför att skolan presenterar ett intellektuellt behov och det ligger också längre upp i Maslows hierarki (Ibid). Barns sociala problem blir därför också viktiga i den processen mot självförverkligande. En annan viktig faktor som påverkar motivation är *driften att lyckas*, att vara framgångsrik och att vara bra på någonting, skriver författarna. Man skiljer på två typer av framgångs motivation: *autonom* och *sociala*. I den *autonoma* jämför vi våra prestationer mot våra egna föregående prestationer medan i den *sociala* jämför vi våra prestationer med andras. Ju äldre man blir desto mer dominerar den sociala framgångsmotivationen.

Risken med den senare texten i klassrummet, är att elever med stark god prestation, endast förstärker sitt självförtroende i jämförelse med de elever med sämre prestation, vars självförtroende kan gå ner i skalan. (Ibid) Starka blir starkare och svaga blir svagare.

4.7 Språkets roll i utbildningsprocessen

När vi använder begreppet språk syftar vi oftast på talspråk, det vill säga de verbaliserade ljud som vi har fyllt med mening och med vars hjälp vi kommunicerar. Vi skulle även med språk kunna beteckna sådana företeelser, som gester, tecken och symboler, vilka även de är försedda med en viss mening. Den mening som omtalas, skapas och förändras i den kontext den verkar. En viss situation kräver ett visst språkbruk. När jag exempelvis talar med barn använder jag ett språk, medan jag med de äldre talar annat språk. I mitt hemland använder jag bosniska medan jag här i Sverige använder svenska för att kommunicera. Dessa variationer gör att kommunikationen kan vara så effektiv som möjligt. Att kunna använda rätt språk vid rätt tillfälle benämns *kommunikativ kompetens* vilken således skiftar mellan kulturer³³. Viktigt att påpeka är att för den artikulering kommunikationen krävs att de ingående parterna talar ”samma” språk. Om så inte är fallet, är risken stor att missförstånd uppstår och den tänkta meningen uteblir.

³² Insen (1992) sid. 60

³³ Nationalencyklopedin, band 17, sid 161

Sjögren (1996) skriver att språket kan betraktas som det verktyg varje individ använder sig av för att kunna orientera sig i tillvaron. Att det är genom språket människan socialiseras till att tro, tycka, känna och bete sig på ett visst sätt, samtidigt som hon också lär sig att använda och behärska detta medel för vidare socialisation. Genom språket bygger man sin förståelse om omvärlden och sig själv, men det är också så att genom den dagliga språkanvändningen formas människans egen identitet. Grosjean (1982) skriver också att den person som använder sig av ett visst språk använder sig samtidigt av en viss identitet gentemot åhöraren. Sjögren (1996) ser språket också som ett ”bindande medel” som har förutsättning att hålla samman dagens mångfacetterade samhälle. Eftersom dagens samhälle anses vara multietniskt och multikulturellt utgör språket, menar hon, det enda möjliga kittet i en ”sammanhållen mångfald”. Om vi accepterar att språket är det bindande medel som kan hålla samman dagens mångfacetterade samhälle blir nästa fråga: Vad anses då vara en god svenska och vem har makten att fatta detta beslut? Författaren menar att det finns en stor tolerans mot inhemska språkavvikelser. Det är istället den sociala och kulturella kompetensen som döljer eller framhäver språkliga diskrepanser. Den tysta kunskap som ryms i den sociala kompetensen, är definitionsmässigt svår att beskriva och enligt Sjögren (1996), lika viktig som språkliga kunskaper. Den invanda bilden av Sverige har förändrats. Rädsla och misstänksamhet har uppstått och människor vill hitta förklaringar till den nya situationen och därför söka bekräftelse på en lösning som man för tillfället kan tro på. Man försöker återskapa den eftertraktade ordningen, detta genom att bland annat återskapa en ny tolkning av verkligheten vilken vidare arbetas fram i samspel med folkliga påståenden och vetenskaplig analys. På ett sådant sätt skapas enligt Sjögren (1996), den kollektivt uppbyggda bilden: *sociala representationer*. I vidare kontext teoretiserar hon kring om huruvida man kan se det återkommande kravet på en god svenska, som en sådan kollektivt uppbyggd bild.

”Med sin klang av både förnuft och vetenskap återupprättar kraven på det korrekta språket en efterlängtd ordning i ett invandrings Sverige som konfronteras med omvälvande förändringar i både befolkningsstruktur och ideologi”³⁴.

På ett sådant sätt förstärks sakta men säkert bilden av en ”bra svenska” som främsta nyckeln till det svenska samhället. Sjögren (1996) tycker att ju mer det talas om språkets betydelse, desto känsligare för språkliga fel blir de som lyssnar. Hon förklarar att detta stora krav på en bra svenska skapar en ”vi” och ”dem” relation. Dessa höga krav på en bra svenska riskerar att få funktionen av samhällets försvar mot det främmande. Bergman (1993) skriver att själva språkinläringen påverkas i skolan av lärarnas attityder, förväntningar och krav.

³⁴ Sjögren 1996 sid. 35

5. METOD

5.1 Kvantitativ, kvalitativ eller metodtriangulering?

I C-uppsatsen som jag redan påpekade i inledningen, kom jag fram till ett alarmerande resultat och eftersom hela undersökningen grundade sig på kvalitativ forskningsmetod med hermeneutisk förståelse av problemet ville jag pröva resultat och teoretiska synpunkter i verkligheten på en större grupp av ungdomar. Valet blev därför en undersökning med kvantitativ ansats (enkät) i både datainsamling, och i databearbetning och dataanalys. Med kvantitativ metod och enkät som undersökningsinstrument kan man naturligtvis undersöka en betydligt större grupp av ungdomar och på ett sånt sätt få en större insikt i problemet, man kan mäta problemet, tänkte jag. Å andra sidan tänkte jag att med en kvalitativ forskningsmetod skulle man kunna undersöka och betrakta elevernas motivation som en (o) medveten kunskapsprocess i vilken de (o) medvetet utvecklar strategier för att bekämpa hinder som "hotar" deras egen utveckling. Denna känsla av att även en kvalitativ forskningsmetod skulle fungera bra och kanske ändå bättre än en kvantitativ, ledde mig till att använda metodtriangulering, att alltså använda både enkät och intervju (combined operations och mixed strategiers) tillsammans med en observation som fungerar snarare som komplement än som en självständig vetenskaplig metod.

Beroende på vetenskaplig ideologi finns en del forskare som anser att kvantitativ forsknings metod är bättre än kvalitativ och vice versa. En del forskare anser också att en kombination av dessa två metoder ansatser (metodtriangulering) är möjlig endast i fall en av de två bara blir en förberedelse inför den "riktiga" undersökningen. Layder (1993) som också är en förespråkare för en kombination av dessa två metoder kallar detta för *multistrategy research*. Danermark, Ekström, Jakobsen & Karlsson (1997) skriver om fem möjliga syfte användning av metodtriangulering. Det kanske vanligaste syftet är att *validera* ett resultat.

"Genom kvalitativa analyser har man funnit indikationer på samband och förhållanden som man vill "kontrollera" med hjälp av kvantitativa metoder, Begrepp som "upptäckt" och "hypotesgenerering" kopplas ofta till kvalitativa metoder och kontroll "bevisning" och "hypotesprövning" till kvantitativa metoder". Ofta görs en skarp åtskillnad mellan *context och discovery och context och justification*"³⁵.

Ett annat syfte enligt samma författare är att använda kvalitativa metoder som ett första steg i en undersökning, där forskaren lär sig mer om fenomenets olika aspekter etc. Tredje syftet kan vara att parallellt använda kvantitativ och kvalitativ metod i syfte att så detaljerat och allsidigt som möjligt empiriskt belysa ett fenomen. Ett fjärde syfte med metodtriangulering kan vara att undersöka hur vanligt förekommande ett fenomen är som man har studerat kvalitativt, alltså hur empiriskt generellt det är. Femte syftet kan vara teoriutveckling (ibid).

³⁵ Danermark, Jakobsen, Ekström & Karlsson (1997) sid. 222

Mitt motiv att välja metodtriangulering kan förklaras dels med den första syftesförklaringen, dels med den tredje och fjärde syftesförklaringen³⁶. Mitt val av metod kan också förklaras med Holme & Solvangs (1997) syn på metodkombination. Man kan, menar de, idag mycket väl tänka sig en planering, där båda metoderna är likvärdiga eller där den kvantitativa delen har en underordnad karaktär. Traditionellt har sådana kombinationer i stor utsträckning kännetecknats av att den kvalitativa aspekten fått en klart underordnad karaktär. Kvalitativ metod användes bara som en förundersökning innan man gjorde sin "egentliga" undersökning.

Gronmo (hita dansk o drugo 1992) skriver om olika metodkombinationer och nämner fyra strategier för kombination av kvalitativa och kvantitativa metoder:

- Kvalitativa undersökningar kan vara en förberedelse till kvantitativa.
- Kvalitativa undersökningar blir en uppföljning av kvantitativa undersökningar
- Vi använder kvalitativa och kvantitativa metoder både under insamlingen och analysen av informationen
- Man samlar in kvalitativ information som sedan kvantifieras under analysens gång

I den här undersökningen ser jag den kvantitativa delen som en likvärdig metod men också som en förberedelse inför den kvalitativa delen, intervjuer. I den kvantitativa delen av undersökningen vill jag *kontrollera* både teori och mina egna teser från C-uppsatsen på en större grupp av ungdomar. Det kommer förhoppningsvis att ge mig ett resultat som har sitt självständiga värde, men också ett värde att fungera som utgångspunkt till den kvalitativa delen av undersökningen (intervju). Kvalitativ information kommer sedan som ett tillägg till den kvantitativa undersökningen. Det är också möjligt att enkäten (kvantitativa data) ger mig en mer generell översikt för att jag lättare och bättre ska kunna hitta de faktorer som jag kommer att koncentrera mig på intervjuerna (kvalitativa data).

Den kvantitativa delen, alltså enkäten, syftar å andra sidan att försöka förklara forskningsproblemet rent behavioristiskt, där yttre stimuli (social bakgrund) påverkar individen och tvingar henne/honom att respondera (välja framtid) på ett visst sätt. Den kvalitativa delen (intervjuer) ska bli mer fenomenologiskt inriktad, där man fortfarande tror på att yttre stimuli påverkar individen till att handla på ett visst sätt. Men i den delen lägger jag tonvikt på individens känslor och tankar dvs. jag vill undersöka hur viktiga den individuella motivationen är i ungdomarnas och särskilt i invandrarungdomarnas framgång/misslyckande och hur mycket yttre stimuli verkligen kan påverka ungdomar i deras utveckling i Malmö.

"...kvantitativ metod innebär att forskaren söker faktorer i en yttre och från människan oberoende verklighet som har kraft nog att forma och påverka såväl människans tankar som handlingar".

"...den andra perspektivet ser människan som subjekt, tar i första hand fasta på människans egna upplevelser, tolkningar och verklighets definitioner samt de strategier och handlingar som tolkningarna och definitionerna ger upphov till. Det blir viktigare att studera hur människan själv handskas med sin verklighet och individen tilldelas en mer aktiv och skapande roll".³⁷

³⁶ Fast kanske mest med den tredje syftesförklaringen

³⁷ Jönsson m fl. (1993) sid. 16

5.3 Enkät

Trost (2001) skriver om olika typer av enkät som post enkät, e-mail enkät, gruppenkäter osv. Jag använde mig av gruppenkät med min närvaro därför att jag ville nå hög grad av besvarande på mina frågor. Genom att sitta i samma klassrum med informanterna blir man hela tiden till hands och kan vid eventuella frågor hoppa in och hjälpa till att förklara (förenkla) vissa frågor för informanterna. Helt medvetet säger jag ”förenkla frågor”. Det händer ibland, hävdar många forskare, fast att man är medveten om det så konstruerar man frågor på ett för informanten obegripligt sätt. Ejlärtsson (1996) förklarar att den som själv är verksam inom ett visst kunskapsområde lätt tar för givet förståelsen av vissa ord vilka av en allmänhet kan uppfattas helt annorlunda. Man ska därför alltid försöka anpassa språket till sin målgrupp. Trost (2001) menar också det och skriver att grupp enkäter är vanligt förekommande i skolor och i andra sammanhang då flera är samlade och att de på så sätt lätt kan nås med ett frågeformulär:

” Vid dessa tillfällen kan vanligen den som sköter om distribuering och insamlandet av svaren också förklara egendomligheter och svara på frågor. Viktigt är också att den personen motiverar dem man vill ha svar från att verkligen svara och att göra det på ett tillfredställande sätt.”³⁸.

Han påminner också om att forskare eller den personen som är ansvarig för enkät distribuering även kan förstöra studien genom olämpligt uppförande. Själv tycker jag att den meningen har sin plats i verkligheten och att man måste vara försiktig både i sin presentation och senare i själva uppförandet under den tid enkäten fylls i. Det visade sig också att båda författarna ovan hade rätt i sina konstateranden. Jag var hela tiden tillsammans med eleverna och jag var ”tvungen” att besvara en del frågor. En del av dem ville veta mycket mer om enkäter och undersökningens syfte än jag kunde föreställa mig. Andra förstod inte riktigt vad jag menade när jag angav alternativ matematiskt (bilaga 3) $a+b$ eller $b+c$. Jag rekommenderar därför alla som gör liknande enkät undersökningar att vara med eleverna och på sådant sätt assistera och förklara frågor för dem.

5.2 Population och urval?

Inom kvantitativa studier finns enligt Trost (2001) olika urvalsmetoder. Han talar om slumpmässiga och icke- slumpmässiga metoder³⁹:

SLUMPMÄSSIGA URVAL

- Obundna slumpmässiga urval (OSU)
- Bundna slumpmässiga urval
- Stratifierade urval
- Klausterurval

ICKE SLUMPMÄSSIGA URVAL

- Kvoturval
- Bekvämlighetsurval
- Strategiska urval

Varje urval inom kvantitativ forskning bör vara representativt och med representativitet menar han en av de utvalda motsvarar eller representerar befolkningen på sådant sätt att

³⁸ Trost (2001) sid. 10

³⁹ Trost, 2001 sidor 29-36

hela urvalet är en miniatyr av populationen. De utvalda måste alltså representera de andra (ibid). Holme & Solvang (1997) skriver emellertid att val av urval är beroende av syftet av undersökningen samt hur mycket tid och pengar vi disponerar.

”Om syftet är att säga något om populationen, måste kravet på representativitet i urvalet prioriteras mycket starkt. Om syftet är att studera vissa tänkbara samband mellan olika egenskaper blir kravet på representativitet inte så centralt, utan underordnat andra krav som exempelvis handlar om variation, dvs. att vi vill att alla grupper ska finnas med i urvalet”⁴⁰.

Populationen som jag tänkte undersöka från början, var alla gymnasieelever i årsklass 3 i Malmö. Hela populationen består av ca 3000 elever och för att nå en bra representativitet ska man enligt Trost (2001) räkna med 10 % - igt urval, vilket betyder att 300 elever bör delta i undersökningen. Eftersom min undersökning blir en metodkombination och eftersom min undersökning inte riktigt syftar till att generalisera resultat, utan snarare till att försöka hitta samband mellan social bakgrund och val av framtid, samt försöka förklara motivationen hos gymnasieelever, blir representativitet underordnad till variation. Representativitet är underordnat till variation också för att jag studerar två elevgrupper dvs. svenskar och invandrarelever⁴¹

Jag hade bestämt mig för att undersöka en teoretisk och en praktisk skola. I staden Malmö finns 15 gymnasieskolor, 8 teoretiska skolor (teoretisk inriktade) och 7 praktiska (yrkesinriktade). Min hypotes var att i de teoretiska skolorna går mest svenska ungdomar och att i de praktiska skolorna går mest invandrarungdomar. Min teori var också att det beror på deras sociala bakgrund och att sociala bakgrund spelar en viktigt roll i ungdomarnas utveckling.

Båda skolorna har jag valt ut slumpmässigt med hjälp av stratifierat urval (Bild 4.1). Holme & Solvang (1997) skriver att om vi vill säkerställa att ett bestämt antal av vissa slaget av enheter kommer med i urvalet, kan vi stratifiera (skikta) populationen. På det sätt hamnar de enskilda enheterna i sina ”egna” strata eller skikt. Efter det kan vi göra ett slumpmässigt urval inom respektive strata (ibid). Jag skrev upp alla skolor på olika lappar och delade sedan in dem i två grupper, där den ena gruppen bestod av de teoretiska och den andra gruppen av de praktiska skolorna. Efter det lade jag dem separerade i två flaskor, mixade och drog från varje flaska ut en skola. Utvalda skolor blev

⁴⁰ Holme & Svanberg, 1997 sid.187

⁴¹(se Trost sid 29-36).

Heleneholms gymnasiet (teoretisk) och Tärno gymnasiet (yrkesinriktad, fordonsprogrammet).

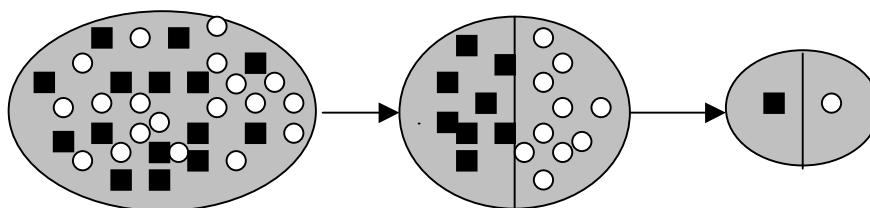

Bild 4 Min urvals metod till enkätundersökning

Problemet med urvalet var tyvärr inte löst än. Jag fick två skolor men de hade inte samma antal elever. Heleneholm skolan har 160 elever i års klass tre medan Tärno skolan hade bara ca 50 elever. Jag bestämde mig därför att analysera resultatet med proportionellt antal elever som går i varje skola. Eftersom 160 elever i Heleneholmskolan också var många bestämde jag mig för att minska antalet elever i den skolan. Jag bestämde mig slutligen för tre klasser, ca 90 elever. Utan att själv bestämma vilka klasser som ska komma att vara med i undersökningen bad jag Heleneholmsskolan sekreterare välja ut tre klasser med följande program: Estetiska, Natur och Samhälle.

I undersökningen ingår alltså följande två skolor:

Heleneholm skolan(teoretiskt gymnasium) <ul style="list-style-type: none">- Tre klasser ca 90 elever (hela skolan har 160 elever i årsklasstre)- Natur, Samhälle och Estetiskt program ingå i undersökningen	Tärnöskolan (praktiskt gymnasium) <ul style="list-style-type: none">- Hela skolan ca 45 elever i årsklass tre- Alla ingår i undersökningen
---	---

Resultaten som jag kommer att presentera och redovisa är bara resultatet av en undersökning av dessa två skolor och har ingenting med hela elevpopulationen i staden Malmö att göra.

5.4 Intervjuer

Genom intervjuer försöker man upptäcka olika samhälls- och kulturfenomen, dvs. hur en individ eller en grupp av människor upplever sin interaktion med verkligheten. En intervju kan leda till nya insikter och den intervjuade kan under intervjuens lopp komma att förändra sin beskrivning av eller uppfattning om ett visst tema. Intervjuundersökningar leder inte till en absolut objektiv kunskap utan de leder till en kunskap som skapas och prövas intersubjektivt genom samtal. En innebörd av objektivitet är att en objektiv undersökning speglar naturen hos det objekt som undersöks, den "låter objektet tala" menar Kvale (1997).

Jag har använt mig av semistrukturerade intervjuer vilken betyder att jag hade en intervju guide i form av frågor och olika teman som hjälpmedel. Men när informanterna pratade ”föddes” nya frågor och åsikter. Jag kunde därför inte följa någon ordning med frågorna och intervjun verkade istället som ett naturligt samtal. Sådana intervjuer är informella och de sker inte på ett standardiserat sätt. Styrkan hos dessa intervjuer jämfört med formella intervjuer och enkäter är enligt Halvorsen (1989), att de inte tvingar informanten (respondenten) i ett bestämt tankesätt utan ger utrymme för informanten att själv uttrycka och fördjupa sina åsikter på ett betydligt friare sätt.

5.5 Urval av informanter för intervju

Som sagt var jag närvarande under hela enkätundersökningen. I varje klassrum där enkäten genomfördes, frågade jag eleverna om det fanns någon som ville ställa upp för en intervju. En liten del av eleverna visade sitt intresse att vara med redan från början. Jag skrev ner deras telefonnummer och lovade ringa dem. Sedan jag hade gjort hela enkätundersökningen färdigt och läst igen den, kontaktade jag de elever som lämnat sina telefonnummer till mig. Kriterium för urvalet blev att de bodde i invandrartäta områden i Malmö.

Fem elever intervjuades. Den sjätte eleven träffade jag aldrig (hon kom aldrig), fastän vi hade bestämt tid och rum för intervjun.

5.6 Hermeneutik

- En koppling mellan hermeneutik och min forskning!

”Människan är inte det hon är, och därutöver med en tilläggsegenskap, som är relativt oväsentligt, att hon också kan förhålla sig till vad hon är, utan människan är just det förhållandet att hon förhåller sig till sig själv. Att förhålla sig själv, att stå i förhållande till sig själv, innebär att man tolkar sig själv och sin plats i världen. Men denna självtolkning är inte något utvändigt i förhållande till vad människan är, självtolkningen är konstituerande för vad människan egentligen är, människan är på ett sätt sin självtolkning”.

Hans Skjervheim_Deltagare och åskådare_sid.11-12

Vi sitter hemma och tittar på television, dricker kaffe och har det bra, men plötsligt på vår lilla monitor ser vi flyktingar som gråter och saknar sitt hem och sina närmaste. Vi blir ledsna. Vi kan förstå dem på ett sätt som inte bara är intellektuellt. Vi förstår dem för att vi är människor. Thuren (1996) förklarar det i sin bok *Vetenskaps teori till nybörjare* så här:

”Vi kan se in i oss själva (*introspektion*) och därigenom förstå andra människors känslor och upplevelse (*inkännande*)”.⁴²

Tolkningar som bygger på att vi människor förstår andra människor, fortsätter Thoren (1996), förekommer av naturliga skäl mest inom humanvetenskaperna – historia, litteraturvetenskap, konstvetenskap men också inom andra samhällsinriktade ämnen

⁴² Thuren 1996, sid. 46

som sociologi, antropologi och juridik. Vetenskap som bedriver tolkningar av detta "förstående" slag kallas *hermeneutisk*.

Leino & Leino (1992) skriver att hermeneutiken betyder tolkningar av budskap eller texter och har ursprungligen syftat på tolkningen av religiösa texter. Denna metod förutsätter att människans verksamhet regleras av ändamålsenlighet och meningsfullhet:

"Forskaren söker de faktorer som tillåter en viss handling eller beteende hos en individ eller grupp av människor. Forskningen framskrider via forskarens förförståelse (av närhistorien, av kulturkretsen, och levnadssätten gradvis till djupare förståelse och beskrivningar)"⁴³.

Nikola- Klaus von Kreitor (1980) citerar Lorenzer⁴⁴ och skriver att den hermeneutiska metoden är ett kritisk hermeneutiskt förfarings sätt, vars kritiska potens beror på att den kritiska hermeneutiken utgår från subjektets smärtsamma erfarenheter och problematiserar systemet av handlingsbestämmande, via språket kommunicerade betydelser för att på så sätt uppdaga och ändra på tjanliga interaktionsstrukturer.

Nikola- Klaus von Kreitor (1980) ger en bra förklaring till den kritiska hermeneutiken:

"Föremål för den kritiska hermeneutiken är systemet av förvärvade interaktionsformer dvs. socialisationens objektivet betingade strukturer i subjektet"⁴⁵

Han tycker att invandrarens negativa identitet som uppstår till följd av stigmatiserande interaktionsformer är en konsekvens av ett system av förvärvade interaktionsformer dvs. av socialisationen objektivet betingande strukturer i subjektet samt att man genom att studera invandrarnas identitets metamorfoser kan konkretisera de subjektiva följderna av invandrarnas minoritetssituation i Sverige. Jag själv har valt den här tolkningens metod för att jag inte bara ville kontrollera om ett fenomen uppstår, utan jag ville också förstå den här gruppen av elever (invandrarelever) och deras livssituation i förhållande till deras val av framtid.

• INLEDNING TILL DEN EMPIRISKA STUDIEN

En kort observation av de två skolor som ingår i undersökning

De bilder som jag fick av de två utvalda skolorna genom att vistas där, före enkät- och intervjuundersökningen, skiljer sig diametralt från varandra.

Den teoretiska skolan besökte jag första gången i slutet av oktober 2001. Klockan var runt 12 på eftermiddagen då eleverna hade rast, en stor del av dem var ute på gården. Jag gick genom gården mot skolans ingång och tittade på eleverna, deras ansikten och deras sätt att kommunicera. Jag stannade och satte mig på en bänk och började observera deras kommunikation med varandra.

⁴³ Leino, Ana-Liisa och Jarkkko, 1992 *sid.* 88

⁴⁴ Lorenzer, Alfred meningen ifrån hans bok "En materialistisk socialisationsteori", Klaus von Kreitor *sid.* 15

⁴⁵ Nikolaj Klaus von Kreitor, 1980 *sid* 15

Min första tanke efter några sekunder blev snarare en fråga än ett påstående: "Är dessa elever lyckliga?" De ser ut att vara lyckliga. Jag ställde mig själv frågan: "*Skiljer dessa elever sig ifrån mig, kan jag märka någon skillnad mellan dem och mig, mellan den tid jag blev i deras ålder för "bara" 15 år sedan i ett land som då hette Jugoslavien*". Vi skiljer oss inte faktiskt i någonting, tänkte jag. Jag var också tonårig, det är de också, jag blev kär i en tjej, det är de också hoppas jag, jag hade börjat lyssna på hårdrock i deras ålder, det gör de också (jag ser en del av de som även klär sig i den stilen), vi hade konstiga frisyrier, de har de också, jag levde i mitt land och det gör de också. Min framtid syntes underlättad genom det faktum att jag bodde i mitt land i min stad och att mina föräldrar hade kontakter och allt annat som behövdes för att lyckas med livet, det har de också.

Fel, Fel, Fel... alla dem elever som fanns framför mig hade inte allt detta som jag hade haft och som jag skrev i de två sista meningarna. Hur är det med de invandrarelever som går i den här skolan? Har deras föräldrar kontakter? Känner de folk i det här landet? Hur klarar dessa elever sig om föräldrarna inte har den makten längre, om föräldrarna inte är i den situationen att de kan hjälpa till, med att "fixa" allt för sina barn?. Om allt är så som jag skrev då är deras situation lite svårare än vad min hade varit då. Då är situationen svårare än den är för de elever som befinner sig i sitt land här. Därför är jag här- resonerade jag. Jag ska försöka hitta förklaringar som ligger bakom deras val av framtiden, jag ska alltså försöka skriva om hur dessa elever kämpar genom livet, hur de väljer sin "lovande" framtid, när allt beror på dem själva.

Vilka av dessa elever har invandrarbakgrund och vilka är etniska svenskar?- frågade jag mig själv. Kan man bara genom att titta på dem peka ut dem som kommer från arbetarklass, eller dem vars föräldrar är rika och "kan allt"?

Rasten var över och jag gick också in för att träffa skolsekreteraren. Vi skulle nämligen träffas och diskutera hur jag hade tänkt genomföra enkäter och intervjuer. Hon var snäll och hjälpte mig väldigt mycket med att träffa ungdomarna.

Det som jag såg i de olika klassrummen i den teoretiska skolan skiljer sig ifrån det som jag såg i den praktiska skolan. I den teoretiska skolan var klasserna rätt så stora, ca 30 elever per klassrum medan det i den praktiska skolan fanns många små klassrum. I den teoretiska skolan var det en stor majoritet av svenska elever medan i den praktiska skolan invandrarelever "syns överallt". Jag har varit i båda två skolorna många gånger under undersökningen och jag måste säga att man inte kan befria sig ifrån känslan av att dessa två skolor kan karaktäriseras som svensk respektive invandrarskola. En annan karaktärisering är möjlig tack vare det faktum att den praktiska skolan hade inga tjejer i något klassrum. Fordonsprogram skola är därför en "manlig" skola med majoritet av invandrarelever och den teoretiska skolan är snarare en "kvinnlig" än en "manlig" skola.

En intressant företeelse som jag märkte i den praktiska skolan var att eleverna umgicks väldigt mycket inom sin egen etniska grupp. I matsalen till exempel såg jag att bosnier satt med bosnier och araber med araber och svenskar med svenskar. Etnisk fördelning var mer än synligt i den skolan. I den andra skolan var situationen lite annorlunda och man märkte det inte så mycket. Jag måste säga att det som jag såg alltså den "med ögon

synliga” skillnaden mellan dessa två skolor ”skrämdde” mig och gjorde att jag kände mig orolig inför min enkät- och intervjuundersökning.

Under min vistelse i den praktiska skolan träffade jag skolans kurator ”Hanna”. Vi diskuterade de aktuella problemen som hon möter i sitt arbete på den skolan. Enligt henne har elever stora problem med svenska språket och därför klarar de inte att läsa och förstå saker. De är enligt henne väldigt känsliga och en del av dem upplever någon slags identitetskris i förhållande till det svenska samhället.

6. RESULTAT REDOVISNING

Enkät undersökningen, som jag redan förklarat i metod delen, omfattar två skolor, en teoretisk och en praktisk skola. Före läsningen av det här kapitlet rekommenderar jag läsaren att ”kika” i bilaga nummer 3, där alla enkäter är presenterade i diagram och tabellform. Genom att bläddra i dessa sidor läsaren får bättre insikt i hela resultat även de uppgifter som jag själv har inte kunnat presentera både på grund av uppsatsens syfte och begränsning av antalet sidor.. Jag kunde nämligen inte analysera skolorna som enstaka enheter på grund av tidsbrist och just därför har jag bestämt mig för att visa en del av resultaten i bilaga.

Skolan nr. I (Teoretisk skola)

Antal elever som går i natur programmet⁴⁶ är 29 och jag har lyckats träffa 23 av de vilket är 85% av hela population i klassrummet. Samhälle programmet har 30 elever och jag har lyckats träffa och dela enkät till 27 av de vilken är 90 % och i estetiska programmet undersökte jag bara 17 elever (av 30*) vilket är ca 57%. Hela population består av 84 elever och eftersom jag lyckades undersöka 67 elever blir antalet undersökta elever förvandlat i procent 80 %.

Skolan nr. II (Praktisk skola)

Den här skolan har många små klasser och jag har därför inte kunnat undersöka varje klass för sig utan jag bestämde mig till att betrakta skolan som en enhet. Skolan har ca 45 elever och jag har lyckats träffa 38 av dem. Procentuellt undersökte jag 84 % av hela population i den här skolan.

Enkätresultatet är indelat i tre olika kategorier som undersöktes:

- Teoretisk och praktisk skola: *En jämförelse av enkätresultatet i båda skolorna med både svenska och invandrarelever*
- Teoretisk och praktisk skola: *Elever med invandrarbakgrund i båda skolorna i relation till varandra*
- Teoretisk och praktisk skola: *Social bakgrunds påverkan på motivation och val av framtiden i maj 2002 hos invandrar elever i båda två skolorna.*

En stor del av enkätresultatet presenteras i själva uppsatsen och inte i bilaga. Orsaken till detta är att jag har brevid varje tabell och diagram med egna ord förklarat resultatet och på ett sådant sätt gjort det intressant för läsaren⁴⁷. Direkt efter det i anslutning till enkätresultatredovisning följer intervjuresultatredovisningen och jag vill därmed ge läsaren möjlighet att hela tiden ”jämföra” resultaten utan att vara tvungen att gå till bilagan och leta efter det diagram som jag kommer till exempel med mina egna ord.

⁴⁶ Här menas på klass rummet och inte hela skolan. Samma gäller för samhälle och estetisk programmet!

* Enligt lärare och eleverna som går i den klassen en del elever ca 5 elever kommer inte längre till skolan och därför kan procenten av representativitet i det klassrummet stiga med ca 10 % och bli runt 70%.

⁴⁷ Det hoppas jag verkligen!

6.1 Teoretisk och praktisk skolan: En jämförelse av enkätresultat i båda två skolor med både svenska och invandrar elever

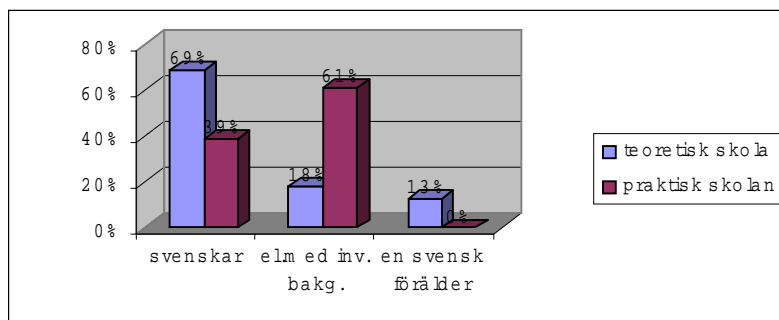
Kön

Den teoretiska skolan har 47 tjejer och 20 pojkar medan den praktiska skolan har inga tjejer i någon klassrum. Förklaring för det kan vara att den praktiska skolan är fordon inriktad och att tjejernas intresse till att bli chaufför eller bilmekaniker är liten eller att det inte finns överhuvudtaget.

Ålder

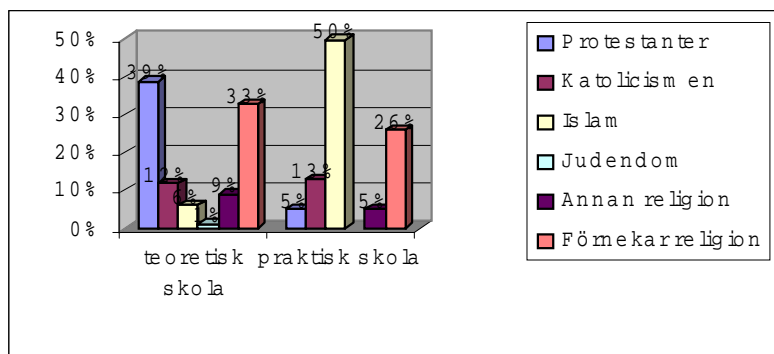
Resultat visar att elevernas ålder varierar i praktisk skolan mer än i teoretisk skolan. 62 elever som går i teoretisk skolan är födda 1983 medan bara 5 är födda 1983. Medel ålder i teoretisk skolan är 18,5 medan i praktisk skolan är 20 år. Man kan förutse att anledningen som ligger bakom detta är att praktisk skolan har mer elever med invandrar bakgrund än teoretisk skolan har och att eleverna har förlorat tid på vägen till Sverige eller att asyl väntetid blev för lång.

Etnisk bakgrund

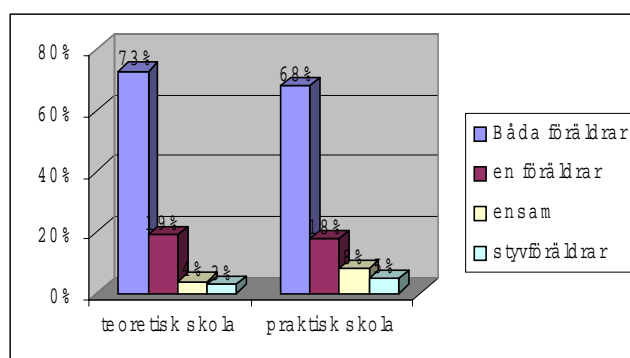
Diagrammet visar tydligt att antalet svenska elever är större i teoretisk skolan än i den praktiska. Teoretisk skolan kan stigmatiseras som svenskskolan och praktisk som invandrar skolan.

Religiös tillhörighet

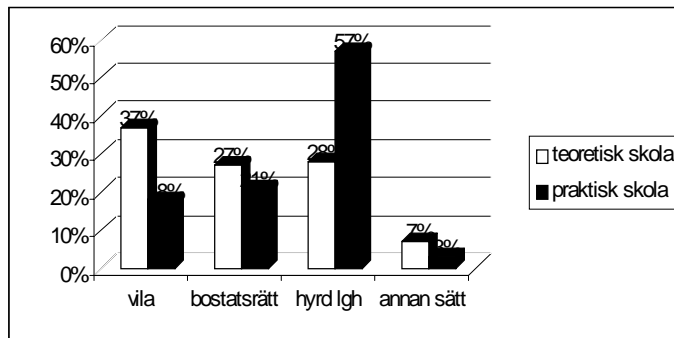
Teoretisk skolan har en majoritet av protestanter medan den praktiska skolan har muslimer för majoritet. Den summa av protestanter respektive muslimer är ännu större om vi utgår att en del av elever som förnekar religion (ateister) tillhör ursprungligen till dessa två kategorier.

Familj förhållande

Familjförhållande skiljer inte sig speciellt mycket hos elever i dessa två skolor. 73% av elever i teoretisk skolan bor med två föräldrar medan 68% elever i praktisk skolan bor med båda två föräldrar.

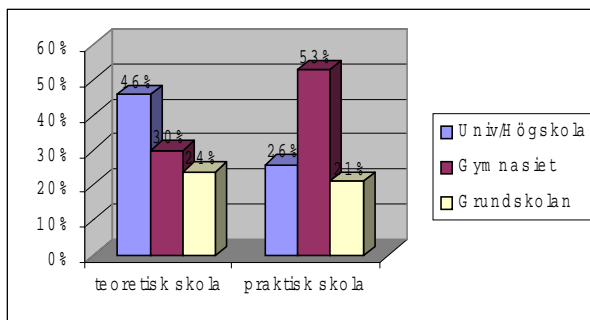
Boende

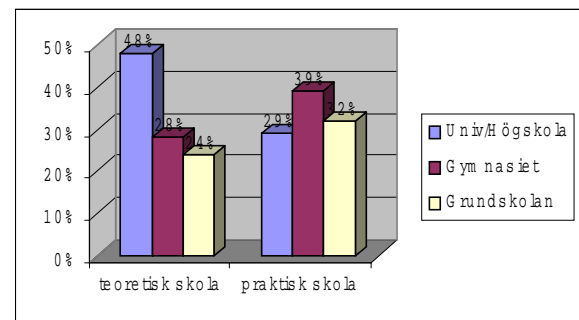
Det är synligt att boende villkor är bättre hos elever på teoretisk skola än på praktiska. ”Att leva på något annat sätt” betyder för alla elever på teoretisk skola radhus. Radhus tillsammans med vila och bostadsrätt betyder att dessa elever lever(borde leva) under bättre socioekonomiska förhållande än de som bor i hyrd lägenhet.

Föräldrars utbildning

Mamma

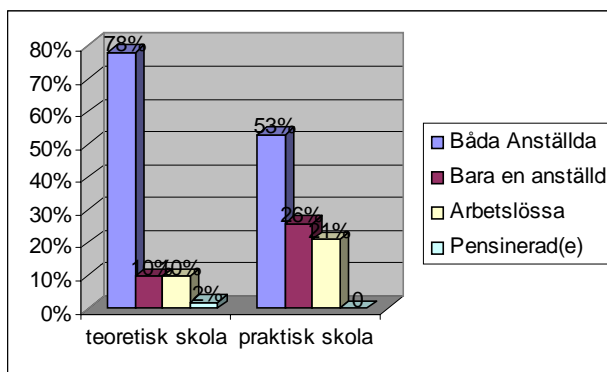

Pappa

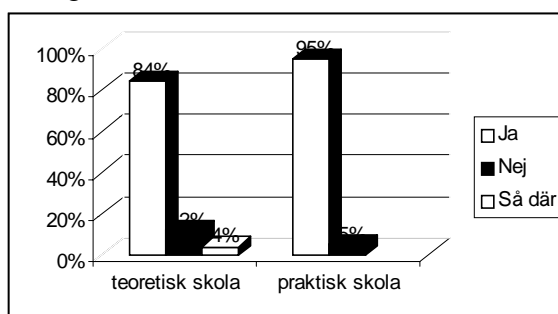
Föräldrars utbildning grad är högre hos elever på teoretisk skolan och den skiljer sig med 20% för mammas och 19% procent för pappas univ./högskoleutbildningar.

Sysselsättnings situation hemma

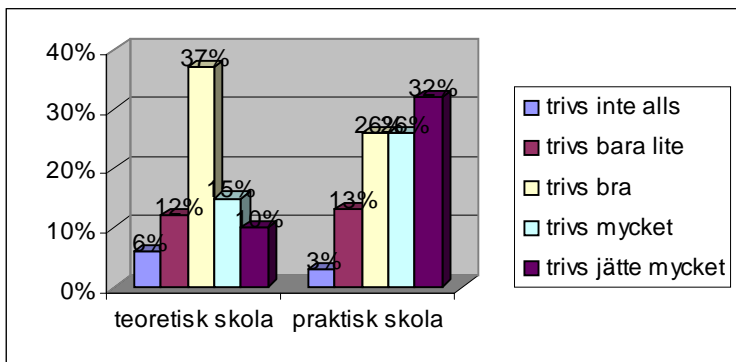
Antalet anställda föräldrar hos elever i teoretisk gymnasiet är högre för 25 % av antalet anställda föräldrar hos elever i praktisk skolan. Antalet ”en anställd förälder” är högre hos elever i praktisk skolan för 11 %. Elever på teoretisk gymnasiet lever därför under bättre socioekonomiska omständigheter.

Fråga: ”Trivs du i Malmö?” svarar de

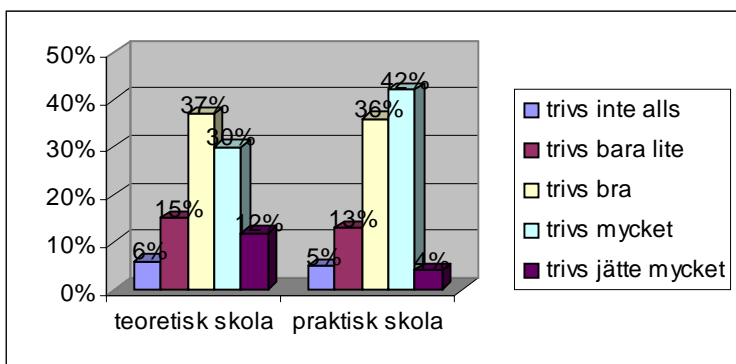
En store antal elever i den praktiska skolan trivs i Malmö en det gör deras jämnåriga i den teoretiska skolan

Fråga: ”Hur mycket trivs du i Malmö?”

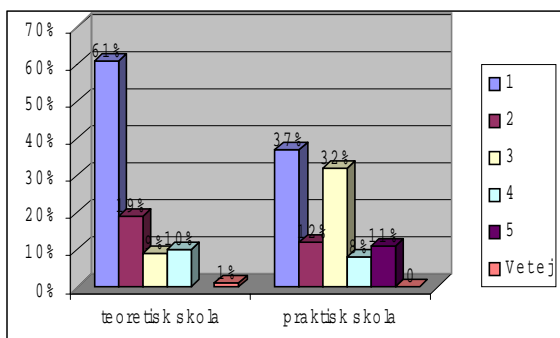
Man ser även här att elever på praktisk skolan trivs mer i Malmö än deras jämnåriga i teoretisk skola.

Fråga: ”Hur mycket trivs du i din stadsdel?”

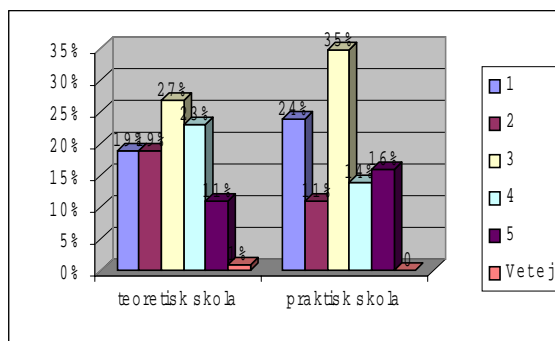

Elever som går i praktisk skola trivs mer i sin stads del än det gör elever i teoretisk skola. Den skillnaden är inte jätte stor det handlar bara om tre procent skillnad.

Fråga: ”Tror du att det bostadsområde (stadsdelens levnads villkor) där du bor påverkar negativt/positivt din utbildnings framgång?”

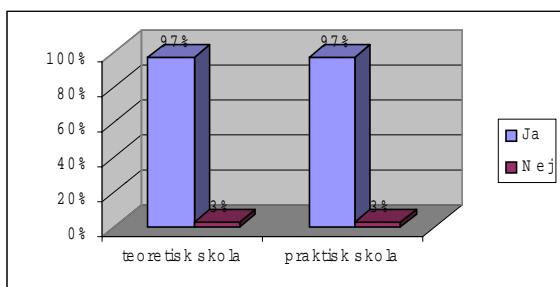

Negativ påverkan

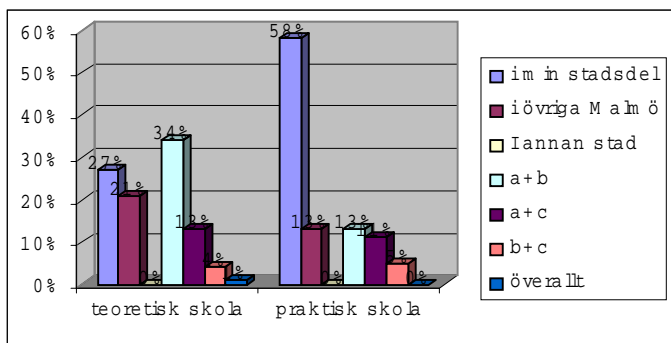
Positiv påverkan

Fråga: ”Har du goda kompisar?”

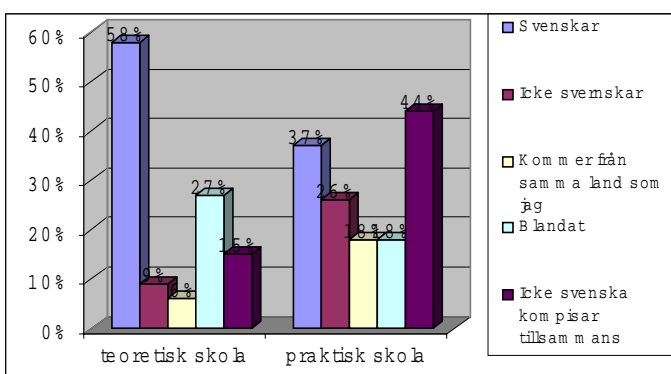
97% eleverna i båda två skolor tycker att de har goda kompisar.

Fråga: ”Var bor dina tre närmaste kompisar?”

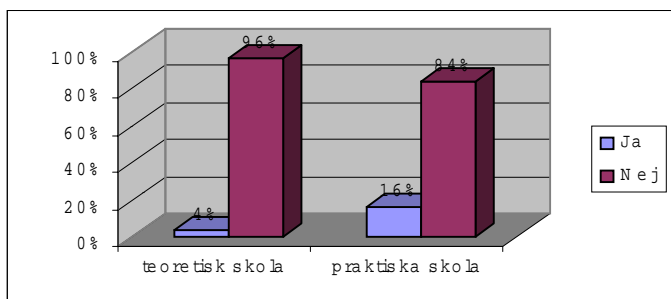
Man ser att eleverna som går i praktisk skolan har sina närmaste kompisar i den stadsdelen där de själva bor(59%). Eleverna som går i teoretisk skolan har sina tre närmaste kompisar i kategori a+b och i kategori ”i min stads del”. Resultatet visar att eleverna från praktisk skola är mer knutna för sin stadsdel än eleverna från praktisk skolan.

Fråga: ” Vad har dina kompisar för etnisk bakgrund?”

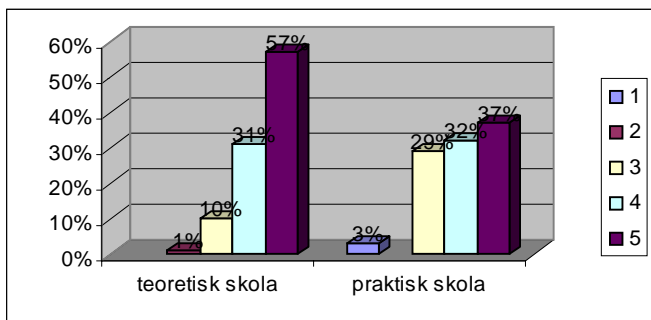
Elevernas tre närmaste kompisar är svenskar 58% och blandat 27% i teoretisk skolan medan elever i praktisk skolan har sina tre närmaste kompisar i icke svenskar 44% % och svenskar 37%.

Fråga: ”Har du problem med svenska?”

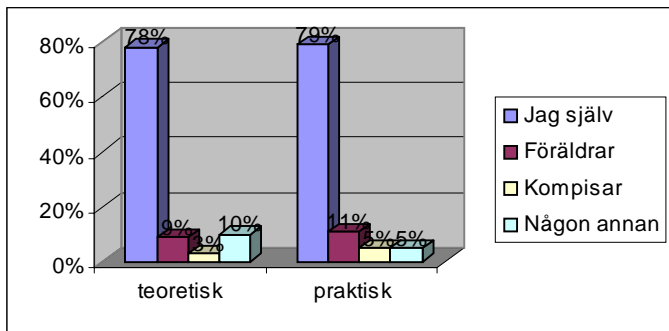
Enligt elevernas uttalande kunskap i svenska är på hög nivå. 96% för teoretisk och 84% för praktisk är ett hög grad av kunskap antar jag.

Fråga: ”På en skala från 1 till 5 där ett har minimum och fem maximum värde uttryck dig om din grad av kunskap i svenska språket?”

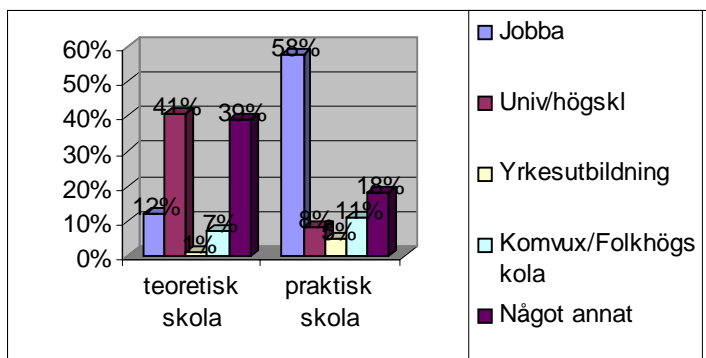
Man ser tydligt att eleverna i teoretisk skolan har bättre kunskap i det svenska språket. Om vi adderar värde 4 och 5 i båda två skolor och jämför det för vi att elever i praktisk skola har sämre kunskap i svenska för hela

Fråga: "Vem påverkade dig i valet av gymnasiet?"

Eleverna i båda skolor i ca 80% själva bestämde sig för att gå i det gymnasiet dem går idag

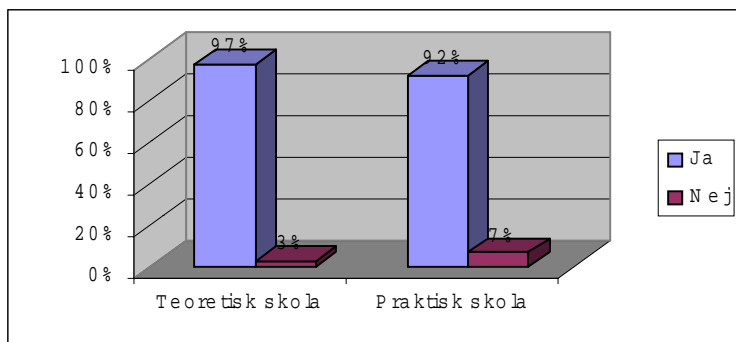
Fråga: Val av framtiden i maj 2002?

Tabell neråt förklarar tydligt att elever i praktisk skola vill börja jobba direkt efter gymnasiet medan elever från teoretisk skola vill i högre grad studera på Universitet eller Högskolan. 39% procent elever i teoretisk skolan vill göra "något annat" och med något annat menar de i de flesta fall att läsa språk, jobba utomlands eller kombination av de alternativ som jag hade angivit.

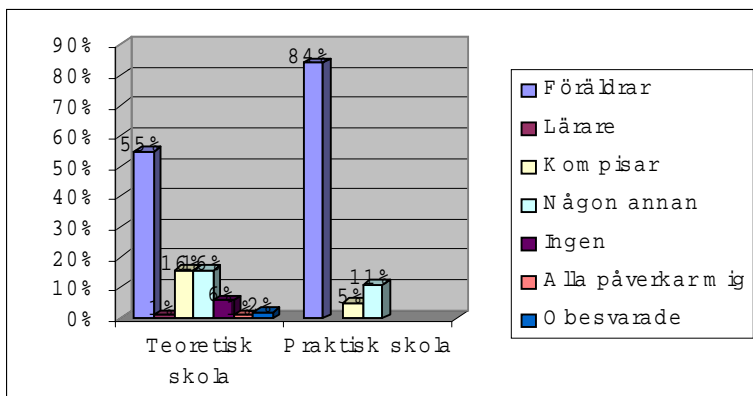
	Jobba	Univ./Högskolan	Yrkesutbildning	Komvux/Folkhögs kola	Något annat	Summa
Teoretisk skola	12%	41%	1%	7%	39%	100%
Praktisk skola	58%	8%	5%	11%	18%	100%

Fråga: "Är val av framtiden ditt eget val?"

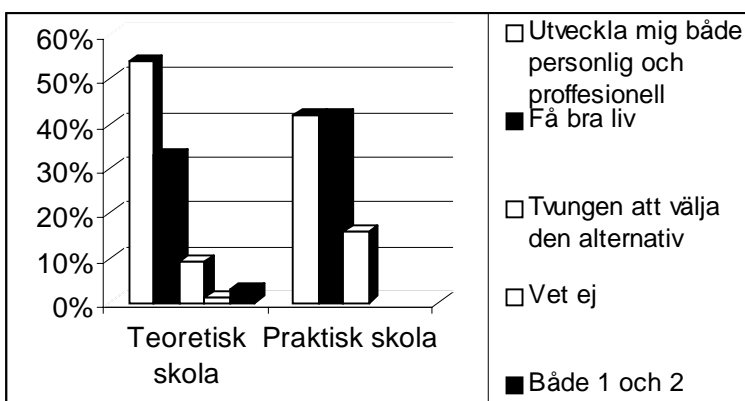
Man ser att elever i båda skolor väljer själva sin framtid att deras val av framtid är ändå deras egen val.

Fråga: "Vem av följande personer påverkar dig mest i ditt val av framtiden?"

I den här frågan ser vi att eleverna i praktisk skolan är för 24 procent mer påverkade av sina föräldrar i sin val av framtiden än elever från teoretisk skolan. De är dessutom mindre påverkade av sina kompisar än elever i teoretisk skolan.

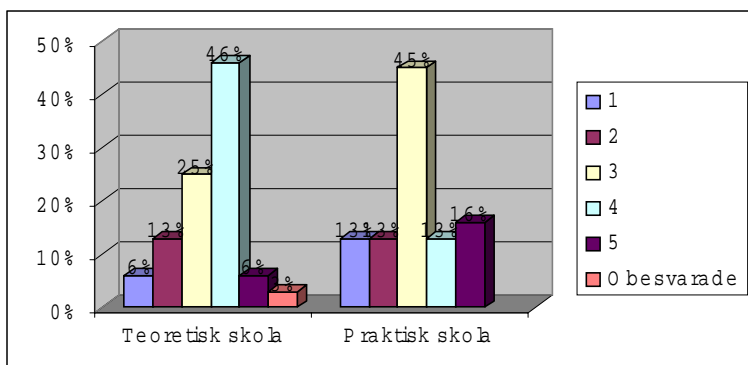
Fråga: " Vilka av följande alternativ (motiv) som passar bäst med ditt val av framtiden?"

Tabell visar att eleverna i praktisk skolan i mindre utsträckning än deras jämnåriga i teoretisk skolan tänker på egen personlig och professionell utveckling när de väljer sin framtid. De tänker mer på det som det valda alternativet ska ge.

	Utveckla mig både personligt och professionellt	Få bra liv	Tvungen att välja den alternativ	Vet ej	Både 1 och 2
Teoretisk skola	54%	33%	9%	1%	3%
Praktisk skola	42%	42%	16%		

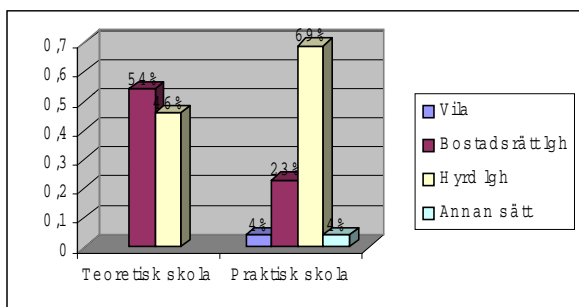
Fråga: "På en skala 1 till 5 där 1 har minimum och 5 ett maximum värde uttryck dig om hur ofta diskuterar du din framtid med dina föräldrar?"

Man ser att numerisk värde 4 dominerar hos elever i den teoretisk skolan medan värde 3 dominerar hos elever i den praktiska skolan.

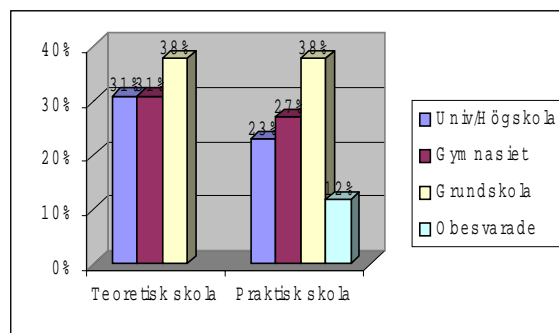
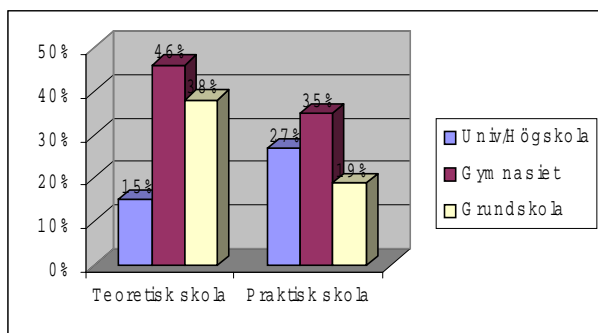
6.2 Teoretisk och praktisk skola: *Elever med invandrarbakgrund i både två skolor i relation till varandra*

Boende sätt

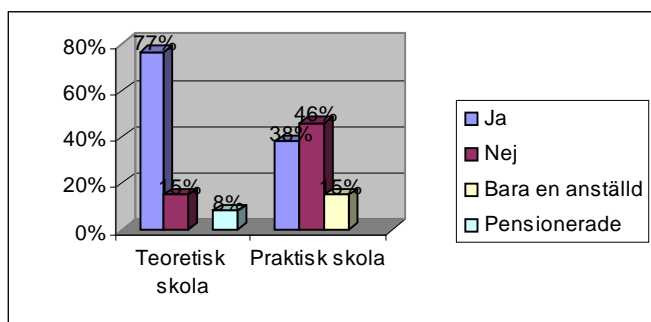

Elever med invandrar bakgrund i teoretisk skolan visar diagram bor för 32 % oftare i bostadsrätt lägenhet än det gör elever med invandra bakgrund i den andra skolan. Det enda logiska förklaring för detta hittar jag i att deras hem ekonomi är starkare. Grad av integration (arbetsmarknad integration) är enligt min logik starkare hos föräldrar av elever i i den teoretiska skolan och de invandrare som kan köpa sig en lägenhet kan, förutsätter jag, välja även bostadsområde och på sådant sätt motståta sig segregation (tvång segregation).

Föräldrars utbildning

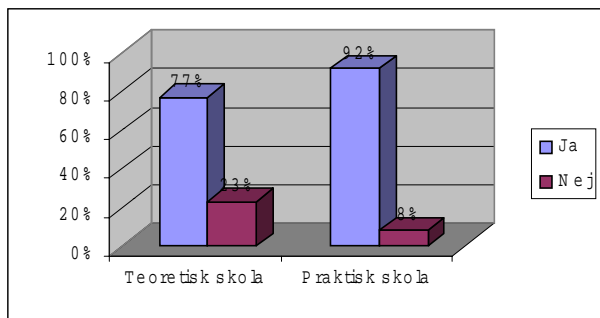
Sysselsättnings situation hemma

Antalet anställda föräldrar i den teoretiska skolan (föräldrar av elever med invandrarbakgrund) skiljer sig med 39 % (högre) av föräldrar av elever med invandrarbakgrund i den praktiska skolan. Det talar också om grad av arbetsintegration i det svenska samhälle.

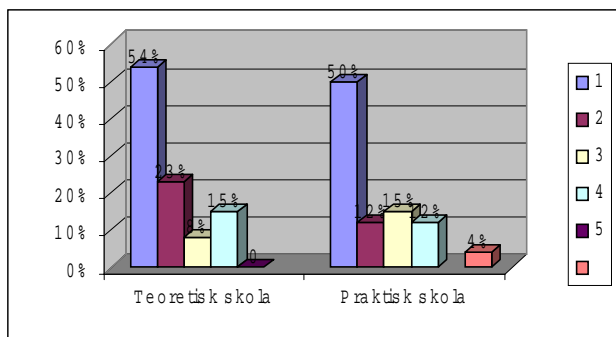
Enligt resultat uppgifter elevernas föräldrar i dessa två skolor skiljer sig av varandra. Antalet mammor med Universitet/Högskola utbildning är högre hos elever med invandra bakgrund i praktisk skola för hela 8 procent. Samma frågan om pappor visar emellertid att papporna i praktisk skolan har lägre utbildning än dem i teoretisk för 8 procent.

Fråga: ”Trivs du i Malmö?”

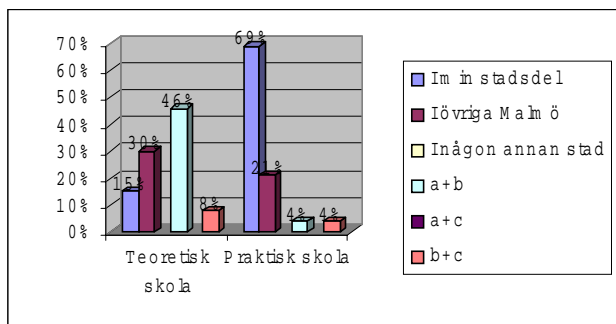
Diagrammet visar att elever i det praktiska skolan trivs mer i Malmö än det gör elever i det teoretiska skolan.

Fråga: ”Tycker du att din stadsdel (ditt bostadsområde påverkar negativt din utbildnings framgång?”

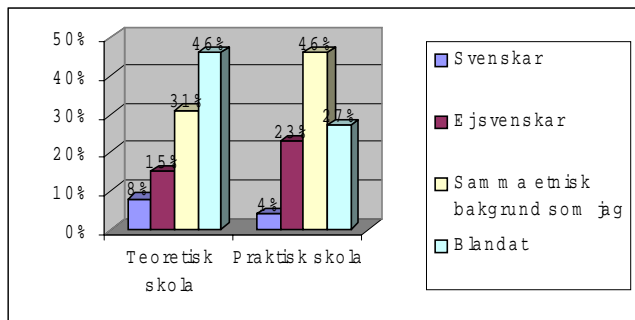
Diagrammet visar att stor del av elever tycker inte att stadsdelen (deras bostadsområde) påverkar negativt deras utbildning.

Fråga: ”Var bor dina tre närmaste kompisar?”

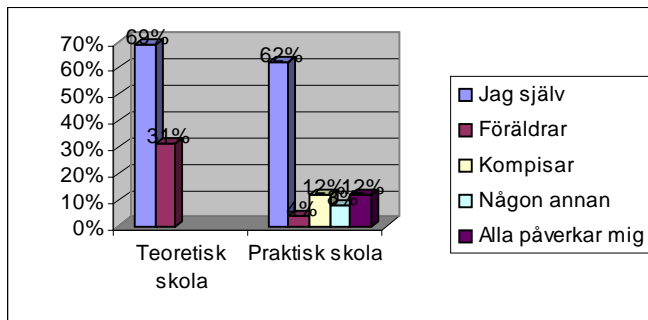
Resultatet visar att elever i den praktiska skolan har sina tre närmaste kompisar i sin stadsdel vilket kan betyda att de är mer knutna till sin stadsdel än elever i den teoretiska skolan. Elever på den teoretiska skolan är mer öppna och har sina kompisar både i sin stadsdel men också i andra delar av Malmö.

Fråga: ”Vad har de för etnisk bakgrund?”

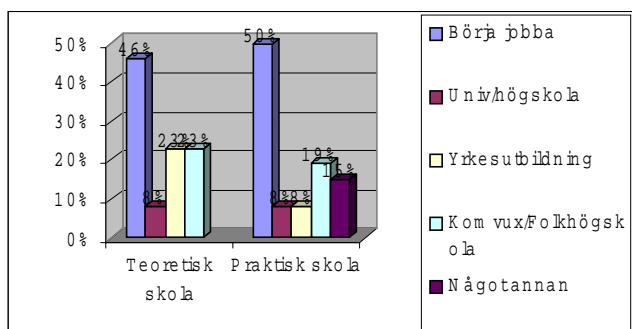
Ingen av dessa två elev grupper umgås särskilt mycket med ”bara” med svenskar. Elever från den teoretiska skolan umgås mest blandat vilket betyder med alla dessa kategorier medan elever från praktisk skolan umgås hittar i stor utsträckning sina kompisar inom sin egen etnisk grupp.

Fråga: "Var snäll och försök komma ihåg vem påverkade dig i valet gymnasiet för tre år sedan?"

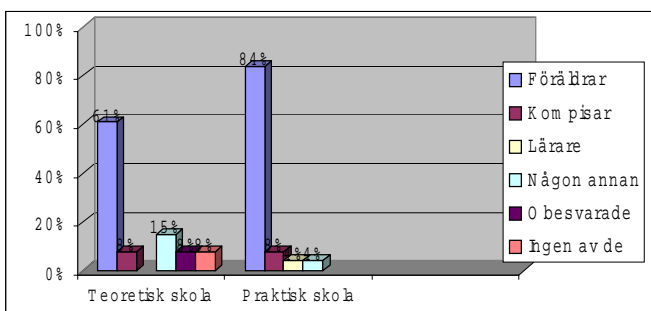
Resultatet visar att elever i den teoretiska skolan har blivit påverkade av sina föräldrar till att välja gymnasiet än det blev elever i den praktiska skolan. Elever i den praktiska skolan blev påverkade mer av sina kompisar och "någon annan" (syskon, syokonsulenter osv.).

Fråga: "Vilken av följande alternativ kommer du att välja i maj 2002?"

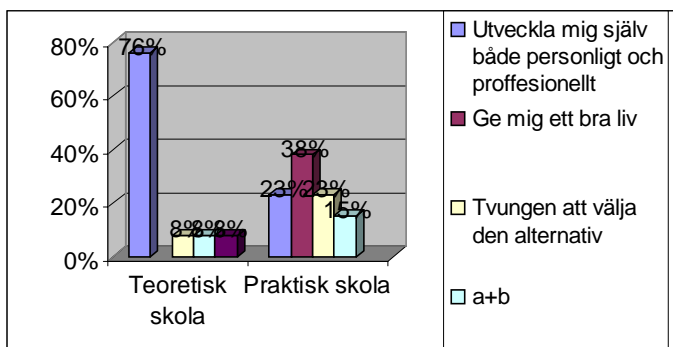
Båda två elevgrupper med tal av 50% vill börja jobba efter gymnasiet. Bara en liten del av båda två grupper vill studera på Universitet/Högskolan direkt efter gymnasiet. Elever i den praktiska skolan visar å andra sidan mer intresse till att förbättra sina betyg på Komvux och att fortsätta studera på någon yrkesinriktad utbildning. Alternativ "något annat" är specifik för elever i praktisk skola och med något annat menar de kombination av arbete och studier eller "vet inte".

Fråga: "Vem av följande personer (utom dig själv) påverkar dig mest när det gäller utbildning och val av framtiden som du kryssade i förra frågan?"

Resultatet visar att eleverna i den praktiska skolan påverkas idag mer av sina föräldrar än dem gjorde det för tre år sedan när de skulle välja gymnasiet. Eleverna i den teoretiska skolan påverkas lite mer av "någon annan" (flickvänner, pojkvänner, syokonsulenter osv.) än det är fall med elever i praktisk skolan.

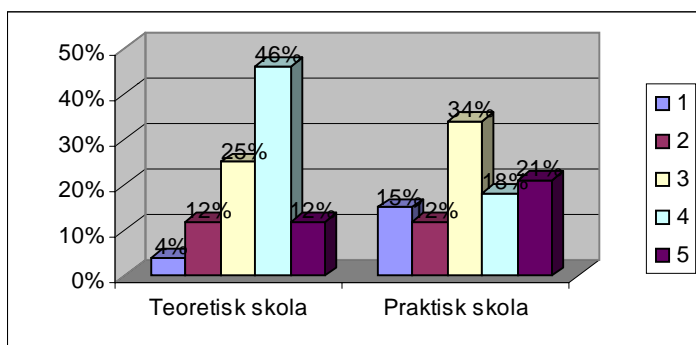
Fråga: "Vilket av följande alternativ (motivation) som passar bäst med ditt val av framtiden?"

Eleverna i den teoretiska skolan vill framför allt utveckla sig själv både *personligt* och *professionellt* medan elever i den praktiska skolan tänker mer på att den valda alternativ ska ge de *ett bra liv*.

Deras handlingar kan också förklaras med inre respektive yttre motivation. Vi ser att elevernas handlingar i den teoretiska skolan drivs av inre motivation medan elever i den praktiska skolan drivs av yttre motivation (förväntar sig av belöning i form av "ett bra liv").

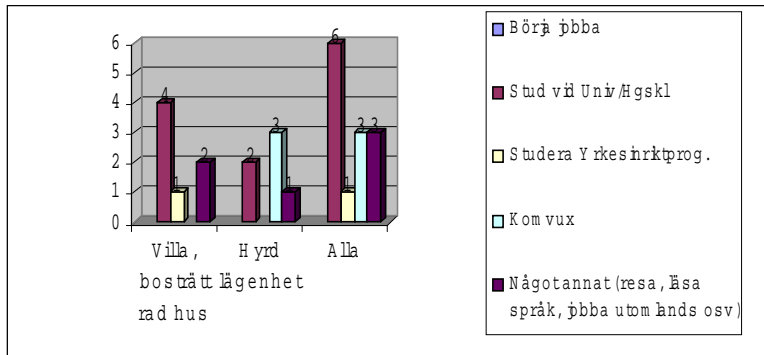
Fråga: "Hur ofta diskuterar du din framtid med dina föräldrar?"
1 har minimum värde medan 5 har maximum värde

Trots att vi kunde se tidigare att elever i praktisk skolan är mer påverkade av sina föräldrar när de ska välja sin framtid diskuterar elever i teoretisk skola oftare sin framtid med sina föräldrar.

6.3. Teoretisk och praktisk skola: Elever med invandrarbakgrund i både två skolor i relation till varandra
"Boendesätt och val av framtiden!"

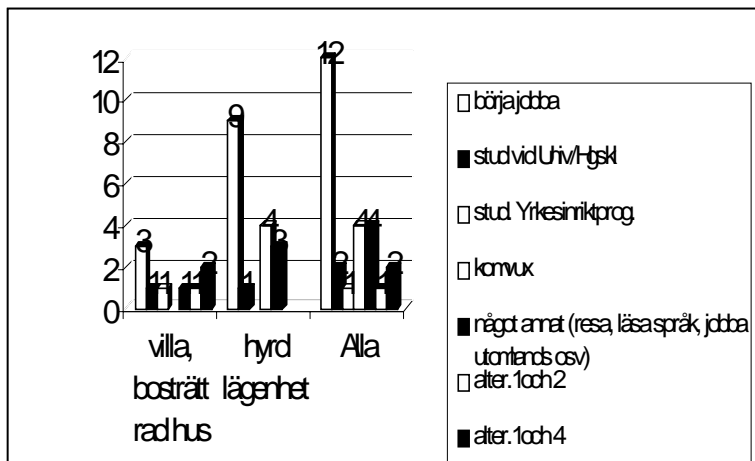
Den teoretiska skolan

Diagrammet visar att 4 av 7 elever som bor i kategori "villa" kommer att försätta studera på Universitet eller Högskola medan ingen av de ska bora jobba eller studera på komvux. Bara 2 av sex som bor i kategori "hyrd lägenhet" ska fortsätta på Universitet eller Högskola. Hälften är tvungna studera på komvux för att förbättra sina betyg.

Boende / Val av framtiden	Börja jobba	Studera vid Universitet /Högskola	Studera Yrkesinriktad prog.	Komvux	Något annat (resa, läsa språk, jobba utomlands osv.)	alla
Villa, bostadsrätt, radhus		4	1		2	7
Hyrd lägenhet		2		3	1	6
Alla		6	1	3	3	13

Den praktiska skolan

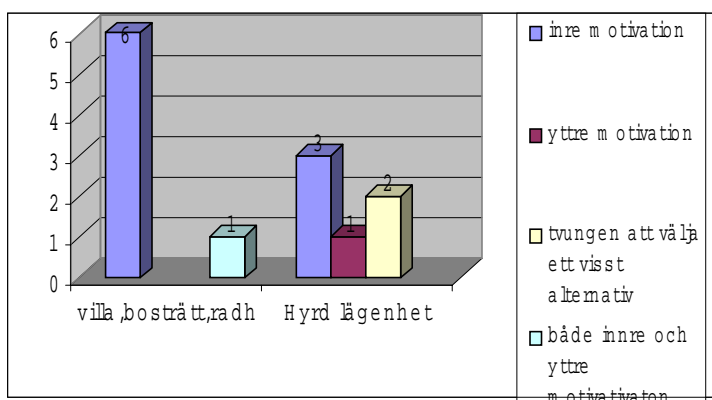

De som bor i kategori "hyrd lägenhet" ska i mindre utsträckning börja jobba direkt efter gymnasiet en de eleverna som bor i kategori "hyrd lägenhet". De väljer istället att studera eller att göra någon kombination av jobbet och studier.

Fråga 26	Börja jobba	Studera vid Univ/Hgskl	Studera Yrkesinrikt. prog.	Komvux	Något annat (resa, läsa språk, jobba utomlands osv)	alter. 1 och 2	Alter. 1 och 4	Alla
Villa, bostadsrätt, radhus	3	1	1		1	1	2	9
Hyrd lägenhet	9	1		4	3			17
Alla	12	2	1	4	4	1	2	26

”Boendesätt och motivation”

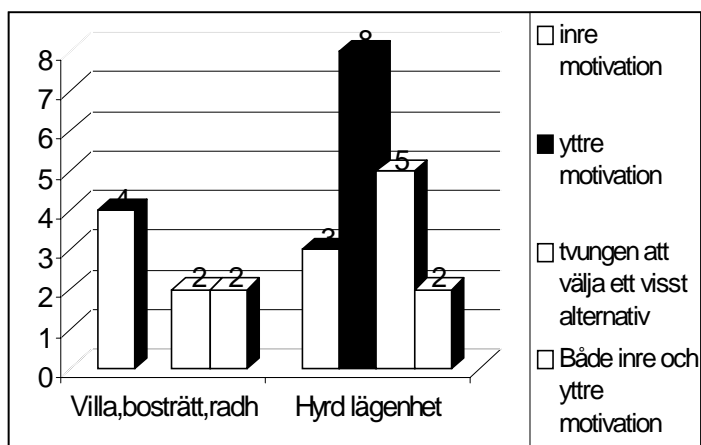
Teoretisk skola

6 av 7 elever som bor i kategori ”villa osv.” är inre motiverad vid valet av framtiden medan hos elever som bor i hyrd lägenhet är hälften inre medan 1 yttre motiverad och två elever är tvungna att välja det de väljer.

Boende/ Motivation	Inre motivation	Yttre motivation	Tvungen att välja ett visst alternativ	Både inre och yttre motivation	Alla
Villa,bosträtt lgh, radhus	6			1	7
Hyrd lägenhet	3	1	2		6

Praktisk skola

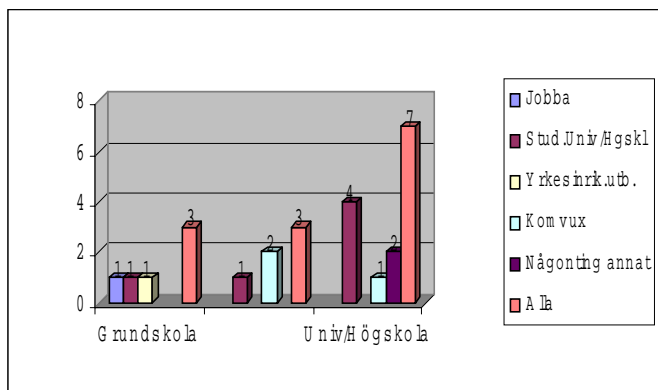

Hälften av elever som bor under kategori ”villa osv.” är inre motiverade medan 8 av 18 elever som bor under kategori ”hyrd lägenhet” är yttre motiverade vid valet av framtiden. Det finns ingen elev som är yttre motiverad i kategori ”villa osv.”. 5 av 18 elever som bor under kategori ”hyrd lägenhet” är tvungna att välja den alternativ de väljer medan 2 av 8 elever som bor under kategori ”villa osv.” är tvungna att välja den alternativ som de väljer.

Boende / Motivation	Inre motivation	Yttre motivation	Tvungen att välja ett visst alternativ	Både inre och yttre motivation	Alla
Villa,bosträtt, radh	4		2	2	8
Hyrd lägenhet	3	8	5	2	18

"Föräldrars utbildning i relation till val av framtiden"

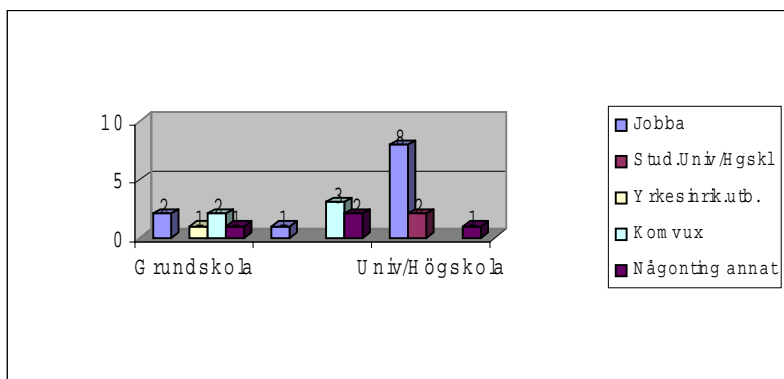
Teoretisk skola

4 av 7 elever vars föräldrar har en akademisk utbildning väljer att studera på Universitet/ Högskola direkt efter gymnasiet medan två av de 7 kommer att göra något annat vilket enligt deras svar betyder att de ska resa utomlands och läsa språk, syssla med konst eller läsa något annat utomlands.

	Jobba	Stud.Univ/Hgskl	Yrkesinrik.utb.	Komvux	Någonting annat	Alla
Grundskola	1	1	1			3
Gymnasiet		1		2		3
Univ/Högskola		4		1	2	7
Alla	1	6	1	3	2	13

Praktisk skola

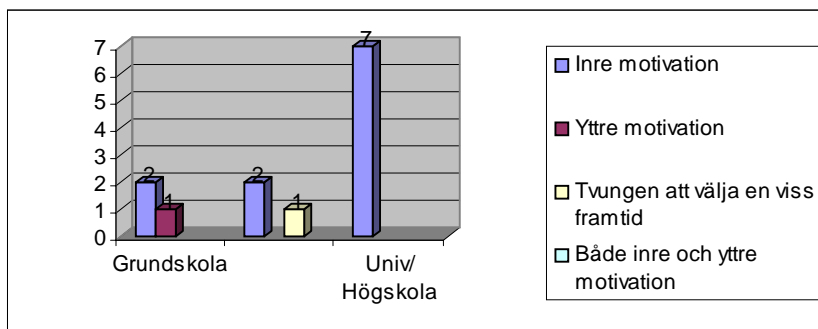

8 av 11 elever vars föräldrar (eller bara en av de två) har akademisk utbildning vill börja jobba direkt efter gymnasiet. Bara 2 av de 11 ska försätta studera vidare på universitet/högskola. Ingen av de elever vars föräldrar har grundskola eller gymnasieutbildning vill studera vidare på univ./ högskola direkt efter gymnasiet.

	Jobba	Stud.Univ/Hgskl	Yrkesinriktad Utbildning	Komvux	Någonting annat	Alla	Obesvarade
Grundskola	2		1	2	1	6	
Gymnasiet	1			3	2	6	
Univ/Högskola	8	2			1	11	
Alla	11	2	1	5	4	23	3

”Föräldrars utbildning i relation till elevernas motivation”

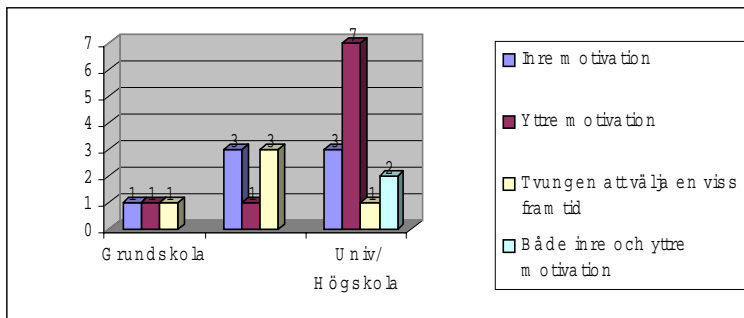
Teoretisk skola

Eleverna vars föräldrar är högutbildade är i hög grad inre motiverade vid valet av framtiden.

	Inre motivation	Yttre motivation	Tvungen att välja en viss framtid	Både inre och yttre motivation	Alla
Grundskola	2	1			3
Gymnasiet	2		1		3
Univ/ Högskola	7				7
Alla	11	1	1		13

Praktisk skola

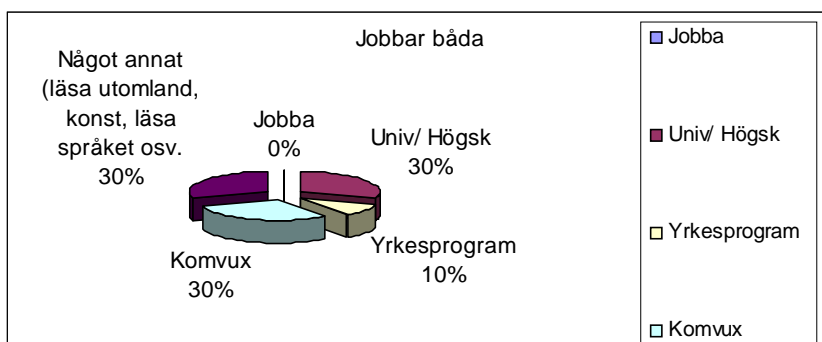

Diagrammet visar att elever vars föräldrar är hög utbildade (eller bara förälder) är i hög grad yttre motiverade vid valet av framtiden.

	Inre motivation	Yttre motivation	Tvungen att välja en viss framtid	Både inre och yttre motivation	Obesvarade	Alla
Grundskola	1	1	1			3
Gymnasiet	3	1	3			7
Universitet/ Högskola	3	7	1	2		13
					3	3
Alla	7	9	5	2	3	26

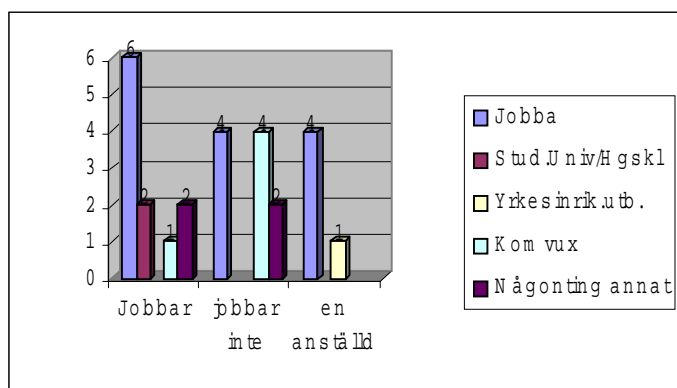
”Syssetsättning situation hemma i relation till elevernas val av framtiden”

Teoretisk skola

	Jobba	Univ/ Högsk	Yrkesprogram	Komvux	Något annat (läsa utomland, konst, läsa språket osv.)	Alla
Jobbar båda		3	1	3	3	10
Arbetslösa						
En anställd		2				2
Pensionerade		1				1
Alla		6	1	3	3	13

Praktisk skola

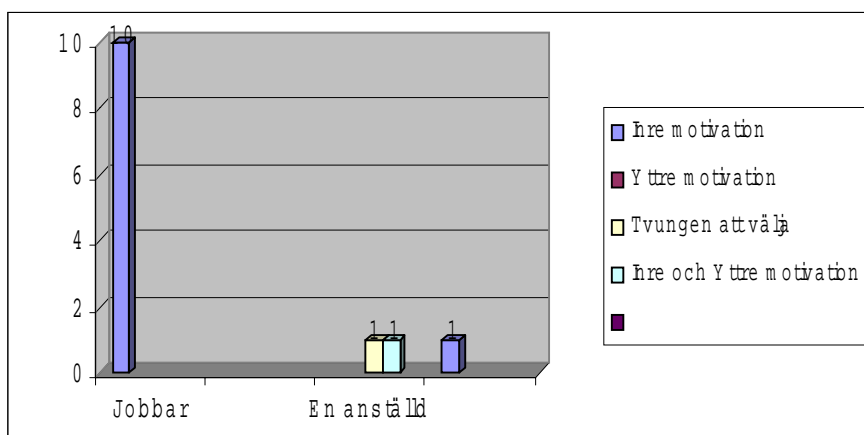

Diagrammet visar att en stor del av elever på praktisk skolan vill börja jobba efter gymnasiet oavsett om deras föräldrar jobbar eller inte. Man ser att 4 elever under kategori ”jobbar inte” (menas på föräldrar) vill studera på komvux direkt efter gymnasiet.

	Jobba	Stud. Univ/ Högskl	Yrkesinriktad utbildning	Komvux	Någoting annat	Alla
Jobbar	6	2		1	2	11
Jobbar inte	4			4	2	10
En anställd	4		1			5

”Syssetsättning situation hemma i relation till motivation”

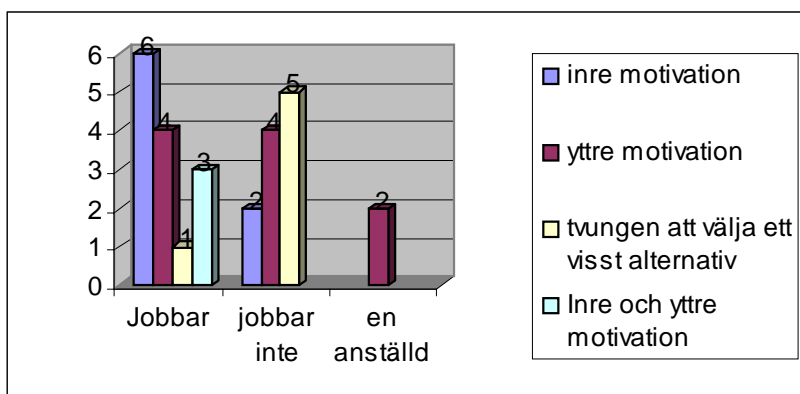
Teoretisk skola

Diagrammet visar att de elever vars föräldrar är anställda i högsta grad är inre motiverade vid valet av framtiden.

	Inre motivation	Yttre motivation	Tvungen att välja	Inre och Yttre motivation	Alla
Jobbar	10				10
Arbetslösa					
En anställd			1	1	2
Pensionerade	1				1
Alla	11		1	1	13

Praktisk skola

Man ser att nästan hälften av elever under kategori ”jobbar” är inre motiverad (6 av 13) medan 4 av 13 under samma kategori är yttre motiverade vid valet av framtiden.

4 av 11 elever under kategori ”föräldrar jobbar inte” är yttre motiverade vid valet av framtiden medan 5 av 11 (nästan hälften) är på något sätt tvungna att välja det alternativ de väljer.

	Inre motivation	Yttre motivation	Tvungen att välja ett visst alternativ	Inre och yttre motivation	Alla
Jobbar	6	4	1	2	13
Jobbar inte	2	4	5		11
En anställd			2		2
Alla	8	10	6	2	26

7. ENKÄT ANALYS

7.1 Teoretisk och praktisk skolan: En jämförelse av enkätresultat i två skolor med både svenskar och invandrarelever

Man ser i resultatredovisningen att i den teoretiska skolan går mest svenska ungdomar och i den praktiska skolan går mest invandrarungdomar och att Protestantismen som religion dominerar i den första, medan Islam som religion dominerar i den andra skolan. Att svenskar är majoritet i en skola och invandrare i en annan betyder att de har utvecklade mönster om vem som tillhör vilken. Detta förklaras med stöd av Rahikainens (1995) syn på habitus, där begreppet habitus kan användas för etniska grupper. Rahikainen (1995) som vi kunde se i teoridelen föreslår termen habitus för att han tror att *etnisk habitus* är ett etnisk betingat varseblivnings värderings- och handlingsschema som internaliseras, främst under människans uppväxt, men också internaliseras genom en livslång socialisation. Etnisk habitus utformas i relation till andra etniska grupper som står i ekonomiska, sociala, kulturella och symboliska makt- och dominansförhållande till varandra. En persons individuella habitus kan ses som en kombination av såväl klass som etnisk habitus (Ibid).

Om vi tittar på tidigare forskning exempelvis Stojanovic (2002), ser vi att elever med invandrarbakgrund, vid valet av gymnasieprogram, i större utsträckning väljer att läsa på yrkesförberedande program än svenska elever. Valet av gymnasieprogram har ingenting att göra med vidare studier på universitet och högskola därför att invandrarelever, skriver Stojanovic (2002), bestämmer sig för vidare studier oavsett vilket program de har gått på gymnasiet. Situationen är, skriver hon, annorlunda hos svenska elever som traditionellt väljer de teoretiska gymnasieprogram om de vill studera vidare på universitet/högskola.

Boende villkoren är bättre hos elever i den teoretiska gymnasieskolan där en stor del av eleverna bor i kategorin ”villa, bostadsrättslägenhet, radhus” medan elever på praktiska program i större procent bor i kategorin ”hyrd lägenhet”. Föräldrarnas utbildningsgrad är högre med hela 20 procent i den teoretiska än i den praktiska skolan. Antalet ”anställda föräldrar” hos elever i den teoretiska skolan är högre med 25 procent jämfört med elever från den praktiska skolan. Elever i den praktiska skolan tycker att deras bostadsområde negativt påverkar deras studief framgång mer än vad eleverna vid den teoretiska skolan gör. Eleverna i den praktiska skolan har sina tre närmaste kompisar i sin stadsdel, medan elever i den teoretiska skolan har sina bästa vänner i alla tre kategorierna ”I min stadsdel”, ”En annan stad” och i ”I övriga Malmö”. Kategorin ”I en annan stad”, dominerar hos elever i den teoretiska skolan. Det här fenomenet kan jag inte förklara med någon teori och inte heller med hjälp från någon tidigare forskning. Den enda förklaringen jag kan finna i deras svar är att de trivs mindre i Malmö än deras jämnåriga i den praktiska skolan och att de därför reser oftare till andra orter.

Elever i den teoretiska skolan umgås mer med svenska ungdomar än vad eleverna i den praktiska skolan gör, vilken enligt min uppfattning tyder på att den sociala och kulturella graden av integration är högre hos elever i den teoretiska skolan. Elever vid den praktiska skolan umgås oftare med ”icke svenska kompisar” och det är möjligt att de påverkar varandra i val för framtiden. Det fenomenet kan förklaras med Ålunds

(1997) påstående att ungdomar med invandrarbakgrund delar i många avseende liknande sociala livsvillkor präglade av kulturell marginalisering. Hon menar att de har liknande erfarenheter av segregerade bostadsmiljöer och att de har känt av såväl diskriminering som stigmatisering. Det påminner om ordspråket att lika barn lekar bäst.

Et överraskande svar fick jag på frågan: ”Har du problem med svenskan?” 84 procent av eleverna i den praktiska skolan svarar att de inte har något problem med det svenska språket medan 96 procent av eleverna i den teoretiska skolan svarar att de inte har något problem med det svenska språket. Att endast 16 procent av eleverna vid den praktiska skolan har problem med svenska, är enligt min uppfattning ett bra resultat, men frågan är om det stämmer med verkligheten. Det fenomenet kan förklaras med min tidigare studie på Rosengård, där eleverna inte var medvetna om att deras kunskap i svenska är låg därför att segregationsgränser ”skyddade” dem från resten av staden Malmö. En annan möjlig förklaring är att lärarna i den praktiska skolan har lägre krav på kunskapen i svenska, än lärarna i den teoretiska skolan. Bra kunskap i det svenska språket är enligt Sjögren (1996) främsta nyckeln till det svenska samhället.

När det gäller val av framtid visar enkätresultatet att eleverna vid den teoretiska skolan i betydligt högre utsträckning bestämmer sig för att studera vidare på universitet/högskola än vad det gör eleverna i den praktiska skolan. En majoritet av eleverna på den praktiska skolan vill börja jobba direkt efter gymnasiet och bara 12 procent av dem vill studera vidare på högskolan/universitet. Resultatet från Högskoleverkets rapport (1997:97) visar att endast 7 procent av eleverna på yrkesorienterade program fortsätter studera på högskolan drygt ett år efter avslutad gymnasieutbildning.

Elever i den teoretiska skolan är i högre utsträckning inre motiverade vid valet av framtid, än deras jämnåriga i den praktiska skolan. De senare är mer yttre motiverade. Resultatet visar också att elever vid den praktiska skolan i högre procentgrad är tvungna att välja en viss framtid. Varför är det så? Det kan vara att eleverna i den teoretiska skolan har mer frihet och känner sig mindre pressade vid valet av framtid, därför att de i mindre grad är belastade med sociala och ekonomiska problem vilket ger dem mer frihet för personlig utveckling, medan elever vid den praktiska skolan så snabbt som möjligt vill börja jobba och tjäna pengar för att kunna tillfredställa sina egna behov (resa, gå ut, festa, köra bra bil osv.). Det kan också vara så att de båda elevergrupperna under själva inlärningsprocessen i både grundskolan och i gymnasiet varit utsatta för två olika typer av inläring, som Dewey (1913) kallar ”unified activity” och ”diverted activity”. I den första typen av inläring är eleven koncentrerad på själva uppgiften och stimulansen hör till själva arbetet och inte med tanke på eventuella slutresultat, medan i den senare typen av inläring, elevens uppmärksamhet växlar mellan själva uppgiften och konsekvenserna för slutprodukten. Man kan tänka sig att det sätt på vilken vi är vana att lära oss något, skulle kunna påverka vår motivation vid valet av framtid. Den första typen av inläringen leder enligt min uppfattning till att eleven blir mer inre motiverad för att hon/han är van vid att bli intresserad för ett visst ämne, medan elever som blivit vana vid den senare typen av inläring, väljer sin framtid med tanke på någon belöning i framtiden (yttre motivation).

Det här enkätresultatet visar på att sociala klasser, eller om vi vill kalla dem för samhällskategorier, även om man ibland förneka deras existens i vårt samhälle, ändå

finns och att valet av både gymnasieprogram, men också valet av framtiden i maj 2002, är beroende av elevernas sociala bakgrund som i sig självt är ett väldigt komplext begrepp. Etnisk bakgrund spelar utan tvekan en viktig roll vid valet av framtid. Enkätresultatet har tydligt visat att den sociala som den etniska bakgrunden bidrar till att människor handlar på ett visst sätt. Bouredieus (habitus) tillsammans med Rahikainens (1995) etnisk habitus är en förklaring för det här resultatet, tycker jag. Något mer om det kommer jag att diskutera i min avslutnings diskussion.

7.2 Teoretisk och praktisk skola: Elever med invandrarbakgrund i två skolor i relation till varandra

I den här undersökningsdelen ville jag komparera invandrarelevernas enkätsvar i både den teoretiska och praktiska skolan. Alla svar kommer inte att presenteras, utan bara de som jag uppfattar som viktiga för den här undersökningen. Jag har presenterat alla svar under rubrik 7.2, men jag kommer inte att analysera alla de "utvalda svar" heller. Det som ska analyseras här är bara de svar som skiljer sig ifrån varandra, dvs. variationer. För det som skiljer dem från varandra kan vara just det som gör att deras val av gymnasium och nu av framtid, skiljer sig ifrån varandra.

Invandrarelever i båda skolor i femtio procentigt tal vill börja jobba direkt efter gymnasiet. Bara en liten del av båda grupperna som vi ser i resultatredovisning vill fortsätta studera efter gymnasiet. Fastän att båda elevgrupperna väljer samma sak, så är motivet som ligger bakom valet annorlunda. I den teoretiska skolan är de inre motiverade vid valet av framtiden, medan i den praktiska skolan är de i störst utsträckning yttre motiverade, vilket stämmer med resultatet under rubriken 8.1.1., alltså med resultatet av "alla elever".

Invandrarelever i den praktiska skolan påverkas 20 procent mer i valet av framtid av sina föräldrar, medan invandrarelever i den teoretiska skolan påverkas lite mer av vänner, flickvän/pojkvän, syokonsulent osv. Om vi utgår från det faktum att elever vid den teoretiska skolan umgås mer "blandat", än vad elever vid den praktiska skolan gör, så ser vi att deras sociala kontakter spelar en viktig roll i att få rätt information för valet av både gymnasium och framtiden. Helen Dryler (SOU 2001:57) skriver just om den "mekanismen" som hon kallar *kunskap om det svenska samhället och utbildningssystemet*. Hon skriver att den mekanismen verkar genom nätverket av skolkamrater i skolan och hon fortsätter med sannolikheten att denna landsspecifika kunskap är mer begränsad bland elever i invandrantäta skolor (given utbildningsnivå och klassposition) till följd av att många elevers föräldrar är utbildade och uppvuxna i utlandet. Jag tycker att det går ihop med Stojanovic med flera (2001), om påståendet att en stor del av invandrareleverna väljer yrkesförberedande gymnasieprogram med tanken om att fortsätta studera vidare. Eleverna saknar den rätta informationen. Anledningen till detta kan också vara det att elevernas föräldrar, som påverkar dem mycket (se resultat), saknar de viktiga kunskaper om utbildningsvägar i Sverige. Det finns nämligen länder där man kan fortsätta studera på universitet, oavsett vilket gymnasieprogram man hade gått. Det är svårare, men det går ändå om man klarar högskoleantagningsproven. Exjugoslavien är ett exempel på detta.

7.3 Teoretisk och praktisk skola: Den sociala bakgrundens påverkan på motivation och val av framtiden i maj 2002 hos invandrarelever i två skolor

I den här undersökningsdelen har jag ställt olika variabler mot varandra för att se hur den sociala bakgrunden, förvandlad i dessa variabler, verkligen påverkar ungdomar vid motivation och val av framtiden. Tre variabler står i relation till motivation och val av framtiden och de är: *boendesätt, föräldrarnas utbildning* och *sysselsättningssituationen hemma*.

Man kan säga att valet av framtiden beror på invandrarelevernas *boendesätt (boendevillkor)* och det är synligt i resultatredovisningen på sidan 29 (teoretisk skola). Situationen är emellertid annorlunda i den praktiska skolan. Inre motivation är karakteristiskt för elever som bor under kategorin ”villa, bostadsrättslägenhet, radhus” medan elever som bor under kategorin ”hyreslägenhet” är yttre motiverade.

Val av framtiden och motivationen beror också på *föräldrarnas utbildning*, men samma som i förra exemplet, bara i den teoretiska skolan. Ju högre utbildning föräldrarna har i den teoretiska skolan desto oftare väljer invandrarelever att studera vidare vid universitet/högskola och det stämmer med Drylers (2001) SOU rapport, där hon hävdar att elevernas akademiska bakgrund dvs. föräldrarnas, är viktigare än social eller etnisk bakgrund vid valet av utbildningen. Situation är inte sådan i den praktiska skolan. Elever vars föräldrar har akademisk utbildning i den praktiska skolan bestämmer sig inte i så stor utsträckning för vidare studier. Inre motivation är karakteristisk för elever med akademiskt utbildade föräldrar, medan yttre motivation är karakteristisk för invandrarelever vars föräldrar inte har någon akademisk utbildning, visar detta resultat också.

Valet av framtiden är inte så beroende av sysselsättningssituationen hemma hos invandrareleven, oberoende om det handlar om den praktiska eller om den teoretiska skolan. Om föräldrarna jobbar eller ej, påverkar inte elever att välja högre utbildningar efter gymnasiet. Det kan förklaras med det faktum att en stor del av akademiskt utbildade föräldrar inte har hittat något jobb här i Sverige och därför är det svårt att dra någon parallell mellan dessa två faktorer i elevernas val av framtid.

8. INTERVJU RESULTAT OCH ANALYS

Presentation av informanter

Emina 18 år gammal. Född i Exjugoslavien (Sandzak). Kom till Sverige 1992 och var då 9 år gammal. Hennes etniska tillhörighet är bosnisk och hennes religion är Islam. För ca tre år sedan flyttade hon från Örebro till Malmö. Idag bor hon i en hyrd lägenhet i Malmö (Hermosdal) med båda föräldrarna. Mamman har gymnasieutbildning medan pappan har universitetsutbildning. Mamman blev hemmafru och pappan jobbade som lärare. Mamman är idag egen företagare och pappan jobbar också idag som lärare. Hon trivs bra både i sin stadsdel och i Malmö. Med nummer 3 förklarar hon både stadsdelens negativa och positiva påverkan på hennes utbildningsframgång. Hon har goda vänner och de bor både i hennes stadsdel och i övriga Malmö. Hon umgås bara med ungdomar som har samma etniska bakgrund som hon själv har. Själv har hon inget problem med

det svenska språket och med nummer 4, 5 förklaras graden av hennes språkkunskap. Hon går i gymnasiet, årskurs tre på naturvetenskapliga programmet. Själv valde hon inte det här gymnasiet, utan hennes föräldrar och syo övertalade henne. Efter gymnasiet vill hon studera vidare på universitet. Först vill hon studera juridik och sedan bli domare. Hon själv står bakom valet av framtiden (universitet) men föräldrarna påverkar henne fortfarande. Med nummer 4¹ förklarar hon hur ofta hon diskuterar sin framtid med sina föräldrar.

Anna, 18 år gammal. Född i Sverige. Hennes föräldrar kommer från Bosnien och i Sverige har de bott i över 35 år. Hon bor i en bostadsrätt på Fosie (Malmö) tillsammans med båda föräldrarna. Hennes etniska bakgrund är bosniskkroat, hennes religion är Katolicismen. Båda föräldrarna har grundskoleutbildning. Mamman har jobbat som städerska och pappan har jobbat som truckförare. Båda två är pensionerade. Hon trivs inte i Malmö men hon trivs bra i sin stadsdel. Hon tror inte att hennes stadsdel negativt påverkar hennes utbildningsframgång utan endast positivt. Hon har goda vänner och alla utom en är invandrare. Hon har inget problem med det svenska språket och enligt hennes enkätsvar ligger språkkunskapen på fyran¹. Hon går i gymnasiet (årskurs tre), samhällsprogrammet och det är hon själv som valt det. Direkt efter gymnasiet vill hon studera på universitet/högskolan på socionomprogrammet. Ingen påverkar henne i hennes val av framtid. Valet av framtiden ska möjliggöra för henne både personlig och professionell utveckling, men det ska också ge henne ett bra liv. Väldigt ofta diskuterar hon sin framtid med sina föräldrar.

Ahmed, 20 år gammal. Född i Irak men kom till Sverige när han var två år gammal. Hans etniska bakgrund är irakisk, hans religion är Islam. Föräldrarna är skilda. Han bor i en hyreslägenhet i Oxie tillsammans med sin mamma och syskon och en bra kontakt med sin pappa. Mamman har gymnasieutbildning och pappan har universitet/högskoleutbildning. Mamman är arbetslös och pappan jobbar som taxiförare och är delägare i en taxifirma. I hemlandet var mamman hemmafru och pappan var varuhuschef. Ahmed trivs mycket bra i Malmö och ganska bra i sin stadsdel. Hans bostadsområde påverkar inte negativt hans utbildningsframgång och med nummer 4 förklarar han den positiva påverkan. Han har goda kompisar och hans tre närmaste kompisar bor i hans stadsdel. De flesta av hans vänner har invandrarbakgrund. Han tror inte att han har något problem med det svenska språket och anger nummer 4 på en skala som förklarar grad av språkkunskap. Han går i praktiskt gymnasium, årskurs tre (fordon programmet). I framtiden vill han inte jobba som bilmekaniker, istället vill han ta taxikörkort och så småningom starta egen taxifirma. Det här gymnasieprogrammet valde han själv, men det första programmet han gick på valde hans föräldrar för honom. Han väljer sin framtid själv men säger att föräldrarna ändå påverkar honom och valet av framtiden. Det motiverar han med svaret: "Mitt val kommer att ge mig ett bra liv."

Steffan, 18 år född i Sverige. Hans föräldrar kommer från Ghana och har bott i Sverige i över 20 år. Hans etniska bakgrund är enligt hans enkät svar "Ghana" och hans religion

¹ Alla skalor i undersökningen går från 1 till 5 och 1 har ett minimum och 5 ett maximum värde

är Protestantismen. Han bor i en hyreslägenhet med båda föräldrarna på Rosengård. Enligt enkätsvaret har båda hans föräldrar universitet/högskoleutbildning. Bara en förälder är anställd. Mamman har egen firma (syateljé) och pappan studerar på komvux. I hemlandet jobbade mamman som sömmerska och pappan som byggare. Han trivs jättebra både i Malmö och sin stadsdel och tror inte att stadsdelen negativt påverkar hans utbildningsframgång. Han har goda vänner och hans närmaste kompisar är både svenskar och invandrare och de bor både i hans stadsdel men också i övriga Malmö. Med svenskan har han inget problem och enligt hans enkät svar är graden av kunskapen på nummer 5. Han går i gymnasiet årskurs tre (fordon programmet) och kommer att bli bilmekaniker. Valet av gymnasium är hans eget och ingen annan påverkade honom i det. Direkt efter gymnasiet vill han jobba som bilmekaniker och det är också hans eget val. Framtiden väljer han både för att utveckla sig personligt och professionellt men också för att han tror att hans val ska ge honom ett bra liv.

Marko, 19 år. Född i Sverige. Föräldrarna kommer från Polen och Ungern och har bott i Sverige i över 20 år. Hans religiösa tillhörighet är Katolicismen. Han bor i Oxie i radhus tillsammans sin med mamma och sin styvfar. Båda föräldrarna har gymnasieutbildning. Mamman är hårfrisörska och hans riktiga pappa är pensionerad (uppgifter saknas för styvfar). I hemlandet jobbade mamman också som hårfrisörska, medan pappan inte jobbade i hemlandet. Marko trivs jättebra både i Malmö och i sin stadsdel och tror inte att stadsdelen negativt påverkar hans utbildningsframgång medan den positiva påverkan är hög och den graderas med nummer 4. Han har goda vänner och hans närmaste kompisar bor i hans stadsdel och de är invandrare. Enligt enkät svar har han inget problem med svenskan och graden av kunskap förklarar han med nummer 4. Han går i tredje årskursen i gymnasiet (fordonsprogrammet) och kommer att bli bilmekaniker. Valet av gymnasieprogram är hans eget. I framtiden vill han jobba som bilmekaniker och servitör. Valet av framtid är också hans eget fast att han är lite påverkad av sina föräldrar. Valet av framtiden är motiverat av en vilja till personlig och professionell utveckling.

8.1 Motivation

Om grundskolans betyg

Endast en av alla mina informanter hade bra betyg efter grundskolan. Alla andra hade enligt deras uttalande "dåliga" betyg, alltså betyg som hindrar dem från att söka de "bättre" programmen på gymnasiet. Jag ställde frågan öppet om vad de själva tyckte om det.

Anna, en tjej som hade bra betyg förklarar att allt var som det skulle i grundskolan och det enda som krävdes av henne var att vara en duktig elev. Föräldrarnas svåra livssituation i Sverige drev henne till att lyckas i skolan, att skaffa sig bra betyg för att kunna läsa vidare.

Ahmed som hade dåliga betyg resonerar så här: "*I grundskolan (Oxie) var jag busig och gick inte på lektionerna... och konflikten mellan svenskarna och oss invandrare... allt detta gjorde att jag ville inte plugg... Lärarna också... de brydde sig inte om oss alls, oavsett om vi var svenskar eller invandrare*".

Marko är inte säker på varför han hade så dåliga betyg, men han försöker förstå och förklara fenomenet i alla fall: ”*Jag vet inte... det beror kanske på lärarna... mina lärare tyckte inte om mig... inte för att jag är invandrare utan därför att jag inte förstod saker snabbt... ja, jag tycker att det är deras fel, faktist.*”

Vi ser att en del elever tycker att deras dåliga betyg är lärarnas fel. Dessa elever har avslutat gymnasiet i invandrartäta områdena. Konklusionen kan bli att lärarna har problem med att ge tillräckligt mycket tid till alla elever på grund av de omständigheter som råder i en sådan skola. Att man har dåliga betyg i en sådan grundskola är ”vanligt”, skriver Dryler (2001) och troligen beror det på att många elever i invandrartäta områden har en arbetarklassbakgrund eller lågutbildade föräldrar.

”Eftersom sådan bakgrund har ett klart negativt samband med betyg kommer vi naturligtvis även att finna att en stor andel individer i invandrartäta områden har dåliga betyg”.⁴⁸

Man ser att samma stimuli inte utmanar samma respons hos alla individer. *Anna* har också växt upp i en sådan miljö som de andra eleverna men hon hade alltid bra betyg och det faktum att hennes föräldrar har varit vanliga arbetare har bara drivit henne till att bli någon, att slippa jobba ”hårt” som föräldrarna gjorde. Det exemplet talar om att en behavioristisk syn på människor, i detta fall elever, är för enkel och otillräckligt utan människans inre värld, tankar, känslor men att också förväntningarna spelar en viktig roll. *Annas* exempel tolkar jag ur ett fenomenologiskt perspektiv som att hon är skrämdd av det liv som föräldrarna lever och att det har drivit henne till att kämpa för bra betyg. Jag anser att negativa erfarenheter kan verka för människors positiva attityder och på det sätt motivera dem att handla annorlunda (förnuftigt). *Annas* motiv för att få bra betyg, är enligt Madsén och Egidus (1974) emotiv, alltså känsloberoende. Hon vill ha bra betyg därför att hon känner fruktan inför livet som arbetare.

Val av gymnasieprogram

Informanterna har på olika sätt resonerat och gjort val inför gymnasiet. Ett fenomen uppstod under resultatbearbetningen nämligen att i de flesta fall, i fyra av dem, ville föräldrarna att de skulle välja något annat program än de själva ville och valde. Valet blev i stor utsträckning deras eget eller i takt med möjligheter med tanke på betygen från grundskolan.

En av mina informanter lyssnade på sina föräldrar och valde det program som pappan ville och tyckte var bäst för henne. ”*Min pappa ville från början av grundskolan att jag ska utbilda mig till läkare och därför ville han att jag ska ta naturprogrammet i gymnasiet*” säger *Emina* och förklarar vidare att hon hade det svårt att förklara för sin pappa att hon inte var intresserad av att bli läkare utan att hon vill bli jurist och sedan domare. ”*Ja just det, jag glömde säga att min studievägledare i grundskolan i Örebro påverkade mig till att ta naturprogrammet*” berättar *Emina*.

Ahmed har från början lyssnat på sina föräldrar och började på handelsprogrammet, men efter två år blev han tvungen att avbryta sina studier. Betygen var för dåliga och han

⁴⁸ Dryler (2001) sid. 323

kunde inte "hitta sig själv" där. *"Jag läste handels i två år...det gick inte. Sedan gick jag från början på det här programmet och därför är jag tjugo år idag och inte än klar med min gymnasieutbildning".* Ahmed förklarar vidare att han heller inte vill bli bilmekaniker och att han endast läser det här för att ha någon gymnasieutbildning. *"Om jag skulle kunna välja då skulle jag bli byggare men betyg blev för dåliga för det!"*.

Marko var från början intresserad av det här gymnasiet. "Jag tyckte från början om det här programmet för att jag vill göra saker med mina händer" berättar han och förklarar att hans kusin påverkat honom till att välja det programmet: *"Min kusin blev här på semester och vi reparerade cyklar och när jag såg hur duktig han är med att reparera de ville jag också bli som han. Han berättade om bilar också och hur bilar fungerar och hur han reparerar de också... då förstod jag att jag vill också bli bilmekaniker... och duktig som han är"*.

Maria valde skolan lite mer strategiskt: *"Jag ville ett bra liv för mig. Jag har lärt mig hur människor utan skolan klarar sig i livet och bestämde mig för att ta en program som kan ge mig en bra grund för vidare studier"*. Hon visste inte från början vad hon vill jobba med men en sak visste hon i alla fall och det var att hon föredrog samhälle och historia framför biologi och matematik. *"Fast att mina systrar som också har avslutat det här programmet har inte fått något bra liv av det, bestämde jag mig ändå för det.* Hennes kompisar berättar hon också tyckte att det är ok med samhälle programmet. Hon tror att föräldrarna skulle vilja att hon valde natur och utbildade sig till barnläkare.

Steffan visste från tidig barndom att han skulle bli bilmekaniker och det var hans största önskemål. Föräldrarna visste också om det och hade aldrig något emot det. *"Mina föräldrar respekterade mitt val av gymnasiet och hade aldrig något emot det."*

Som vi kan se har två av fem elever har blivit "övertalade" av sina föräldrar att välja ett program som de egentligen inte tyckte om och en av dem, Ahmed, har misslyckats helt på det första programmet och "förlorade" där två år. Man kan dra slutsatsen att föräldrarna ibland inte är medvetna om barnens möjligheter och förmågor när det gäller skolan och framtiden. Barns levnadsvillkor och sociala kontakter gör att barn helt enkelt blir andra produkter än vad föräldrarna vill eller är medvetna om. Detta leder till konflikter dem emellan. Vi kunde exempelvis se hur mycket problem Emina hade med att förklara för sin pappa att hon inte vill bli läkare. Ahmed kunde inte förklara för sin akademiskt utbildade pappa att han saknar de kraft till att klara det program som han läste på. Elevernas habitus, alltså tanke och handlings ramar, är färgade av just de färger som den miljö de lever i har att "bjuda på". Just därför tycker jag att pedagogikens mål måste vara att finna en balans mellan *klasshabitus* (i deras fall är etnisk habitus tyvärr densamma som klasshabitus) och individens naturliga "rätt" att själv gå framåt i sin utbildningsutveckling, för att hitta sin plats i den här världen.

Inre eller yttre motivation vid valet till gymnasiet?

Efter att jag kort förklarat för informanterna vad dessa begrepp innebär i det här sammanhanget bad jag dem att ge sin egen syn på motivation vid val till gymnasiet. De svarade så här:

	Skola	Inre motivation	Yttre motivation
Emina (natur)	T		+
Anna (samhälle)	T	+	
Ahmed (fordon)	P	0	0
Steffan (fordon)	P	+	+
Marko (fordon)	P	+	

T- teoretisk och P-praktisk skola

Emina förklarar sin yttre motivation så här: ”Fast att mina föräldrar och min sykonsulent har påverkat mig mycket att ta det här programmet tyckte jag att det här programmet kan ge mig chans till att lättare komma till målet, att bli domare.” Hennes val av gymnasium är strategiskt och hon hoppas på att hon kan lättare närma sig målet genom att avsluta det.

Anna förklarar att hon var inre motiverad därför att hon föredrar samhällsämnen framför naturämnena. ”Jag tycker att jag är inre motiverad därför att jag vill diskutera saker och ting inom samhälle och historia. Jag vill bli socionom och jag tycker att det är viktigt att man tycker om det man ska göra”.

Ahmed tycker inte att hans val till gymnasiet stämmer med dessa två därför att han själv inte valde det första gymnasieprogrammet. Det andra programmet (det som han går på nu), är heller inte något som han tycker om eller vill jobba med. ”Jag går i skolan bara för att ha någon skola, inte för att jag vill jobba som bilmekaniker eller att jag kanske hoppas på att det jobbet är bra betalt”. Enligt definitionen av motivation skulle jag sätta hans svar i kategorin yttre motivation, därför att han själv går i skolan för att få betyg och för att överhuvudtaget ha någon skola. Med full respekt för honom, vill jag lämna den uppgift som han själv yttrade sig om.

Steffan är som sagt förtjust i bilar från tidig barndom och det är självklart att hans gymnasieval är inre motiverat, men han säger att han också är yttre motiverad därför att han hoppas på att bilmekaniker jobbet ska ge honom pengar och ett bra liv: ”Det är både inre och yttre motivation därför att jag tycker om och vill jobba med bilar men jag vill också sälja och reparera de sportiga bilarna. Det ska ge mig pengar tycker jag”.

Marko är fast vid inre motivation för att han vill utveckla sig både personligt och professionellt inom bilbranschen.

Gymnasietiden

Emina berättar att hon redan i första klass blev positivt inställd till gymnasiet. Men hon berättar vidare att situationen har ändrat sig sen dess: ”Det kan inte bli värre än det är idag. Dåliga betyg i vissa ämnena gör att jag känner mig helt förvirrad. Den här erfarenheten skiljer sig mycket av det ifrån Örebro. Svenskarna var majoritet i klassrummet och jag har umgåtts mycket med svenska kompisar. Vi pluggade tillsammans osv. men här i Malmö är allt annorlunda... Vi är sju personer i klassrummet med samma etniska bakgrund som jag. Vi pratar vårt hemspråk med varandra och det känns som att jag har förlorat den svenska jag pratade tidigare...jag

har förlorat svenskan totalt...invandrare umgås med invandrare och svenskar umgås med svenskar...vi alla har i princip bra relation men när vi gör något arbete i skolan gör vi det inom våra egna etniska grupper". På min fråga om vem som påverkat henne under gymnasietiden, svarar hon att det är kompisarna som gör det. Föräldrarna förtsätter hon, blandar sig inte i så mycket, men när hon kommer hem med dåliga betyg blir de arga. Hon tror att hon har förändrat sig under gymnasietiden men att den förändringen gått i negativ riktning.

Steffan beskriver sin gymnasietid så här: "Inga överraskningar. Skolan har lärt mig mycket om bilar och jag trivdes här för att jag varje dag lärde mig något nytt om bilar". På min fråga varför han inte valde något teoretiskt program, svarar han att det skulle vara omöjligt med tanke på hur mycket han tycker om bilar. Elektronik är också roligt för honom men bara om det är förknippat med bilar.

Marko säger att det var, och fortfarande är roligt att gå i det gymnasium som han gör, "därför att han alltid lär sig något nytt om bilar". Han tycker att han utvecklats mer professionellt än personligt i skolan och när jag frågade honom om han är verkligen är så nöjd med den här utbildningen, svarar han: "Skolan lär oss inte så mycket faktisk...men sen när man är på praktik får man lite mer kunskap ut...ja så är det...men jag är ändå nöjd".

Ahmed tycker att skolan var bra för honom för att han har lärt sig hur man ska lära sig. Just så svarar han: "Jag har lärt mig lära mig". Jag tycker att den meningen har sin plats i pedagogiken, för att det viktigaste för en varelse i utbildningsprocessen, är att veta hur man ska skaffa sig kunskap. Den meningen talar också om något om honom och att han är medveten om den förändringen inom sig. Jag betraktar det som ett positivt och roligt svar. Eftersom han inte är intresserad av det program som han läser, är ett sådant svar positivt. Förändring har ändå ägt rum.

Maria berättar: "Ettan var svårast som den övergångsperiod från grundskolan till gymnasiet. Jag har utvecklats och gymnasiet har lärt mig att samhället fungerar inte så perfekt som jag trodde innan. Det är inte bara gymnasium som förändrade mig, jag har också blivit äldre och andra saker och ting har förändrat mig också".

Val av framtiden.

Endast elever från teoretiska programet vill läsa vidare, medan de tre eleverna från de praktiska programmen vill jobba efter gymnasiet. Deras val förklarar de på följande sätt:

	Skolan	Inre motivation	Yttre motivation
Emina	Teoretisk	+	+
Anna	Teoretisk	+	+
Ahmed	Praktisk	-	+
Steffan	Praktisk	+	+
Marko	Praktisk	-	+

Emina vill fortsätta studera på universitet och läsa juridik. När jag frågade henne om hur hennes betyg, som är inte så bra, ska kunna ge henne möjlighet till att studera vidare, svarar hon: "Jag ska först studera på komvux i ett år och försöka förbättra mina betyg och sedan ska jag söka juridik på universitet". Jag frågade henne därefter varför hon just ville studera juridik. Hon svarar så här: "Jag älskar de ämnena, det känns att jag inte ska misslyckas med det valet. Jag vill inte bli vanlig jurist utan jag vill gå vidare och bli domare". Hon själv tror att hennes val är inre motiverat, men det finns också en del yttre motivation. Förklaringen till det, tycker jag, ligger i hennes påpekande att hon också vill ha ett bra liv och ett bra jobb: "Det handlar om inre motivation, det är jag säker på, men jag vill samtidigt inte ha något jobb som är underbetalt och där man får slita sig mycket. Jag ser vad mina föräldrar har gått igenom och jag vill därför ha ett lätt jobb, bra liv och att det räcker med pengar" berättar Emina.

Anna vill också studera direkt efter gymnasiet. Hon vill bli socionom och tycker själv att hennes betyg "klarar" antagningen till universitet. *"Jag hoppas att jag ska få ett bra jobb efter universitet avslutning. En av mina systrar har avslutat högskolan och hon har klarat sig bäst i livet. Jag hoppas att jag inte ska ha problem att hitta jobb och det måste vara roligt för att jag tycker om det jobbet"*.

Ahmed vill börja jobba efter gymnasiet men inte som bilmekaniker utan som taxiförare. Han förklarar att en bilmekaniker inte kan tjäna lika mycket pengar som en taxiförare och det gör att han vill byta yrke. *"Hos mig är det bara yttre motivation... jag vill bara tjäna pengar... genom att jobba som taxiförare... Titta vad en högskoleingenjör kan tjäna i månaden, ingenting... bara 19 000 tusen efter skatt... det är inget för så mycket skola...skolan lönar sig inte...nej...nej...aldrig"*. Jag frågade honom därefter varför han istället inte valde något teoretiskt program. Han skrattade och sade till mig: *"Jag ville aldrig välja teoretisk... jag skulle aldrig klara det...jag kan inte sköta mig...jag vet bara det..."*. På min fråga om han är rädd att han inte skulle kunna klara något ämne, svarar han att han är rädd för kemi, matte och fysik. Och han skulle inte kunna gå på samhällsprogrammet för att han "kan inte sitta och läsa".

Steffan vill också jobba direkt efter gymnasiet och han vill jobba därför att hans jobb kommer att ge honom ett bra liv. *"Jag ska jobba med bilar...det tycker jag om och jag ska få bra betalt för det"*.

Marko ska också börja jobba efter gymnasiet och han själv tycker att han är inre motiverad oavsett belöning i form av lön eller bra liv. Alla elever hoppas på ett bra liv med sitt val av framtiden.

8.2 Informanterna och Maslows teori

Fysiologiska behov: Fyra av fem informanter har inte något problem med att tillfredsställa dessa behov. Bara Emina har problem med sömnen: *"Jag sover inte bra...jag har svårt att somna på kvällarna. Jag kan sedan inte koncentrera mig till att plugga något och om jag inte kan det från början rymmer jag till sängen och sover... jag är natt människa. Jag vet inte...jag tror inte att det stör mig.*

Behov att trygghet och säkerhet: Emina känner sig inte trygg och säker men har ett stort behov av det. Men hon kan inte sätta pusselbitarna i ordning. Hon förklarar det så här: *Jag har alltid haft ett starkt behov att känna mig trygg och säker men det är svårt. När vi kom till Sverige flyttade vi omkring... jag önskade mig leva på en plats, istället för att flytta hit och dit. Små städer ger mig trygghet. I Malmö har jag svårt också att tillfredställa det behov...jag är rädd att vi ska flytta igen.*

Ahmed har ett jättestort behov av trygghet och säkerhet, men det är inte tillfredställt, tyvärr är han rädd för vissa saker i dagens Sverige och Världen. *”Det som hände i USA den 11 september, kan påverka mitt liv negativt... och...på TV3 talar de om nationell demokrati allt fler röstar på dem och det gör mig nervös. Om tio tjugo år kan hela Sverige rösta för de...då blir min framtid sssssshhhhhhhhhh i luften...fattar du...där ligger mitt säkerhets- och trygghets problemet”* berättar han.

Tre andra elever känner sig trygga och säkra och deras behov är tillfredställda hos dem till hundra procent.

Behov av kärlek (att vara accepterad, älskad och få höra till) är helt uppfyllt hos alla elever.

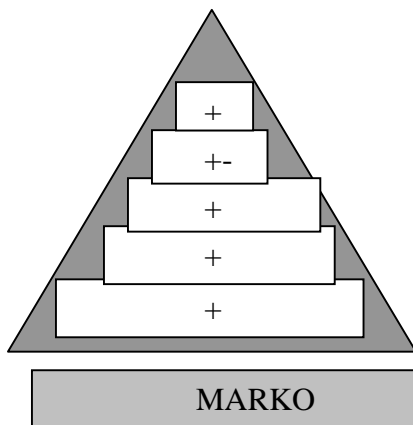
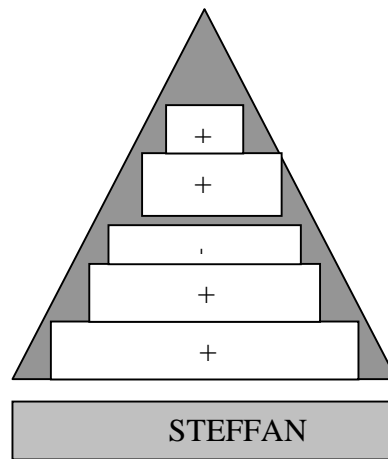
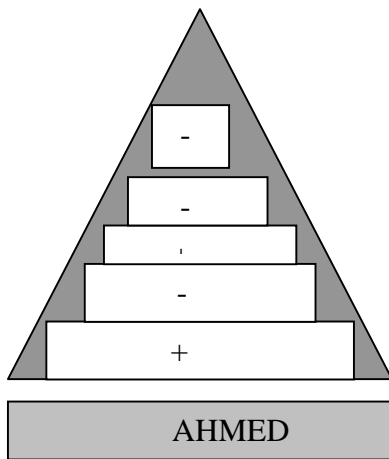
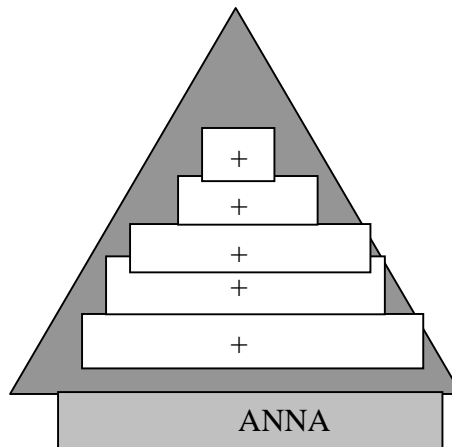
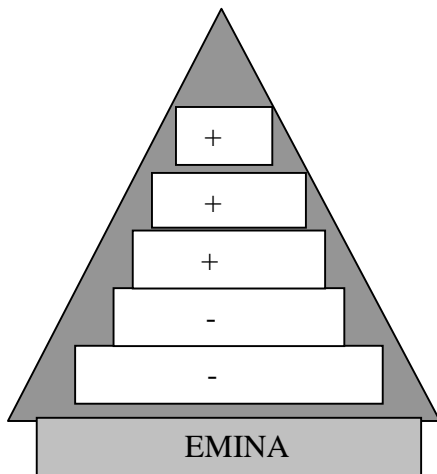
Behov av uppskattning Det behovet är uppfyllt hos fyra av dem, medan en av dem som anser att det behovet inte kan uppfyllas helt, är Ahmed. Ahmed har problem med uppskattning som han inte får av vissa lärare och det gör honom arg.

Kognitiva behov (att veta, förstå och undersöka) Alla har det behovet inom sig förklarar de, fast att en av dem (Marko) har problem med att förstå svåra ord i böcker. Anledningen till det är, menar han, dålig grundskoleutbildning. Det gör att detta behov ”bromsas” och behovet blir inte längre något behov utan rädsla för att inte förstå saker och ting.

Estetiska behov (symmetri, ordning och skönhet) En av mina informanter har inte något behov av dessa moment, medan en del har det och försöker uppfylla det. Ahmed säger att han inte har några behov av dessa moment därför att han är ung och unga människor bryr sig inte om sådant kanske skönhet men han känner inte att han har något behov av skönhet och ordning. Emina har stora problem med att få sina ordningsbehov tillfredställda. Hon vill att allt ska vara på sin plats, just så som hon tycker att det ska vara.

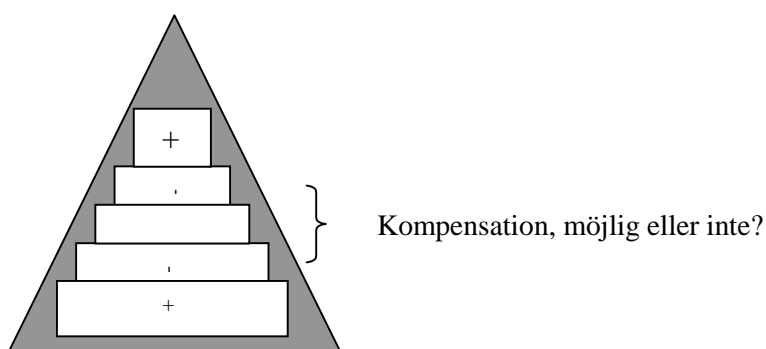
Behov av självförverkligande Alla utom en har något slags behov av självförverkligande. Ahmed svarar så här: *”Jag känner inte till det behovet som du beskrev för mig jag vill bara existera utan att tänka så mycket.”*

Maslows behavioristiska teori presenterad i pyramid tillämpad till samtliga informanter:

Maslow (1970) menade att behoven inte ska ses som isolerade från varandra, utan i ett och samma sammanhang. Han menar att människan är en sökande varelse och när ett behov är tillfredställt, är det alltid ett nytt som framkommer. Berlinger&Gage (1992), skriver också att man inte kan möta t ex en elevs intellektuella behov om t ex fysiska och sociala behov inte är tillfredställda. Intervjuresultatet bevisar att det inte alltid är så i praktiken. Antingen fick jag fel bild genom deras yttrande eller är det så att Maslows teori inte alltid är användbar.

Två elever, Emina och Ahmed har problem med att tillfredsställa några behov. Men andra behov som ligger högre upp i den hierarkiska modellen visar sig ändå och de lyckas med att tillfredsställa dem. Eminas fysiologiska behov och behovet av trygghet är otillfredsställda, men andra behov kommer ändå upp till ytan och hon lyckas att tillfredsställa dem. Jag tror att det handlar om en slags kompensation. Att eleverna lyckas kompensera ett otillfredsställt behov med ett annat som inte är direkt något behov, men som ändå driver henne framåt och möjliggör för andra behov att komma fram, att visa sig. Behovet av trygghet är otillfredsställt hos henne men eftersom hon liksom Anna vill "slippa jobba de hårda jobb som föräldrarna", blir *rädslan* av att misslyckas tillräckligt starkt för att motivera henne framåt. Behovet förvandlas till rädsla och rädslan blir en drivkraft. Att "helt självförverkliga sig" är kanske inte möjligt när det gäller sådana elever. Min logik säger att det faktum att hon inte känner sig trygg, inte direkt stoppar henne i hennes intellektuella utveckling. Å andra sidan är resultatprestationen i skolan inte särskild bra idag, betygen är inte lysande och det kan också bli en konsekvens av antalet "minus" i den hierarkiska pyramiden.

Ahmed är helt "skadad" i sitt tillfredställande av sina behov. Hans behov av trygghet kompenseras inte med något annat moment och hans hierarkiska pyramid är fylld med tre minus. Hans behov nr.2, behovet av trygghet och säkerhet är helt otillfredsställt, samtidigt som samma behov endast delvis är otillfredsställt⁴⁹. Det kan leda till en ny slutsats som säger att endast de behov som delvis är otillfredsställda, kan kompenseras, medan de som är helt otillfredsställda inte kan det. Det faktum att *Ahmeds* föräldrar är skilda och att han har växt upp i en kontroversiell miljö⁵⁰, kan bara förstärka problemet. Medan *Eminas* uppväxtvillkor i Örebro var mycket bättre. En annan slutsats blir att om det är möjligt att kompensera behovet på ett sådant sätt som jag har antagit i texten ovanför, då blir nästa fråga: "Hur stor blir ångesten när man är driven av rädsla"? Hur pass bra är det att man är emotivt motiverad på ett sådant sätt. Jag menar att en djupare undersökning om det här skulle vara intressant.

Samtliga intervjuade invandrarelever saknar prestationsmotivet som enligt Madsen & Egidus (1974) har stor pedagogisk och social betydelse. Det motivet som kunde ses i teorin uppstår i konkurrens med andra individer eller genom individens tävlan med sig

⁴⁹ Behov av trygghet är otillfredsställt medan behov av säkerhet är helt tillfredsställt. Det kan vara en orsak som ligger bakom fenomenet att han lyckas sedan tillfredsställa andra "högre" behov.

⁵⁰ Han talar om problem som han upplevde i Oxie- skolan både med lärare och i den ständiga konflikten mellan svenskar och invandrare

själv. Man har kommit fram till, enligt författarna, att styrkan i prestationsmotivet till stor del beror på uppväxt miljön. (Ibid)

9. AVSLUTANDE DISKUSSION

Vi kunde se att min undersökning gav ett resultat som stämmer med mina egna teser och i stor del med tidigare forskning samt med den teori som jag har beskrivit och använt i analys. Jag har försökt i hela uppsatsen att vara så tydlig och konkret som möjligt. Det har jag särskilt varit i resultat- och analyskapitlen. I det här kapitlet vill jag försöka sammanfatta resultaten och sätta den i förhållande till teori och tidigare undersökningar men jag vill också gå lite djupare i analysen och försöka beskriva det som jag anser är viktigast.

Jag vill först säga några ord om metoden i förhållande till resultat och analys. Jag har tidigare förklarat varför jag har bestämt mig för metodtriangulering. Nu när hela resultatet är färdigt och analyserat tycker jag att den metoden (metodtriangulering) var bra och att mitt val av metod var rätt. En nackdel med den här metoden är att man inte kunde fördjupa sig i något fenomen och att man var "tvungen" presentera resultatet mer ytligt. Fördelen är att jag har undersökt "problem området" från tre olika perspektiv: genom att observera det, genom att kontrollera hur och vad som påverkar dessa elever i valet av framtid (enkät) och genom att fördjupa mig i motivationsproblematiken hos invandrarelever (intervju). Jag är själv, som sagt, nöjd med de möjligheter som metodtriangulering ger och själv tycker jag att det är en bra metod om forskare har "gott om tid" framför sig.

9.1 Har uppsatsen uppfyllt sitt syfte?

Jag vill i den här diskussionen sätta syfte i förhållande till undersökningens resultat och genom det "kontrollera" om jag har lyckats uppfylla det. Min uppsats hade som jag redan beskrivit i uppsatsens början två syften:

- Det första syftet var *att undersöka hur elever i en teoretiskt och i en praktiskt inriktad gymnasieskola (årsklass tre) väljer sin framtid i förhållande till deras sociala bakgrund där socialbakgrund också kan uppfattas som en grad av integration/segregering i det svenska samhället (invandrar elever är ständigt i fokus).*
- Det andra syftet var *att undersöka hur invandrarelever i dessa två skolor, själva upplever sin position i förhållande till framtiden och hur de motiveras till att välja en viss framtid.*

Själva frågan "...hur svenskar och invandrarelever väljer sin framtid..." kan förklaras med resultat som beskrivs och analyseras i kapitlen 6 och 7 under rubrikerna 6.1 och 7.1⁵¹. Nämnda frågan kan besvaras vidare på två olika sätt:

- 1) Genom att presentera resultat från fråga 26, kan man förklara vad det är som dessa ungdomar tänker på när de väljer sin framtid (inre eller yttre motiv) och
- 2) Genom att presentera deras svar på en del enkätfrågor som direkt behandlar (frågor) påverkan t ex "Vem påverkar ungdomarna i deras val av framtid?"

⁵¹ Under dessa två rubriker presenteras och analyseras resultat av två olika skolor med både svenska och invandrar elever.

Eftersom själva enkätundersökningen snarare syftar till att visa och pröva olika företeelser än att fördjupa sig i problemen (vilken är också nackdelen med denna metod) vill jag ”plocka” ut faktorer som svarar direkt på frågor som ligger i dessa två punkter ovan. En viktig sak att påpeka är att den teoretiska skolan i stor utsträckning är en svensk skola och att den praktiska skolan i stor utsträckning är en invandrarskolan.

1) När det gäller motivation kan visa att för 54 procent av ”alla elever” i den teoretiska skolan gäller inre motivation när de väljer sin framtid och att den skiljer sig från den praktiska skolan med hela tolv procent (42 %).

Motivation hos ”invandrarelever” i dessa två skolor ser lite annorlunda ut än den ser ut hos ”alla elever” i dessa två skolor. 76 % av invandrarelevorna som går i den teoretiska skolan känner inre motivation vid valet av framtid. Av invandrarelevorna i den praktiska skolan känner bara 23 % inre motivation medan 38 % känner yttre motiverade. Detta resultat stämmer med intervjuresultatet som visar att två av tre intervjuade invandrarelever på den praktiska skolan känner yttre motivation av valet av framtid medan två av två intervjuade elever i den teoretiska skolan känner inre motivation (en av dessa känner både och). 23 % av invandrarelevorna i den praktiska skolan känner sig tvungna att välja ett viss framtid.

2) Eleverna bestämmer i stor utsträckning själva sitt val av framtid. Eleverna i de båda skolorna påverkas inte lika mycket av sina föräldrar vid valet av framtid. 55 % elever i den teoretiska skolan påverkas av sina föräldrar medan 20 % av de påverkas av sina kompisar. Eleverna i den praktiska skolan påverkas till 30 % mer av sina föräldrar (84 %) än eleverna i den teoretiska skolan gör. Nästan samma resultat gäller för invandrarelever i dessa två skolor. (64 % i teoretisk och 84 % i praktisk skola).

46 % av alla elever som går i den praktiska skolan tycker att deras bostadsområde påverkar negativt i deras utveckling medan bara 18 % av eleverna som går i den teoretiska skolan tycker det samma. Invandrarelevorna i båda skolorna tycker i mindre utsträckning att deras bostadsområde påverkar dem negativt i deras utveckling. Bara 15 % i den teoretiska skolan mot 33 procent i den praktiska skolan.

- Det andra syftet var att *undersöka hur invandrarelever i dessa två skolor, själva upplever sin position i förhållande till framtiden och hur de motiveras till att välja en viss framtid.*

Invandrarelevorna på den teoretiska skolan visade en stor mogenhet när vi talade om deras val av framtid. Båda två invandrartjejernas hade känt både inre och yttre motivation vid valet av framtid. Båda tjejerna väljer att studera vidare på universitet/högskola.

Om man vill sammanfatta resultatet och kort beskriva vad detta visar i sin helhet måste jag dra in teori och mina egna hypoteser i diskussion. Min första hypotes att svenska elever är i majoritet på teoretiska program och invandrarelever går på praktiska (yrkesförberedande program). Detta stämmer med de resultat som jag fick i den här undersökningen. Det stämmer också med tidigare forskning (se Stojanovic 2002). Jag har hittat två förklaringar för detta fenomen: Det första förklarar jag med stöd av

Stojanovic (2002) som skriver: "... mönstret är att svenska elever med akademisk bakgrund väljer de teoretiska programmen (studieförberedande) efter grundskolan medan en stor del av invandrarungdomarna väljer praktiska (yrkesförberedande) program oavsett social bakgrund.

Man har en situation att majoriteten av svenskar hamnar på teoretisk skola (med en procent invandrarelever) och att invandrarelever hamnas på praktisk skola (med en procent svenska elever). Akademisk bakgrund är mindre viktigt vid valet av gymnasiet enligt mitt undersökningsresultat också (sid30). Antalet akademisk utbildade föräldrar skiljer sig inte mycket hos elever i både två skolor. Det är emellertid inte så vid valet av framtiden elever i den teoretiska skolan vars föräldrar har akademisk utbildning (eller en av de) vill i högre utsträckning börja studera på universitet/högskola medan majoritet av elever på den teoretiska skolan väljer att jobba trots sin akademiska bakgrund (sid. 33).

9.2 Val av framtid: Orsaker som ligger bakom ett visst val?

Nästa två logiska frågor blir därför: "Hur har en del invandrarelever ändå lyckats komma in på teoretiskt program och vad beror det på?" samt "Vad säger eleverna själva om teoretiskt respektive praktiskt program i gymnasiet".

Enkätresultatet visar att invandrarelever som studerar på teoretiskt program lever under bättre ekonomiska förhållanden och deras föräldrar är anställda i högre grad än föräldrarna till invandrarelever i den praktiska skolan (se sid.38). Ett större antal invandrarelever som går i den teoretiska skolan bor i kategorin "villa, bostadsrättslägenhet, radhus" vilket betyder att deras föräldrar kan välja ett bostadsområde som är mindre segregerat än föräldrar till invandrarelever som går i praktiska skolan där en majoritet bor i kategori "hyrd lägenhet" (se sid.38). Vi kan också se att boendemiljön påverkar invandrarungdomarna i deras val valet av framtid eller snarare att den bidrar till att en viss habitus etableras. Dryler (2001) skriver att nära kopplad till den etniska segregationen är den etniska skolsegregationen och att det i stor utsträckning beror på att eleverna i ett bostadsområde vanligtvis går i den skola som ligger närmast hemmet.

Enligt behavioristerna (se teori) påverkas människor (stimulus) utifrån och sedan reagerar (handlar) de på ett visst sätt (respons). Ett tydligt exempel på respons i den här undersökningen är valet av framtid hos invandrarelever som i viss utsträckning beror på vilken bostadsområde de bor i, föräldrars utbildning⁵² och sysselsättningssituation.

Sociala kontakter är också en viktig faktor vid valet av framtiden därför att kompisar ändå (ser man sedan i intervjuundersökning) påverkar dessa ungdomar vid valet av framtiden. Dryler (2001) skriver att kamratpåverkan ser annorlunda ut i invandrarutbildade skolor än vad den gör i invandrarfria. Förklaring hittar hon i att en så stor andel av eleverna har invandrarbakgrund och att denna "egenskap" särskiljer dessa elever från de med helsvenska bakgrund. Som exempel på det tar hon upp två kamratereffekter: *kultur och språk, kunskap om det svenska samhället och utbildningssystem.*

⁵² Valet av gymnasiet och vidare valet av framtiden är beroende av föräldrars akademiska bakgrund bara i teoretisk skolan och hos alla elever i både två skolor. Valet av gymnasiet och valet av framtiden är i mindre utsträckning beroende av föräldrars akademiskbakgrund hos invandrarelever i den praktiska skolan.

Föräldrarnas grad av integration är också viktigt faktor vid valet av framtiden För det första integrerade föräldrar har en viss kunskap om samhälle och kan därför på ett lättare sätt diskutera framtiden med sina barn och å andra sidan är de på ett sådant sätt en ”god” förebild för sina barn. Ett bra exempel att man trots allt kan lyckas och klara sig bra i det svenska samhället? Det fenomenet är tydligt i samtalet med invandrarelever i den teoretiska skolan, hos både Anna och Emina. Annas föräldrar har bott över 35 år i Sverige och trots att de är arbetare vill de att hon studerar vidare. Hon berättar att föräldrar vill att hon studerar på universitet och att en av hennes systrar har avslutat högskolan och ”fått ett bra liv pga. det” vilken också påverkade och motiverade henne. Eminas föräldrar har också hela tiden velat att hon ska gå vidare med studier och diskuterat framtiden med henne.

Frågan är dock vilken chans har föräldrar, som själva är utsatta för segregation att vara till nytta för sina barn och hur påverkar de strukturella förändringar som vårt samhälle är utsatt för. Ziehe (1989) skriver att moralkodex har förändrats inom familjeformer, uppfostringsprocess, inställning till auktoriteter och samhällsliga institutioner. Ett förutbestämt sätt att leva tänka och organisera sitt liv existerar inte längre. Frimodt (1986) talar om friställningsprocessen och förklarar att denna processen erbjuder nya möjligheter till ett annat liv än det som erbjudits föräldrarna och att ungdomarna kan låta sig befrias från traditionens kraft och att de på ett sådant sätt kan skapa sig ett eget liv och egen identitet. Å andra sidan, förklarar författaren, skapas inre konflikter och frustrationsupplevelse över vem man är, vart man är på väg och att det man kanske önskar sig kunna skapa, inte går att förverkliga. Regression och progression är två psykiska processer som är ständigt närvarande i ungdomarnas liv. (Ibid) Invandrarungdomar har ett ”extra” problem anser jag i det sammanhang som dessa två författare talar om. De är nämligen utsatta för två parallella processer i sin identitetsutveckling. Två slags av socialisation är en realitet i deras liv, en socialisation som samhället (som ständigt förändras) kräver av dem och annan som sker inom en familj. Dessa två processer står oftast i emotsättning till varandra. Vad är det som invandrarungdomarna ska acceptera, hur ska de hantera att leva med dessa två identiteter. När ska man använda sin ena och när sin andra identitet. Det är säkert att några av dessa frågor försvarar ungdomarnas sätt att ställa sig emot vardagen, emot livet överhuvudtaget. Invandrarungdomar genomgår en eller flera processer innan de hamnar inför valet av framtid. Stojanovic (1992) skriver att många andragenerationsungdomar trots assimilering till det svenska samhället lever i korselden mellan två kulturer, där de inte kan förklara var de egentligen hör hemma. De flesta känner sig främmande i båda hemländerna. För många är det, fortsätter hon, en psykisk påfrestning att ha två länder och därmed uppleva en identitetskris, för identitet handlar just om att känna igen sig och att bli socialt igenkänd.(Ibid)⁵³.

Samtal om framtiden är något ”vanligt” och viktigt hemma hos dem många invandrareleverna (visar enkät), men ingen av intervjuade invandrareleverna som går i den praktiska skola diskuterar eller får några liknande ”råd” av sina föräldrar när det gäller framtiden. Deras föräldrar bara accepterar det som de själva vill och väljer, utan att ifrågasätta deras val. De invandrarungdomar som går i den praktiska skolan är enligt

⁵³ se även rubrik Identitet

min uppfattning ”de segregerade ungdomar”⁵⁴ som påverkas särskilt mycket av den miljö de lever i. Alla tre av dessa har sina närmaste kompisar i samma eller liknande skola, som de själva går i. De saknar helt enkelt motivation till att göra något mer än att studera på yrkesförberedande program.

Vi kunde se i intervjuerna att två av tre intervjuade killar från den praktiska skolan har problem med att förstå saker, de har alltså problem med att förstå det svenska språket. Kunskap i det svenska språket är en mycket viktig faktor om man vill integreras i det svenska samhället, om man vill tillhöra detta. Sjögren (1996) skriver att språket kan betraktas som det verktyg varje individ använder sig av för att kunna orientera sig i tillvaron. Genom språket bygger man sin förståelse om omvärlden och sig själv, men det är också så att genom den dagliga språkanvändningen formas människans egen identitet. Sjögren (1996) ser också språket som ”ett bindande medel” som har förutsättning att hålla samman dagens mångfacetterade samhälle. Eftersom dagens samhälle anses vara multietniskt och multikulturellt utgör språket det enda möjliga kittet i ”en sammanhållen mångfald”. Författaren förklarar vidare att kravet på ”en god svenska” blivit högre:

”Med sin klang av både förnuft och vetenskap återupptar kraven på det korrekta språket en efterlängtd ordning i en invandrings Sverige som konfronteras med omvälvande förändringar i både befolkningsstruktur och ideologi⁵⁵.

På ett sådant sätt, skriver hon, förstärks sakta men säkert bilden av en ”bra svenska” som främsta nyckel till det svenska samhället. (Ibid) Jag undrar därför, hur stor chans har dessa två killar och den tjej på teoretiskt program vars kunskap i svenska har försämrats genom att leva i Malmö och genom att umgås bara med ungdomar som har samma etniska bakgrund som de själva har, att lyckas i ett samhälle som kräver en hög grad av kunskap i svenska språket och betraktar det som en viktig kompetens. Om god kunskap i språket betyder *förmåga att orientera sig* då betyder dålig kunskap ett handikapp i att orientera sig, alltså en desorientering. Om det är sant (och jag tror det) att man genom språket bygger sin förståelse om omvärlden och sig själv och att genom dagliga språkanvändningen människans egen identitet formas vad händer då med ungdomar som inte har god kunskap i svenska, hur kan de bygga sig en förståelse om sin situation i livet.

9.3 Viktiga slutsatser!

Bourdieu (1986) reproduktionsteori förklarar på ett bra sätt mitt undersökningsresultat. Han menar att barn och ungdomar, genom att vistas i bestämda sociala miljöer, erhåller dispositioner i form av tanke- och handlingssätt. Dessa tanke- och handlingsramar, eller en individs habitus, fortsätter Bourdieu (1986), hjälper oss att utveckla de livsstilar, smaker och praktiker som är förknippade med de egna existensvillkoren och som omedvetet leder till att man gör vissa utbildningsval, dvs. genom erhållandet av det som han kallar för praktiska bemästrandet. Jag håller med Bourdieu (1986) och jag tror att det som han skrev är något som har sin plats i verkligheten. Eftersom i Sverige klass

⁵⁴ Med segregerade ungdomar menar jag på de ungdomar som jag har beskrivit i inledningen!

⁵⁵ Sjögren 1996 sid. 35

och etnisk tillhörighet i vissa situationer går ihop (betyder samma sak ibland), vill jag också påpeka på termen etnisk habitus som jag har med hjälp av Rahikainen (1995) förklarat i början av den rubrik 7.1.. Men när jag funderar vidare börjar jag förstå att det finns en annan möjlig term i förhållande till ungdomarnas sociala reproduktion och det är invandrarhabitus. Det grundar jag på det faktum att mina resultat och många andras, som jag har läst om både nu och tidigare, förklarar att invandrare tänker och handlar på nästan samma sätt i vissa situationer. Det som utmanar det här fenomenet hos invandrare är säkert segregationen men också, som Ålund (1997) säger, liknande sociala livsvillkor men också "liknande erfarenheter av segregerade bostadsmiljöer" och "känslor av stigmatisering som marginalisering". Undersökningsresultatet visar att den horisontella utvecklingen är något vanligt i ungdomarnas framtidsutveckling, medan den vertikala utvecklingen, som enligt min uppfattning är pedagogikens mål, är mindre möjligt med tanke på det resultat som jag tidigare presenterat.

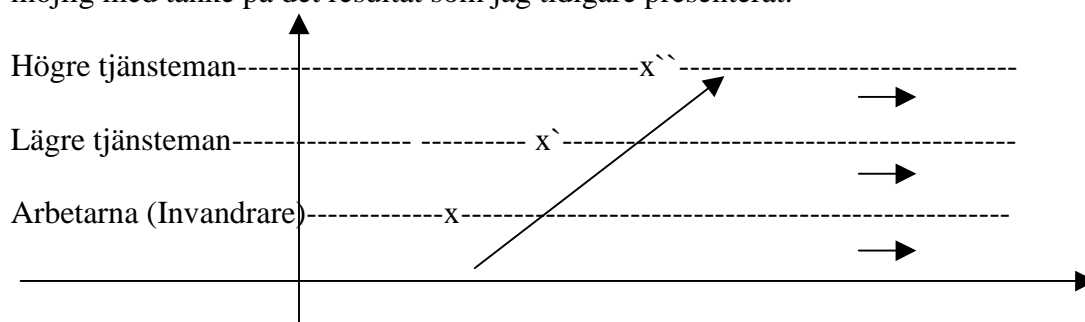

Bild nr 5 Min modell av horisontell och vertikal utveckling

En normal utveckling i ett demokratiskt land borde kunna gå så som jag presenterat i bilden ovanför. Från punkt x till punkt x'' kallar jag för vertikal riktning medan pilarna som pekar mot höger förklarar en horisontell riktning, vilket betyder att alla utvecklas inom sin egen klass. Jag menar att enkätresultatet snarare framställer den horisontella riktningen än vertikala för individens utveckling. Jag måste här förklara mina tankar och säga att den vertikala utvecklingen inte är något som måste gälla för alla individer (att alla arbetarnas och invandrarnas barn måste utvecklas uppåt och alla högre tjänstemäns barn, neråt). Jag tycker därför att samhällets men också pedagogikens mål måste vara att hitta finna metoder som ska möjliggöra *en klassvandring* för alla individer, som endast ska bero på deras egna kompetenser. Det är kanske för utopistisk men jag ser denna utveckling som ett pedagogiskt mål och därför vågar jag beskriva den.

Man behöver inte mycket för att förstå att motivation också är en konsekvens av tidigare processer: inläring, socialisation, påverkan, alltså en sammansättning av tidigare processer som tillsammans yttrar sig i människans val eller handling. Motivationen kan enligt min uppfattning aldrig förklaras med "nutiden" utan den är och beror på "fortid" men är också knuten till framtiden. Jag instämmer här med Deweys (1913) förklaring om två olika typer av inläring "unified activity" och "diverted activity", men jag relaterat dessa två typer av inläring till två typer av motivation, när det gäller val av framtiden. Min egen hypotes är att beroende på hur en individ har blivit motiverad under socialiseringsprocessen (inre eller yttre motivation) formas en motivationsmekanism i denna individ. Detta gör att hon/han vidare, genom livet fortsätter att motiveras på det sätt som hon har lärt sig i andra processer. Denna

mekanismen betyder inte att man har blivit en robot eller en ”tabula rasa” som mekaniskt svarar på yttre stimuli, aldrig. Individens är snarare en fri varelse med en stor inre kraft (potential) men ändå beroende av yttre påverkan och då också av sina tidigare inlärdade mekanismer.

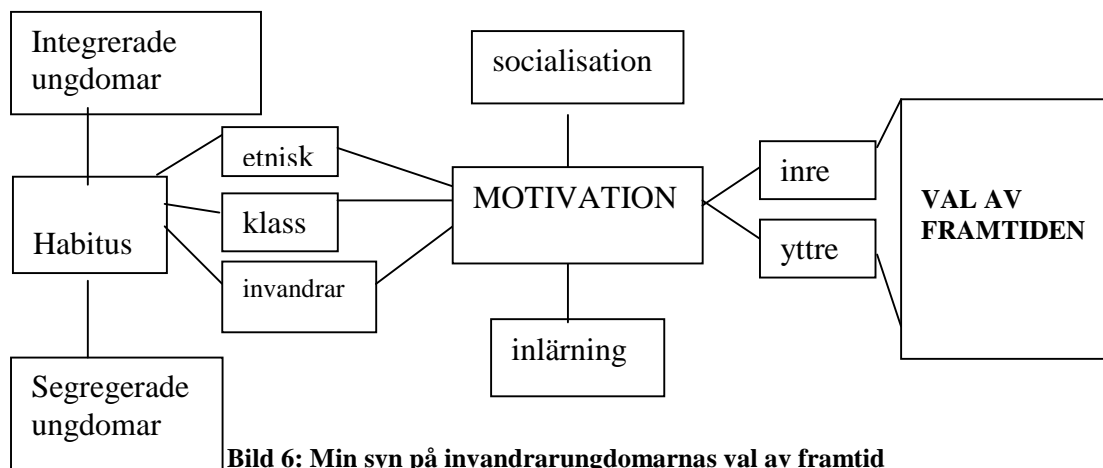

Bild 6: Min syn på invandrarungdomarnas val av framtid

En kompensation av behov är också ett fenomen som har visat sig i min analys av intervjuerna. Rädsla istället för trygghet kan (som t ex hos *Emina*) också leda ungdomar till ett visst val av framtid. Ett annat problem är, som jag redan påpekat, frågan om vilka konsekvenser rädsla lämnar (i form av ångest inför framtiden) i ungdomarnas tanke- och känslsystem, ett problem som förtjänar mer forskning och analys.

9.4 Pedagogikens roll i dagens ”multikulti” Sverige!

Nu, i slutet av min arbetsprocess vill jag försöka förtydliga pedagogikens roll i framtiden när det gäller påverkan på invandrarelevernas habitus, oavsett vilket prefix den bär: klass- etnisk, segregations- eller invandrar habitus. Dessa ungdomar behöver en stor samhällsinsats, inte bara i gymnasiet utan redan i grundskolan. Jag säger grundskolan därför att min uppfattning är att en ”selektion” av ungdomar, som är en process i den oundvikliga sociala reproduktionen, äger rum redan i grundskolan och början på gymnasiet. Forskning visar att efter valet till gymnasiet är det ”kört” för vissa ungdomar som hamnat på yrkesprogram. Deras chanser att studera vidare visar sig vara små i jämförelse med de elever som studerar på teoretiskt program. Det är inte så att jag själv inte tror på vuxenpedagogik, tvärtom, men allt som kan göras idag är bättre att göra idag än imorgon. Ju snarare, desto bättre!

Därför anser jag att pedagogik som vetenskap och praktik kan och måste göra en stor insats i vårt samhälle när det gäller ungdomarnas integration (segregerade ungdomar) där valet av framtid är en viktig faktor.

Pedagogiska åtgärder bör, när det gäller dessa ungdomar, framför allt inriktas på två uppgifter:

- ❖ till att göra unga segregerade människor medvetna om den situation de befinner sig i, och
- ❖ att skapa utrymme och möjligheter till förändring av denna situation

Jag anser att vi kan nå dessa mål bara via en skärpt målmedvetenhet och med en mer flexibel vägledning (mångkulturellt inriktad) både i undervisning och i uppfostran. Motivation och motivationskällor måste därför undersökas mer ingående jag gjort i det här arbetet.

Jag tror att motivationen kan stimuleras genom att:

- *öka medvetenhet,*
- *självständighet,*
- *kritiskt tänkande och*
- *reflexion*

hos alla och särskilt de ”segregerade” ungdomarna.

Pedagogiken är enligt min uppfattning en målinriktad vetenskaplig disciplin som genom att följa en viss förändringsprocess kan bidra till en ny förståelse och en ny syn på de nämnda problemen. Sociologin kan bevisa och förstå segregation, psykologin kan förklara hur individer handlar, känner och tänker i ovanstående situation men det är bara ”friska och målinriktade” pedagogiska åtgärder som borde kunna förändra förutsättningarna för människors attityder, öka deras kompetenser, ge ny syn på främmande osv. vilket leder till en minskad segregation. Pedagogikens uppgift blir därför att arbeta för att minska segregationen och/eller att lära de utsatta ungdomarna att motsätta sig den. En kombination av båda dessa pedagogiska åtgärder skulle bli bäst, menar jag. Jag ser pedagogiken därför som en bro mellan olika miljöer (kulturer, stadsdelar, regioner osv.) vars uppgift inte bara är att skapa kontakt mellan människor utan även utmana till förändring, en förändring som är resultatet av en ömsesidig interaktion mellan två jämlika parter.

En möjlig pedagogisk handlingsarea i integrationsprocessen blir (metamorforiskt talat) en ”flödenas mynning” där en stor flod ständigt rinner sin väg medan många små floder ständigt rinner till den stora flöden och tillsammans med denna rinner vidare. Problemet här är att flödarna tillåter assimilation för att den är en natur lag. Vi människor gör inte det. Vi tror på naturen men vi accepterar inte alla naturens lagar i våra sociala kontakter. Det är bara tur, tycker jag. Pedagogikens uppgift blir, som jag ser den därför också att reglera och synkronisera mötena mellan olika flöden och att ge samma chans till alla fiskar oavsett om de ursprungligen kommer ifrån stora eller små flöden.

